

TUHUN VAHA JA NI NTEE SAN MATEO

Lista nāsa nquiji tatā Jesucristo (Lc. 3.23-38)

¹ Yáhá cúu lista nāsa nī nquiji tatā Jesucristo. De maá yā cúu tatā rey David, de David nī nquiji nūū tatā Abraham.

² Abraham nī ncuu dē tatá Isaac, de Isaac nī ncuu dē tatá Jacob, de Jacob nī ncuu dē tatá Judá jíín ndá ñanī dē.

³ De Judá nī ncuu dē tatá Fares jíín Zara, de naná ndúū dē nī ncuu Tamar. De Fares nī ncuu dē tatá Esrom, de Esrom nī ncuu dē tatá Aram.

⁴ De Aram nī ncuu dē tatá Aminadab, de Aminadab nī ncuu dē tatá Naasón, de Naasón nī ncuu dē tatá Salmón.

⁵ De Salmón nī ncuu dē tatá Booz, de naná dē nī ncuu Rahab. De Booz nī ncuu dē tatá Obed, de naná dē nī ncuu Rut. De Obed nī ncuu dē tatá Isaí.

⁶ De Isaí nī ncuu dē tatá David, tēe nī ncuu rey. De rey David nī ncuu dē tatá Salomón, de naná dē, xihna cā nī ncuu ña ñasíhí Urías.

⁷ De Salomón nī ncuu dē tatá Roboam, de Roboam nī ncuu dē tatá Abías, de Abías nī ncuu dē tatá Asa.

⁸ De Asa nī ncuu dē tatá Josafat, de Josafat nī ncuu dē tatá Joram, de Joram nī ncuu dē tatá Uzías.

⁹ De Uzías nī ncuu dē tatá Jotam, de Jotam nī ncuu dē tatá Acaz, de Acaz nī ncuu dē tatá Ezequías.

¹⁰ De Ezequías nī ncuu dē tatá Manasés, de Manasés nī ncuu dē tatá Amón, de Amón nī ncuu dē tatá Josías.

¹¹ De Josías nī ncuu dē tatá Jeconías jíin ndá ñanī dē, maá tiempo jā cuáhān ndá nchivī Israel preso jondē nación Babilonia.

¹² De tá nī īyo ndá ji ñúcuán, de Jeconías nī ncuu dē tatá Salatiel. De Salatiel nī ncuu dē tatá Zorobabel.

¹³ De Zorobabel nī ncuu dē tatá Abiud, de Abiud nī ncuu dē tatá Eliaquim, de Eliaquim nī ncuu dē tatá Azor.

¹⁴ De Azor nī ncuu dē tatá Sadoc, de Sadoc nī ncuu dē tatá Aquim, de Aquim nī ncuu dē tatá Eliud.

¹⁵ De Eliud nī ncuu dē tatá Eleazar, de Eleazar nī ncuu dē tatá Matán, de Matán nī ncuu dē tatá Jacob.

¹⁶ De Jacob nī ncuu dē tatá José, tēe nī ncuu yíi María. De María nī ncuu ña naná Jesús, Yāā nání Cristo.

¹⁷ De jondē Abraham de jondē David de nī ncuu ūxī cūmī tatā. De jondē David de jondē tá cuáhān ndá nchivī Israel preso nación Babilonia de nī ncuu tucu ūxī cūmī tatā. De jondē tá nī jēhēn ndá ji preso de jondē nī ncau Cristo, suni nī ncuu ūxī cūmī cā tatā.

Jā ní ncau Jesucristo

(Lc. 2.1-7)

¹⁸ De jā ní ncau Jesucristo de súcuán nī ncuu: Naná yā María, ja nī ncundaā jā cundeē ña jíin José. De jondē tá ncháha ca cundeē ña jíin dē, de nī jīcūhun sēhe ña nī nsāhá Espíritu Santo.

19 De José, tēe jā cundeē ña jíin, chi tēe ndāā cúu dē. De nduú cúnī dē cuāha dē tūhun canoō ña, chi sa cúnī dē jā ná jécuiñi yuhū-ni jā má cúndeē dē jíin ña.

20 De juni súcuán nácani inī dē, de nī stéhēn jāni nūū dē jā ní nquenda-ni iin ángel maá Jētohō ō Yāā Dios nūū dē, de nī ncāhān yā jíin dē: José, sēhe tatā David, mā cúyūhú nú cueca nú ñasíhí nú María, chi sēhe ña jā cacu, vāji ji jondē nūū maá Espiritu Santo.

21 De cacu iin sēhe yíí ña. De scúnani nú ji Jesús, chi maá ji cúu Yāā jā scácu ndá nchivī nūū cuáchi ji, ncachī ángel.

22 Súcuán nī ncuu ndācá tiñu yáhá, tácu quee ndāā tūhun Jētohō ō Yāā Dios jā ní ncāhān tēe nī nacani tūhun yā jondē janahán. De súcuán nī ncāhān dē:

23 Coó iin ñahan lúli, de nīhīn séhe ji, de scácu ji iin sēhe yíí, de cunani sūchí ñúcuán Emanuel. Cáchi tutū. De sívī yáhá cáchi: Yāā Dios ndēē yā jíin ó.

24 De nī ndoto José, de nī nsāhá dē tá nī ncachī ángel Jētohō ō Yāā Dios nūū dē. De nī jeca dē María nī ncuu ña ñasíhí dē.

25 De nduú ní nquixīn dē jíin ña, chi jondē nī scácu ña sēhe yíí xīhna ñúhún ña. De nī scúnani dē ji Jesús.

2

Jā ní nquenda ndá tēe mago nūū yā

1 De tá nī ncacu Jesús inī ñuū Belén ndáñuū Judea, de tiempo ñúcuán tátúnī rey Herodes.

Ñúcuán de jacū tēe ndíchí jā scuáha sīquī tiūūn, nī nquiji jícá ndá dē ichi nūū quénda ncandiī, de nī nquenda dē ciudad Jerusalén.

² De nī jīcā tūhún ndá dē nchivī: ¿Ní cúu nūū íyó sūchí jā ní ncacu jā cuu rey nchivī hebreo? Chi ichi nūū quénda ncandiī nī jinī ndá sá iin tiūūn cāhnú jā cúu seña jā ní ncacu jī. De vāji ndá sá jā chiñúhún sá jī, ncachī dē.

³ De rey Herodes, tá nī jini dē tūhun ñúcuán, de nī ncunēhén inī dē, jondē jíín ndācá nchivī Jerusalén.

⁴ De nī nastútū dē ndācá sūtū cúñáhnú jíín ndācá tēe stéhēn ley janahán nūū nchivī. De nī jīcā tūhún dē ndá tēe ñúcuán ní cúu nūū cacu Cristo, cáchī tutū.

⁵ De nī ncachī ndá dē nūū rey: Inī ñuū Belén ndáñúū Judea. Chi súcuán cáchī nūū tūtū jā ní ntee tēe nī nacani tūhun yā jondē janahán:

⁶ Ndá ndóhó nchivī ñuū Belén ndáñúū Judá, cúñáhnú cā ñuū nū nsūú cā ndá cā ñuū jā cúñáhnú inī Judá.

Chi suu inī ñuū nū quee iin Yāā jā tatúnī,
de coto yā nchivī maá nī Israel, ncachī Yāā Dios.
Cáchī tutū.

⁷ Ñúcuán de Herodes nī ncana yuhū dē ndá tēe ndíchí jā nání mago. De nī jīcā tūhún vāha dē nā quīvī cúu jā ní nquenda tiūūn ñúcuán.

⁸ De nī ntají dē ndá tēe ñúcuán jā quíhīn dē ñuū Belén. De nī ncāhān dē: Cuáhán ndá ní de cātūhún vāha ní ní cúu nūū íyó sūchí lúlí. De tá nī nanihīn ndá ní jī, de quiji ní cachī tūhun ní nūū sá, tácuā suni quíchiñúhún maá sá jī, ncachī rey.

⁹ De tá nī jini ndá dē tūhun jā ní ncāhān rey, de cuāhān ndá dē. De maá tiūūn cāhnú jā ní jinī dē

ichi nūū quénda ncandiī, nī jēcōsō nūú cuāhān nūū ndá dē jondē nī nquenda nūū íyó sūchí lúlí, de ñúcuán nī jencuiñī.

¹⁰ De tá nī jinī ndá dē jā ní jencuiñī tiūūn, de nī ncusiī ndasí inī dē.

¹¹ De nī jinū ndá dē nī nquīvi dē inī vehe, de nī jinī dē nūū sūchí lúlí jíín naná ji María. De nī jēcuñī jītí ndá dē nūū ji, de nī nchiñúhún dē ji. De nī nacune ndá dē jātūn dē, de nī nsōcō dē oro jíín incienso jíín sūja ūguā nūū ji.

¹² Ñúcuán de nī stéhēn jāni nūū ndá dē, de nī ncachī nūū dē jā má quínohōn dē nūū Herodes. De incā ichi cuānohōn dē ñuū dē.

Jā ní jinū José cuāhān ndá dē Egipto

¹³ De tá cuānohōn ndá tēe mago, de nī stéhēn jāni nūū José jā iin ángel maá Jētohō ō Yāā Dios nī ncāhān yā jíín dē: Nacōo de cunu nú quihīn nū jíín sūchí lúlí jíín naná ji jondē nación Egipto. De ñúcuán cundeē nū jondē cachī tūhun nī nūū nū. Chi Herodes ja ñatin nanducú dē sūchí lúlí jíín jā cahnī dē ji, ncachī yā.

¹⁴ De nī ndoto José. De cuāhān dē jíín sūchí lúlí jíín naná ji, de nī jica ñuú ndá dē cuāhān dē Egipto.

¹⁵ De ñúcuán nī ndeē dē jondē nī jīhī Herodes. De súcuán nī ncuu tácuā quee ndaā tūhun Jētohō ō Yāā Dios jā ní ncāhān tēe nī nacani tūhun yā janahán: Jondē nación Egipto nī ncana nī Sēhe nī vāji ji, ncachī Yāā Dios, cáchī tutū.

Jā ní ntatúnī Herodes jā ná cúū ndá tēe ñiquín

¹⁶ Ñúcuán de nī jinī Herodes jā súcuán nī stáhvī ndá tēe mago dē, de nī nquītī ndasí inī dē. De nī ntají dē ndá soldado cuāhān, de nī jahnī ndācá tēe

ñiquín jā úu cuīyā jíin jā lūlí cā jā íyó inī ñuū Belén jíin ndācá ñuū ñatin. Chi ja nī jīcā tūhún vāha dē ndá tēe mago nāsaa tiempo nī ncuu jā ní ncacu Jesús.

¹⁷ De súcuán nī nquee ndaā tūhun jā ní ncāhān Jeremías, tēe nī nacani tūhun yā jondē janahán, chi nī ncāhān dē:

¹⁸ Inī región Ramá nī jini nī jā jácu de jácu cóhó.

Chi ndá ñahan cúu tatā Raquel, jácu ña jēhē sēhe ña, de nduú cúnī ndusiī inī ndá ña, chi nī jīhī ndá ji.

Cáchī tutū.

¹⁹ Nūcuán de nī jīhī Herodes. De nī stéhēn jāni nū José jā iin ángel Jētohō ō Yāā Dios nī ncāhān yā jíin dē jondē nū ndéē dē Egipto:

²⁰ Nacōo de quīnohōn nū nación nū Israel jíin sūchí lúli jíin naná ji. Chi ja nī jīhī ndá tēe jā ndúcú cahñī sūchí lúli jíin nīcu, ncachī ángel.

²¹ Nūcuán de nī nacōo dē, de cuānohōn dē Israel jíin sūchí lúli jíin naná ji.

²² De nī nīhīn dē tūhun jā Arquelao nī nūcuīñī dē nū ndīyi tatá dē Herodes, de maá dē tátúnī inī región Judea. De yúhú dē jā quīnohōn dē nūcuán. De nī stéhēn jāni nū dē jā ná quīhīn dē región Galilea, de cuāhān dē.

²³ De nī nquenda ndá dē nūcuán, de nī ndeē dē ñuū nání Nazaret. Súcuán nī ncuu tácu quee ndaā tūhun jā ní ncāhān ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán. Chi nī ncachī dē jā cāhān nchivī jā tēe ñuū Nazaret cúu Jesús.

3

Tūhun Juan tēe scuénduté

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ De nī jica tiempo, de nī nquenda Juan tēe scuénduté jondē nūū ñuhun tíhá ndáñúū Judea, de suha nácani dē tūhun:

² Nacani inī ndá nú jā sndóo nú cuāchi nú, chi ja nī ncuñatin maá Yāā ndéē andiví jā tatúnī yā nūū nū, ncachī dē.

³ De Isaías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán, suha nī ntee dē tūhun Juan nūū tutū:

Coo iin tēe jā cana jee jondē nūū ñuhun tíhá:

Sāhá tūha ndá nú maá nú, chi quenda maá Jētohō

ō.

De sāhá ndá nú tiñu ndāā, chi vāji yā, cachī dē.

Ncachī Isaías.

⁴ De sahma ñúhún Juan cúu ixi camello, de núhñī iin cinturón ñīi chījin dē. De jā técū dē cúu tīca langosta jíin ndūxi yōcō.

⁵ De nchivī ciudad Jerusalén jíin ndācá nchivī región Judea jíin nchivī ndéē ñatin yuhú yūte Jordán, nī nquenda ndá ji nūū dē.

⁶ De nī nacani ndaā ndá ji cuāchi ji nūū Yāā Dios, de nī scuénduté dē ji inī yūte Jordán.

⁷ De tá nī jinī dē jā vāji cuāhā tēe grupo fariseo jíin tēe grupo saduceo nūū scuénduté dē, de nī ncāhān dē: Va sēhe cōō cúu ndá nú, chi xēen nū tá cúu cōō. ¿A jáni inī ndá nú jā cuu cunu nú cācu nú nūū castigo xēen jā quiiji?

⁸ Túsaá de sāhá ndá nú tiñu váha, de súcuán stéhēn nū jā ní nacani ndija inī nū jā sndóo nú cuāchi nú.

⁹ De mā cānī inī ndá nú cāhān nū jā cuu cācu nú sīquī jā cúu nú tatā Abraham. Chi cāhān ni jíin ndá nú jā cuu sāhá Yāā Dios jā ndācá yūū yáhá nduu sēhe Abraham jā candíja vāha, de tú cúnī yā.

10 De cúu ndá nú tá cúu tūndihá jāá nduú jéhe jāvíxī vāha. De mitan de ja íyó tūha Yāā Dios jā cuāha yā castigo xēēn, tá cúu nūū íyó tūha iin cāa jā quehdē jondē yoho ñutun. Túsaá de sáhá yā jíín ndá nú tá cúu nūū sáhá yā jíín ndācá ñutun jāá nduú jéhe jāvíxī vāha, jā tēhdē de cāyū nūū ñúhūn.

11 De nduhū chi jíín ndute scuénduté nī ndá nú, de ñúcuán cúu jā stéhēn nū jā ní nacani inī nū jā sndóo nú cuāchi nú. De Yāā jā quiji, chi modo jā scuénduté yā ndá nú cúu jā cuāha yā Espíritu Santo cundeē inī ánō ndá nú, de poder yā cúu tá cúu ñuhūn. De Yāā jā quiji chi cúñáhnú ndasí cā yā nsúū nduhū. Chi nduú cúñáhnú cuitī ni nūū yā, ni jā cuetíñú yā nduhū vísō iin tiñu lúli cā jā cuiso nī nījān yā.

12 De sáhá yā tá sáhá tēe stéchí trigo, chi sáhá síin yā nchivī vāha jíín nchivī nēhén, tá cúu nūū cúndoo trigo jā quée síin paja. De nastútú yā trigo yā ndīvi inī yacā yā. Sochi paja chi teñuhūn yā nūū ñúhūn jā má ndáhvā cuitī, ncachī Juan.

Jā ní jenduté Jesús
(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

13 Ñúcuán de nī nquee Jesús región Galilea, de nī nquenda yā yūte Jordán nūū íyó Juan, tácuā scuénduté dē yā.

14 Sochi nduú cúnī Juan scuénduté dē yā, chi nī ncāhān dē jíín yā: Sa cánuú jā scuénduté maá ní sāán, ¿de nāsa cúu jā sa nūū sá vāji ní? ncachī dē.

15 De nī ncāhān Jesús jíín dē: Nduú chi sáhá nú, chi súcuán cánuú jā squíncuu ó ndācá jā tátúnī Yāā Dios, ncachī yā. Ñúcuán de nī scuénduté dē yā.

¹⁶ De tá nī ncuu nī jenduté yā, de nī nquee yā ndute. De nī nune-ni nūū ndéē Yāā Dios andiví, de nī jinī yā jā cúun Espíritu Yāā Dios vāji, de cáá tá cáá iin paloma, de nī jinū xīnī yā.

¹⁷ De ichi andiví nī ncāhān iin tūhun: Yáhá cúu Sēhe nī jā mānī ndasí nī jíin, de cúsiī ndasí inī nī jíin, ncachī.

4

Jā ní jito túnī tāchī Jesús

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

¹ Ñúcuán de nī jinū Jesús jondē nūū ñuhun tíhá nī nsāhá Espíritu Santo. Chi ñúcuán coto túnī tāchī cúñáhnú yā, chi cúnī jā sāhá yā cuāchi.

² De nī Iyo nditē inī yā ūū xico nduú ūū xico ñuú, sá de nī nquiji sōco nūū yā.

³ De nī nguenda maá tāchī cúñáhnú jā coto túnī ji yā, de nī ncāhān jíin yā: Tú maá nú cúu Sehe Yāā Dios de cāhān nū jā ndá yūū yáhá ná ndúu stāā caji nū, ncachī.

⁴ De nī ncāhān yā jíin: Nduú chi yósō nūū tutū ī: Nsūú mátúhún-ni stāā cúu jā técū nchivī, chi suni jíin ndācá tūhun jā cāhān Yāā Dios, ncachī yā.

⁵ Ñúcuán de cuāhān tāchī cúñáhnú jíin yā jondē Jerusalén jā cúu ciudad ī. De nī jani ji yā xīnī torre templo.

⁶ De nī ncāhān ji jíin yā: De tú Sēhe Yāā Dios cúu nú, de squíncava nú maá nú jondē nūū ñuhún, chi scácu yā ndóhó. Chi súcuán yósō nūū tutū: Tetíñú yā ndá ángel yā jā coto ndóhó. De canee ndá yā ndóhó, tácuā mā scáchihi nú jēhē nū nūū yūū.

Cáchī tutū, ncachī tächī.

⁷ De nī ncāhān Jesús: Nduú chi suni yósō cā nūū tutū jā má cōtó túnī nchivī Jētohō ji Yāā Dios, á scácu yā ji á nduú, ncachī yā.

⁸ De tächī cúñáhnú nī jeca tucu ji yā cuāhān ji jín yā xīnī iin yucu súcún ndasí. De nī stéhēn ji ndācá nación ní cáhnú ñayīví nūū yā, de viī ndasí cáá ndihi.

⁹ De nī ncāhān jín yā: Ndācá yáhá taji nī nūū nū, de tú cuiñi jítí nú chíñúhún nú nduhū, ncachī.

¹⁰ Ñúcuán de nī ncāhān Jesús nūū tächī: Satanás, cujiyo cuáhán, chi yósō nūū tutū jā ná chíñúhún nchivī maá Jētohō ji Yāā Dios, de nūū mátúhún-ni yā satíñú ji, ncachī yā.

¹¹ Ñúcuán de nī ncujiyo-ni tächī cúñáhnú cuāhān. De nī nquenda ndá ángel Yāā Dios nī nchindeé ndá yā.

*Jā ní nquijéhé Jesús nácani yā tūhun región Galilea
(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)*

¹² De tá nī nīhīn Jesús tūhun jā yíhí Juan vecāa, de cuānohōn yā región Galilea.

¹³ De nduú ní ndéē yā ñuū Nazaret, chi nī jēhēn yā nī ndeē yā ñuū Capernaum. De ñuū ñúcuán cáá yuhú mar, maá región Zabolón jín Neftalí.

¹⁴ De súcúan nī ncuu tácu quee ndaā tūhun nī ntee Isaías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán:

¹⁵ Región Zabolón jín Neftalí,
ichi jā cuāhān yuhú mar, lado yūte Jordán nūū
quéndā ncandī,
jín región Galilea nūū ndéē nchivī ndá cā nación
jáá nduú jínī tūhun yā.

¹⁶ Nchivī ñúcuán chi modo nūū neē ndéē ji,

de stúu yā luz yā nūū ji.

De nchivī ja ñatin naā, nīhīn ji tūhun vāha ndasí,
suu tūhun jā scácu yā ánō ji.

Ncachī Isaías.

¹⁷ De jondē quīvī ñúcuán nī nquijéhé Jesús nácani
yā tūhun, de súcuán nī ncāhān yā: Nacani inī ndá
nú jā sndóo nú cuāchi nú, chí ja nī ncuñatin Yāā
ndéē andivī jā tatúnī yā nūū nū, ncachī yā.

Jā ní ncana yā cūmī tēe tíin tiacá

(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

¹⁸ De jīca Jesús yuhú mar Galilea cuāhān yā. De
nī jinī yā nūū ūū tēe, de ñanī ndúū dē. De iin dē cúu
Simón jā suni nání Pedro, de incā dē cúu Andrés.
De tēe tíin tiacá cúu ndúū dē, de chúhun dē ñunu dē
inī mar.

¹⁹ De nī ncāhān yā jíin ndúū dē: Cuniquīn nduhū
ná cóhōn, de nasāhá nī ndóhó tēe jā nīhīn cuāhā
nchivī jā candíja nduhū, tá cúu nūū níhīn nū tiacá,
ncachī yā.

²⁰ Ñúcuán de nī sndóo ndúū dē-ni ñunu dē, de nī
jēcuniquīn dē yā.

²¹ De nī jīca yā jacū cā, de nī jinī yā nūū ūū cā
tēe, de suni ñanī ndúū dē. De cúu dē Jacobo jíin
Juan, ndúū sēhe Zebedeo. De ndéē dē inī barco jíin
tatá dē Zebedeo, náchicatún dē ñunu dē. De suni nī
ncana yā ndúū dē jā cuniquīn dē yā.

²² De nī sndóo dē-ni tatá dē jíin barco, de nī
jēcuniquīn dē yā cuāhān dē.

Jā ní stéhēn yā nūū cuāhā nchivī

(Lc. 6.17-19)

²³ De nī jīca nuu Jesús níí región Galilea, nī
stéhēn yā tūhun inī ndá vehe ī jā cúu sinagoga. De

nī nacani yā tūhun vāha nāsa tátúnī Yāa Dios. De nī nasāhá vāha yā nchivī cūhū ndācá-ni cuēhē.

²⁴ De nī jītē nuu tūhun yā cuāhān ní región Siria. De nūū yā nī nquisiáha ji ndācá nchivī cūhū, nchivī jā ndóho quéhén nūū cuēhē, jíin jā jātū, jíin jā ñúhún tāchī inī, jíin jā jíhī yīhí, jíin jā ní nduvehlé. De nī nasāhá vāha yā ndá ji.

²⁵ De cuāhā nchivī región Galilea jíin Decápolis, jíin nchivī ciudad Jerusalén jíin región Judea, jíin ndá ñuū jā íyó incā lado yūte Jordán ichi nūū quénda ncandiī, nī jēcuniquīn ndá ji yā.

5

Jā ní nacani yā tūhun jondē yucu

¹ De nī jinī Jesús nūū ndá nchivī cuāhā ñúcuán. De nī ncaa yā yucu cuāhān yā, de nī jēcundeē yā. De ndá tēe scuáha jíin yā, nī nguenda dē nūū yā ñúcuán.

² De nī nquijéhé yā nī stéhēn yā ndá tūhun yáhá nūū dē:

Tūhun nācā ndetū (Lc. 6.20-23)

³ Nācā ndetū ndá nchivī jā jíin ji jāá nduú íyó vāha ánō ji sīquī cuáchi ji, chí ja nī nquivi ji ndahá Yāa andiví jā tátúnī yā nūū ji.

⁴ Nācā ndetū ndá nchivī cúcuécá inī, chí ndusiī inī ji sāhá Yāa Dios.

⁵ Nācā ndetū ndá nchivī vitá inī, chí nī nquee yuhú yā jā cutahví ji ñayíví.

⁶ Nācā ndetū ndá nchivī jā tá-ni cúu jā cócon ji yíchí ji, suni súcuán cúu jā cúnī ndasí ji squíncuu ji tiñu ndāā, chí maá yā chindeé yā jā cuu squíncuu ji.

7 Nācā ndetū ndá nchivī jā cúndáhvī inī táhán, chi suni cundáhvī inī Yāa Dios ji.

8 Nācā ndetū ndá nchivī jā íyó ndoo inī ánō ji, chi cunī ji nū Yāa Dios.

9 Nācā ndetū ndá nchivī jā násāhá mánī táhán, chi cāhān Yāa Dios jā sēhe yā cúu ji.

10 Nācā ndetū ndá nchivī jā jínī ūhvī incā nchivī ji sīquī jā sáhá ji tiñu ndāa, chi ja nī nquīvi ji ndahá Yāa andiví jā tatúnī yā nū ji.

11 Nācā ndetū ndá nú tú cāhān nāvāha ji nū nū jā síquī nduhū, de sáhá nāvāha ji ndóhó, de stáyáhvi ji ndóhó, vísō nduú nā cuāchi nú.

12 De sáhá sī ndá nú inī nū túsaá, de sa víhí cā cusī inī nū, chi cáhnú ndasí coo táhvī nū jondē andiví. Chi suni súcuán nī jinī ūhvī ji ndá tēe nī nacani tūhun Yāa Dios jā ní nquiji xihna cā nsūú cā ndá ndóhó.

*Tūhun yátá sīquī ñī jín sīquī luz
(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35; 11.33)*

13 Ndá máá nú chi cúu nú inī ñayiví tá cúu ñī jā yíhí nū cūñu tácuā mā téhyū. De tú ñī ná náā jā úhguā, ¿de nāsa nduu uhguā tucu? Nduú cā tiñu cuitī cā, chi sa cutē nchivī de cuāñū ji sīquī.

14 Ndá tiñu váha jā sáhá nú cúu tá cúu luz inī ñayiví. De cúu nú tá cúu iin ñuū jā yósō xīnī yūcú, de mā cūú coo yuhū.

15 De ni nduú scuíquīn nchivī iin lámpara de chihi ji chíjin cajón, chi sa jáni ji nū sūcún tácuā stúu nū ndá jā ndéē inī vehe.

16 De suni súcuán stéhēn nū luz maá nú nū ndá nchivī, de suu cúu jā cunī ji ndá tiñu váha sáhá ndá

nú, de cāhān ji jā vāha ndasí Yāā cúu Tatá nú jā ndēē yā andiví.

Jā ní stéhēn yā sīquī ley Yāā Dios

¹⁷ Mā cānī inī ndá nú jā vāji nī jā snāā ni ley jā ní jēhe Yāā Dios nūū Moisés, jíin jā snāā ni ndá tūhun jā ní ncāhān ndá tēe nī nacani tūhun yā janahán. Nduú vāji nī jā snāā ni, chi sa jā stéhēn cājí nī tūhun ndíso.

¹⁸ Chi ndāā cāhān ni jíin ndá nú jā juni íyó andiví jíin ñayíví, de mā náā cuitī ni iin punto ni iin letra nūū tutū ley yā, chi jondē quee ndāā ndihi tūhun jā cāhān.

¹⁹ Túsaá de tú iin nchivī nduú squíncuu ji iin tūhun yáhá jā ndácu ley yā, vísō iin tūhun lulí cā cúu, de tú stéhēn ji jā suni sūcuán sāhá sava cā nchivī, túsaá de cuu ji nchivī núu cā inī andiví nūū tátúnī Yāā Dios. Sochi tú iin nchivī squíncuu ji de stéhēn ji jā squíncuu nchivī, túsaá de cuñáhnú ji inī andiví nūū tátúnī Yāā Dios.

²⁰ Chi cāhān ni jíin ndá nú, tú mā cōó ndāā cā tiñu sáhá nú nsūú cā tiñu sáhá ndá tēe stéhēn ley janahán jíin ndá tēe grupo fariseo, de mā quívi cuitī nū ndahá Yāā andiví jā tátúnī yā nūū nū.

Jā ní stéhēn yā jā má quítī inī ō

(Lc. 12.57-59)

²¹ Ja nī jini ndá nú tūhun jā ní ncāhān jíin nchivī janahán jā má cāhnī ji ndīyi, de nā-ni nchivī tú cāhnī ji ndīyi, de quīhīn ji nūū justicia, cáchī.

²² Sochi nduhū chi cāhān ni jíin ndá nú, vísō vāchi jā quítī inī iin nchivī cunī ji táhán ji, de suni quīhīn ji nūū justicia. De tú iin nchivī cāhān nāvāha ji nūū táhán ji, túsaá de quīhīn ji nūū justicia cúñáhnú cā.

De tú iin nchivī cāhān ji nūū táhán ji: Ndóhó tēe naā ndasí, cachī ji, túsaá de quīvi ji nūū ñúhūn infierno de tú mā nácani inī ji.

²³ Túsaá de tá quenda ndá nú nūū altar jíín jā sōcō nū nūū Yāā Dios, de tú nūcūhun inī nū jā ní nsāhá nú cuāchi sīquī táhán nú,

²⁴ túsaá de squéndōo nú jā sōcō nū xiín altar, de xihna cā quīhīn nū jā ndumanī nū jíín táhán nú. De sá de ndicó cóo tucu nú jā sōcō nū.

²⁵ De tú iin nchivī quīhīn ji jíín nú nūū justicia jā cāhān ji cuāchi sīquī nū, túsaá de juni cuāhān nū jíín ji ichi de sāhá ndāā maá nú jíín ji, tácuā mā squívi ji ndóhó nūū juez. Chi juez siáha dē ndóhó nūū policía, de policía chihi dē ndóhó vecāa.

²⁶ De ndāā cāhān ni jíín ndá nú jā má quēé cuitī nū ñúcuán chi jondē chunáá nú ndihi cuitī xūhún jā jícān ndá dē.

Jā ní stéhēn yā jā má cásíquí ndēē táhán

²⁷ Nī jini ndá nú tūhun jā ní ncāhān janahán jā má cásíquí ndēē táhán nchivī.

²⁸ Sochi nduhū chi cāhān ni jíín ndá nú jā tú iin tēe ndéhé dē nūū iin ñahan jā ndíyo inī dē ña, ñúcuán de ja nī ncasíquí ndēē dē ñahan ñúcuán inī ánō dē.

²⁹ Túsaá de tú tīnūú lado cuáhá nú sáhá jā quīvi nú cuāchi, de vāha cā tavā nū de squéne nú, tácuā mā sáhá cā nū cuāchi. Chi vāha cā jā naā iin tīnūú nú nsūú cā jā coo ndihi yiqui cúñu nú de quīhīn nū infierno.

³⁰ De tú ndahá cuáhá nú sáhá jā quīvi nú cuāchi, de vāha cā quehndē nū de squéne nú, tácuā mā sáhá

cā nū cuāchi. Chi vāha cā jā naā iin ndahá nú nsūú cā jā coo ndihi yiqui cúñu nú de quīhīn nū infierno.

Jā ní stéhēn yā jā má ndúsín táhán
(Mt. 19.3-9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

³¹ De suni nī ncāhān jondē janahán: Tú ní iin cúnī jā sndóo ñasíhí, de ná cuáha acta nūū ña jā ndusín jíin ña.

³² Sochi nduhū chi cāhān ni jíin ndá nú, tú iin tēe sndóo dē ñasíhí dē, de tú nsūú jā ndīī ña, túsaá de sáhá dē jā casíquí ndéē ña jā cundeē ña jíin incā tēe. De tú iin tēe cueca dē ñahan jā ní nguendō, suni cásíquí ndéē dē ña.

Jā ní stéhēn yā sīquī tūhun jā cāhān téyí

³³ De suni nī jini ndá nú tūhun jā ní ncāhān jíin nchivī janahán: Tú ní ncāhān téyíí nú jā squíncuu nú, jíin jíinūū Yāa Dios, túsaá de cánuú jā squíncuu nú jā ní ncāhān nū.

³⁴ Sochi nduhū chi cāhān ni jíin ndá nú jā ni iin sīquī tiñu mā cāhān téyíí nú jondē jíin sívī Yāa Dios. De tú cāhān téyíí nú de nduú vāha jā nacunehen nú andiví, chi suu cúu nūū íyó mesa nūū tátúnī Yāa Dios.

³⁵ De juni mā nácunehen nú ñayīví, chi suu cúu modo teyū nūū yósō jēhē yā. De juni mā nácunehen nú Jerusalén, chi suu cúu ciudad maá Yāa jā cúu Rey cúñáhnú.

³⁶ De juni mā cāhān téyíí nú jā ná cundeē cuāchi sīquī nū de tú nduú cāhān ndāā nū. Mā cāhān nū súcuán, chi mā cūú cuitī sáhá nú jā ni iin ixi xínī nū nducuíjín á ndutuún.

³⁷ Chi súdecuán-ni cáhān nū: Cuu, cachī nū. Nduú, cachī nū. Chi tú chisó nú cá tūhun cáhān nū, de nūū tāchī vāji.

*Jā ní stéhēnyā jā má nácuāha ó jā ndutahvī nchivī
(Lc. 6.29-30)*

³⁸ Nī jini ndá nú tūhun jā ní ncāhān jíin nchivī janahán: Tú iin tēe sndáhvā dē tīnūú táhán dē, de suni súdecuán ná ndáhvā tīnūú maá dē. De tú iin tēe sndáva dē nūhun táhán dē, de suni súdecuán ná ndáva nūhun maá dē.

³⁹ Sochi nduhū chi cáhān ni jíin ndá nú: Mā nácuāha nú jā ndutahvī tēe jā sáhá nāvāha ndóhó. Chi tú ní tēe cani dē cūñu nuū lado cuáhá nú, de vāha cá suni cuāha nú incā lado cani dē, nsūú cá jā nacuāha nú jā ndutahvī dē.

⁴⁰ De tú ní tēe stáyáhvi dē ndóhó de candeē dē camisa nū, de suni cuāha nú tūhun jā quihīn dē jíin jondē sōo nū.

⁴¹ De tú ní tēe scáca dē ndóhó jā cuiso nú ndatíñú dē iin kilómetro, de caca nú ūū kilómetro jíin dē.

⁴² De nā-ni nchivī tú jíicān ji ndatíñú nú, de cuāha nú nūū ji. De nchivī jíicān nūū ndatíñú nú, de mā sásáhán nú jā cuāha nú nūū ji.

*Tūhun jā cundáhvī inī ō nchivī jā jíinī ūhvī yóhó
(Lc. 6.27-28, 32-36)*

⁴³ De suni nī jini ndá nú tūhun jā ní ncāhān jondē janahán: Cundáhvī inī nū nchivī jā íyó mānī jíin nú, de quítī inī nū nūū nchivī jā jíinī ūhvī ndóhó.

⁴⁴ Sochi nduhū chi cáhān ni jíin ndá nú: Cundáhvī inī nū nchivī jā jíinī ūhvī ndóhó. De cācān táhvī nū jā váha cuu nchivī jā cáhān nāvāha síquī nū. De sáhá vāha nú jíin nchivī jā quítī inī

jínī ndóhó. De cācān táhvī nū jēhē nchivī jā cáhān nēhén nū nū de sáhá xēēn jī ndóhó.

⁴⁵ De sūcuán stéhēn nū jā cúu nú sēhe maá Tatá nú, Yāā ndéē andiví, chí maá yā jéhe ncandī jā cutūu nū nchivī nēhén jín nū nchivī vāha. De jéhe yā sāvī nū nchivī sáhá tiñu ndāā jín nū nchivī sáhá tiñu nēhén.

⁴⁶ Chí tú íyó mānī nū jín maá-ni nchivī jā mānī jín nú, de nduú nā táhvī nīhīn nū nū yā. Chí jondē ndá tēe stáhvī jā stútú xūhún ñū, suni sūcuán sáhá ndá dē.

⁴⁷ De tú maá-ni táhán nú cáhān vāha nú jín, ¿de nā tiñu vāha sáhá nú túsaá? Chí jondē nchivī jāā nduú cándíja Yāā Dios, suni sūcuán sáhá ndá jī.

⁴⁸ Túsaá de ndāā ná cóo ndihi jā sáhá nú, tá cúu nū íyó ndāā ndihi jā sáhá Tatá nú, Yāā ndéē andiví.

6

Jā ní stéhēn yā sīquī nāsa sáhá ó tiñu vāha

¹ De jā sáhá nú ndācá tiñu vāha nū Yāā Dios, de coto nú jā má sáhá nijīn nū jā cunī nchivī de cuetúhún jī ndóhó. Chí tú sūcuán sáhá nú, de nduú nā táhvī nū cuāha maá Tatá nú, Yāā ndéē andiví.

² Jā ñúcuán tá sáhá nú caridad, de mā sáhá nú jā cunī ndá nchivī, tá cúu nū sáhá ndá tēe stáhvī-ni, íñí dē nū cúchitú nchivī inī ndá vehe īī sinagoga jín nū yáhvi. Chí sūcuán sáhá ndá dē tácuā cuetúhún nchivī dē. De ndāā cáhān ni jín ndá nú jā ñúcuán-ni cúu táhvī dē, suu jā jétúhún nchivī dē.

³ Sochi ndá ndóhó, tá sáhá nú caridad, de sáhá yuhū nū, tácuá jondē amigo vāha nú mā cūnī jā sáhá nú.

⁴ Súcuán sáhá yuhū nū caridad. De maá Tatá nú jā ndéhé jā sáhá yuhū nū, iin quīvī de cuāha yā tāhvī cuu nú.

*Jā ní stéhēn yā nāsa cācān táhvī ō
(Lc. 11.2-4)*

⁵ De tá jícān táhvī ndá nú, de mā sáhá nú tá sáhá ndá tēe stáhvī-ni. Chi jétahān inī ndá dē cuiñi dē cācān táhvī dē nūū íyó chitú nchivī inī ndá vehe ī sinagoga jíin squínā calle, tácuá cunī nchivī de cuetúhún ji dē. De ndāā cáhān ni jíin nú jā ñúcuán-ni cúu táhvī dē, suu jā jétúhún nchivī dē.

⁶ Sochi ndá ndóhó, de tá jícān táhvī nū, de ndīvi nú inī vehe nú de nacasī nū viéhé. De cācān táhvī nū nūū maá Tatá nú, Yāā jā íyó yuhū jíin nú. Ñúcuán de maá Tatá nú jā jíinī yā jā súcuán sáhá yuhū nū, cuāha yā jā jícān nū.

⁷ De jā jícān táhvī nū, de mā cáhān nū cuāhā vuelta ndá tūhun jāá nduú nácani inī nū de cáhān nū-ni, tá cúu nūū sáhá ndá nchivī jāá nduú jíinī tūhun Yāā Dios. Chi jáni inī ji jā tú nahán súcuán cáhān ji, de cunini yā, de nduú.

⁸ Túsaá de mā sáhá nú tá cúu nūū sáhá ndá ji. Chi maá Tatá nú ja jíinī yā naá cúu jā jíinī ñúhún nú jondē ncháha ca cācān nū nūū yā.

⁹ Túsaá de suha cācān táhvī ndá nú: Tatá ndá sá jā ndée ní andiví,

níní ná cóo yíñúhún sá nūū ní, chi Yāā ī cúu ní.

¹⁰ De ñúhún inī sá jā ñamā ná quíji quīvī tatúnī ní ní ñayiví yáhá.

De ná cóo ndācá tiñu jā jétahān inī maá ní,

tá cúu nūū íyó inī andiví, suni súcuán ná cóo inī ñayíví.

11 Stāā jā tēcū ndá sá ndācá quīvī, taji ní nūū sá mitan.

12 De cune cáhnú inī ní nūū cuāchi jā sáhá ndá sá nūū ní,

tá cúu nūū nēe cáhnú inī ndá sá nūū nchivī jā sáhá cuāchi nūū sá.

13 De mā cuáha ní tūhun jā coto túnī tāchī sāán, chi sa scácu ní sāán nūū ndācá jānēhén.

Chi maá ní cúu Yāā tátúnī, de tīn ní poder,

de viī ndasí cúñáhnú ní níí cání. Súcuán ná cóo. Amén.

Cachī ndá nú.

14 Chi tú cune cáhnú inī ndá nú nūū nchivī jā sáhá cuāchi nūū nū, de suni súcuán cune cáhnú inī maá Tatá nú andiví nūū cuāchi nú.

15 Sochi tú mā cúne cáhnú inī nū nūū nchivī jā sáhá cuāchi nūū nū, de suni súcuán mā cúne cáhnú inī maá Tatá nú nūū cuāchi nú.

Jā ní stéhēn yā sīquī tūhun conditē inī

16 De tá íyó nditē inī ndá nú jā chíñúhún nú Yāā Dios, de mā sáhá nú tá sáhá ndá tēe stáhvī-ni. Chi sáhá ndá dē jā cáá xií nūū dē, de súcuán de stéhēn dē nūū nchivī jā íyó nditē inī dē, tácuā cuetúhún ji dē. De ndāā cáhān ni jíín nú jā ñúcuán-ni cúu tāhvī dē, suu jā jétúhún nchivī dē.

17 Sochi ndá máá nú, tá íyó nditē inī nū de sa nasāhá vāha nú xīnī nū de quiti nuú nú,

18 tácuā mā cūnī nchivī jā íyó nditē inī nū. Chi maá-ni Tatá nú jā ndéē yuhū yā jíín nú, cunī yā, de iin quīvī de cuāha yā tāhvī cuu nú.

*Nāsa coo cuicá ó jondē andiví**(Lc. 12.33-34)*

¹⁹ Mā cúndihvī inī ndá nú jā scáyā nū ndatíñú jā cucuicá nú inī ñayiví yáhá, chí quívi tíquixín, de néne xaha, de tíví. De suni quívi jācuíhná de sácuíhná.

²⁰ Chí sa sáhá nú ndācá tiñu váha tácuā cāyā tāhvī nū jondē andiví. Chí ñúcuán mā quívi tíquixín ni mā nēné xaha jā tiví, de ni mā cūu quívi jācuíhná jā sacuíhná.

²¹ Chí jondē nū nīhīn nū tāhvī váha nú, ñúcuán cúu nū ndíhvī inī nū sīquī.

*Tīnūú cúu lámpara yiqui cúñu**(Lc. 11.34-36)*

²² Tīnūú nú cúu tá cúu lámpara nū yiqui cúñu nú. Túsaá de tú tīnūú nú íyó nijīn, de ní-ni yiqui cúñu nú cunijīn.

²³ Sochi tú nduú íyó nijīn tīnūú nú, de ní-ni yiqui cúñu nú íyó neē. De suni súcuán cúu ánō nū, chí tú maá-ni jā jáni nēhén inī nū, de nācā neē cā íyó inī ánō nū túsaá.

*Jā má cúndihvī inī ō sīquī xūhún**(Lc. 16.13)*

²⁴ Ni iin mozo mā cūu satíñú dē nū ū patrón. Chí quítī inī dē cunī dē iin de coo manī dē jíín incā, á squíncuu vāha dē nū iin de sáhá jéhe inī dē nū incā. De suni súcuán mā cūu satíñú nú nū Yāā Dios de tú maá-ni sīquī xūhún ndíhvī inī nū.

*Yāā Dios jíto yā yóhó**(Lc. 12.22-31)*

²⁵ Túsaá de cáhān ni jíín ndá nú: Mā nācāni ndasí inī nū sīquī jā cutecū nū, tú nāsa cajī nū coho nú,

ni sīquī sahma, tú nāsa cuhun nú. Chi Yāa Dios nī nsāhá yā jā técū nū jíin yiqui cúñu nú, de nā oncā cúu jā má cuáha yā jā cajī nū jíin jā cuhun nú.

²⁶ Cūndēhé ndá nú nāsa técū ndá saā, chi nduú jáquīn tī, de nduú nástútú tī jā chuvāha tī, de ni nduú yacā tī. De vísō sūcuán de maá Tatá nú andiví scājī yā tī. ¿De á nduú cánuú ndasí cā ndá ndóhó nsūú cā ndá saā ñúcuán?

²⁷ ¿De ní iin nú, á cuu scuáhnu nú maá nú sava metro cā, vísō ná nácani ndasí inī nū?

²⁸ ¿De nūcu nácani ndasí inī ndá nú jā má níhīn nū sahma? Cūndēhé ndá nú nāsa jée ndá itā yucú. Chi nduú sátiñū, de ni nduú quéhen.

²⁹ De cāhān ni jíin ndá nú jā juni rey Salomón, quīvī jā ní ñūhun dē sahma váha ndasí, de ni nduú ní ñúhún dē sahma viī sūcuán tá cúu nūū íyó ndá itā.

³⁰ De tú sūcuán jéhe Yāa Dios sahma viī nūū itā yucú jā íyó nūū ñúhún mitan de teēn de cayū nūū ñúhūn, de nā oncā cúu ndá ndóhó jā má cuáha yā sahma. ¿De nūcu nduú cándíja níhin ndá nú jā jito yā ndóhó?

³¹ Túsaá de mā nácani ndasí inī nū sīquī jā cajī nū, jā coho nú, jā cuhun nú.

³² Chi maá-ni sīquī yáhá cúu jā ndíhvī inī nchivī ñayīví jāá nduú cándíja. Sochi ndá máá nú, chi íyó Tatá nú andiví, de jíin yā jā jíin ñúhún nú ndācá yáhá.

³³ De sa cánuú cā jā cundihvī inī nū sīquī tiñu jā ndácu Yāa Dios nūū nū, jíin sīquī jā sāhá nú tiñu ndāā jā jétahān inī yā. Ñúcuán de sāhá yā jā níhīn nū ndācá yáhá.

³⁴ Túsaá de mā nácani inī nū tú quiji tūndóhó teēn, chi mitan cúu mitan de teēn cúu teēn. Chi cani inī nū sīquī tūndóhó jā íyó tá iin iin-ni quīvī.

7

Jā má cáhān ō sīquī cuāchi táhán ó
(Lc. 6.37-38, 41-42)

¹ Mā cáhān ndá nū sīquī cuāchi nchivī nāsa sáhá ji, tácuā suni mā cáhān Yāā Dios cuāchi sīquī maá nū jā sáhá nū súcuán.

² Chi tá cúu nū cáhān ndá nū sīquī cuāchi nchivī, suni súcuán cáhān yā sīquī cuāchi maá nū. De tá-ni ndíhvī inī nū sīquī cuāchi ji, saá-ni cundihvī inī yā sīquī cuāchi nū.

³ Chi cuāchi táhán nū cúu modo jā ñúhún iin yācá lúli tīnūú ji. ¿De nūcu sáhá nū cuenta jā súcuán, de nduú sáhá nū cuenta cuāchi maá nū jā cúu modo jā ñúhún iin vītū tīnūú máá nū?

⁴ ¿De nūcu cáhān ndá nū jíin táhán nū: Ná távā ni yācá jā ñúhún tīnūú nū? De nduú nácani inī nū jā ñúhún iin vītū tīnūú máá nū.

⁵ Vāchi tēe stáhví-ni cúu ndá nū túsaá. Xihna tīnūú maá nū tavā nū vītū, sá de cuu cūndēhé vāha nū jā tavā nū yācá tīnūú táhán nū.

⁶ Mā sáhá fuerza nū nchivī nēhén jā quīvi ji nū tūhun ī yā de tú nduú cúnī ji. Chi nenda ji sīquī nū tá cúu tinā jā tīn tī ndóhó. De mā nácani nū tūhun yā nū nchivī jáá nduú cúnī cuitī cuetáhví. Chi cúu ji tá cúu quini jā jáñū tī sīquī perla jā ndēe yāhvi cā.

Cācān ō nūū yā de nīhīn ō
(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷ Cācān nūū Yāā Dios, de taji yā nū nū. De nducú nū ndācá jā váha jā íyó nūū yā, de nīhīn nū.

De cācān táhvī nū jondē nīhīn nū, tá cúu nūū sáhá nchivī jā scáján viéhé jondē nune quīvi ji.

⁸ Chi ndācá nchivī jā jícān, cuāha yā nūū ji. De nchivī ndúcú, chi nīhīn ji. De nchivī cāhān, nune yā ichi jā nīhīn ji jā cúnī ji.

⁹ ¿De ní iin nú, de tú sēhe nú jícān ji stāā nūū nū, de á cuāha nú iin yūū nūū ji?

¹⁰ De tú jícān ji iin tiacá, ¿de á cuāha nú iin cōō nūū ji? Nduú cuitī jā sūcuán.

¹¹ Túsaá de ndá máá nú vísō nchivī íyó cuāchi cúu nú, de jínī nū cuāha nú jā váha nūū sēhe nú. De nā oncā cúu maá Tatá nú andiví jā má cuāha yā jā váha nūū nchivī jā jícān nūū yā.

¹² De tá-ni cúu jā cúnī ndá nú jā sáhá vāha nchivī jín nū, saá-ni sáhá vāha nú jín ji. Chi sūcuán tátúnī tutū ley Moisés jín tutū ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios.

Sīquī jā quīvi ó viéhé túū

(Lc. 13.24)

¹³ Cundihvī inī ndá nú quīvi nú ndahá Yāā Dios. Chi cúu tá cúu iin viéhé túū. Chi viéhé jín ichi jā cuāhān nūū tānū táhvī nchivī, jítē de cāhnú, de cuāhā ji quīvi ñúcuán.

¹⁴ De viéhé jín ichi jā cuāhān nūū nīhīn táhvī ji cutecū ji, chi tūū viéhé de cuíñí ichi, de jacū ji-ni nīhīn.

Jín tiñu jā sáhá nchivī de cunī ō nāsa nchivī cúu ji

(Mt. 12.33-37; Lc. 6.43-44)

¹⁵ De mā cándija cuitī nū ndá tēe stáhvī jā cāhān dē jā tūhun Yāā Dios nācani dē. Chi modo tīcāchí, quiti jāá nduú xēēn, sūcuán sáhá ndá dē vāji dē nūū

nū. Sochi inī ánō dē chi cúu dē tá cúu yīhī, quitī xéēn.

¹⁶ Jíin tiñu sáhá ndá dē de cunī ndá nú nāsa tēe cúu dē. Chi cúu tá cúu ñutun jā jíin jāvíxī jā cúun de jíinī ō tú ñutun váha cúu. De nduú níhīn ō uva xīnī ñutun íñú, de ni nduú níhīn ō higo xīnī íñu quími.

¹⁷ Chi ndācá ñutun váha chi jéhe jāvíxī vāha, de ñutun néhén chi cúun jāvíxī nēhén.

¹⁸ Iin ñutun váha mā cūún jāvíxī nēhén, de iin ñutun néhén mā cuáha jāvíxī vāha.

¹⁹ De ndācá ñutun jāá nduú jéhe jāvíxī vāha, chi tēhndē de cāyū nūū ñúhūn.

²⁰ De saá-ni cúu ndá tēe ñúcuán, chi jíin tiñu sáhá dē de cunī nū nāsa tēe cúu dē.

Nsūú ndihi nchivī quīvi andiví
(Lc. 13.25-27)

²¹ Nsūú ndihi nchivī jā cāhān ji Jētohō ji nduhū cúu jā quīvi nūū tátúnī Tatá nī jondē andiví. Chi jā quīvi cúu maá-ni nchivī jā squíncuu tiñu jā cúnī Tatá nī andiví.

²² De quīvi jā sáhá ndāā ni tiñu nchivī, de cuāhā ji cāhān jíin nī: Jētohō ndá sá, jíin síví ní nī nacani ndá sá tūhun ní, de jíin síví ní nī ntavā sá tāchī, de jíin síví ní nī nsáhá sá cuāhā tiñu ñáhnú jā sáhvi inī nchivī sáhá. Cachī ji.

²³ Ñúcuán de cāhān ni jíin ji: Nduú jínī cuitī ni ndá nú. Cuijiyo quīhīn nū, chi nchivī sáhá tiñu néhén cúu nú, cachī ni.

Tūhun sīquī ūū vehe
(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

24 Túsaá de ndācá nchivī jā jīni tūhun cāhān ni de squíncuu ji, cúu ji tá cúu iin tēe jā ní nacani vāha inī, de nī jaquīn dē vehe dē sīquī toto.

25 De nī ncuun sāvī, de nī ndaa ndute yúte, de nī nquene tāchī xéēn, de nī nchindahá vehe ñúcuán. Sochi nduú ní jícó cáva, chi sīquī toto yósō.

26 De ndá nchivī jā jīni tūhun cāhān ni de nduú squíncuu ji, cúu ji tá cúu iin tēe naā jā ní jaquīn dē vehe dē nūū ñútín.

27 De nī ncuun sāvī, de nī ndaa ndute yúte, de nī nquene tāchī xéēn, de nī nchindahá vehe ñúcuán. De nī jicó cáva-ni, de nī naā ī-ni, ncachī Jesús jín ndá ji.

28 De tá nī jīnu nī ncāhān yā ndācá tūhun yáhá, de nchivī cuāhā ñúcuán nī nsāhvi inī ji nī jini ji tūhun jā ní stéhēn yā.

29 Chi nī stéhēn vāha yā nūū ji, chi maá yā cúu jā ndíso tíñú sīquī ndihí. De ndá tēe jā stéhēn ley janahán, nsūú súcuán stéhēn ndá dē.

8

*Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe ndóho cuēhē stéhyū
(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)*

¹ De nī nuu Jesús yucu ñúcuán, de cuāhā nchivī níquīn ji yā.

² De iin tēe ndóho cuēhē stéhyū, nī nquenda dē nūū yā. De nī jēcuñī jítí dē nūū yā, de nī ncāhān dē jín yā: Señor, jínī sá jā cuu sáhá ní jā nduvāha sá, de tú cúnī ní, ncachī dē.

³ De Jesús nī ntee yā ndahá yā dē, de nī ncāhān yā: Cúnī ní nasāhá vāha nī ndóhó. De ná ndúvāha nú, ncachī yā. De tá nī ncāhān yā súcuán, de nī nduvāha-ni tēe ndóho cuēhē stéhyū.

⁴ Ñúcuán de nī ncāhān yā jíin dē: Mā cāchí cuiti nū nūū ni iin. Chi quihīn nū stēhēn nū maá nú nūū sūtū, de cundahá nú jā sōcō nū nūū Yāā Dios, tá cúu nūū ní ntatúnī Moisés janahán, tácuā cunī nchivī jā ní nduvāha nú, ncachī yā.

*Jā ní nasāhá vāha yā mozo capitán
(Lc. 7.1-10)*

⁵ De nī nquīvi Jesús ñuū Capernaum. De iin tēe nación Roma jā cúu capitán, nī nquenda dē nūū yā, de nī ncāhān ndāhvī dē jíin yā:

⁶ Señor, mozo sá cáá ji vehe sá, chi nī nduvehlé ji de ndóho ndasí ji, ncachī dē.

⁷ De nī ncāhān Jesús: Cōhōn de nasāhá vāha nī ji túsaá, ncachī yā.

⁸ De nī ncāhān capitán jíin yā: Señor, nduú cúñáhnú sá jā quihīn ní quīvi ní vehe sá. Chi maá jā cāhān ní-ni, de ná ndúvāha-ni mozo sá.

⁹ Chi maá sá suni ndíso tíñú sá jā ní nsāhá ndá tēe cúñáhnú cā. De cúñáhnú sá nūū ndācá soldado sá. De tú cāhān sá jíin iin dē jā quihīn dē, de cuāhān dē. De tú cāhān sá jíin incā dē jā quiji dē, de quiji dē. De tú ndacu sá iin tíñu nūū mozo sá, de sáhá ji, ncachī dē.

¹⁰ De tá nī jini Jesús tūhun yáhá, de nī nsāhvi inī yā. De nī ncāhān yā jíin ndá nchivī jā níquīn ji yā: Ndāā cāhān ni jíin ndá nú jā juni nación maá ó Israel nduú ní níhīn ni ni iin nchivī jā cándíja nīhin súcuán, tá cúu nūū cándíja tēe yáhá, vísō tēe incā nación jāá nduú jíin tūhun Yāā Dios cúu dē.

¹¹ De cāhān ni jíin ndá nú jā quiji cuāhā nchivī ichi nūū quénda ncandiī jíin ichi nūū quéé ncandiī.

De cundeē ji caji ji stāā jín Abraham jín Isaac jín Jacob nūū tátúnī Yāā Dios jondē andiví.

¹² Sochi sava nchivī nación Israel jā maá ji quīvi nícu, sa tavā yā ji quihīn ji nūū neē, chi nduú ní ncándíja ji. De ñúcuán cuacu ji de nacayihí ji ñii yúhú ji jā ndoho ndasí ji, ncachī yā.

¹³ Ñúcuán de nī ncāhān yā jín tēe cúu capitán: Cuánohōn vehe nú, chi sáhá nī tá cúu nūū cándíja nú jā sáhá nī. De mozo dē nī nduvāha ji-ni maá hora ñúcuán.

Jā ní nasāhá vāha yā naná chíso Pedro

(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

¹⁴ De nī jēhēn Jesús vehe Pedro. De nī jinī yā naná chíso dē jā cáá ña yíhí quíji ña.

¹⁵ De nī ntiin yā ndahá ña, de nī nquee-ni quíji ña. De nī nacōo ña-ni, de nī nsāhá ña jā ní nchajī yā jín ndá dē.

Jā ní nasāhá vāha yā cuāhā nchivī

(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

¹⁶ De tá nī ncuāā de nī nquenda ndá nchivī jín cuāhā nchivī jā ñúhún tächī inī. De nī ntavā yā ndá tächī cuāhān jín tūhun jā cáhān yā-ni. De suni nī nasāhá vāha yā ndācá nchivī cúhū.

¹⁷ De súcuán nī ncuu tácuā quee ndaā tūhun jā ní ncāhān Isaías, tēe nī nacanī tūhun Yāā Dios janahán: Maá yā nī ncandeē ndācá nūū cuēhē jā ndóho ó, ncachī Isaías.

Tūhun nchivī jā cúnī ji cuniquīn ji yā

(Lc. 9.57-62)

¹⁸ De nī jinī Jesús jā ní jicó ndúū cuāhā nchivī yā. De nī ncāhān yā jín ndá tēe scuáha jín yā jā ná yáha ndá dē jín yā incā lado mar.

19 De iin tēe stéhēn ley janahán nī nquenda dē nūū yā, de nī ncāhān dē: Maestro, cuniquīn sá ní cōhōn ní-ni cúu nūū quíhīn ní, ncachī dē.

20 De nī ncāhān Jesús jíin dē: Ndācá xúncuui chi íyó yavī cava tī, de ndá saā suni íyó tacā tī. Sochi maá nī, Yāā nī nduu tēe, nduú nūū cūsūn ni, ncachī yā.

21 De incā tēe nī ncāhān dē jíin yā, de tēe scuáha jíin yā cúu dē: Señor, cundetū ní de ná quíchiyuhū sá tatá sá xihna cā. Sá de cuniquīn sá níhīn, ncachī dē.

22 De nī ncāhān Jesús jíin dē: Cuniquīn nduhū ná cōhōn. De sndóo ndá ndīyi ná chūhū ndá cā ndīyi, chi ndīyi cúu ndá nchivī jāá nduú cándíja, ncachī yā.

*Jā ní jencuīñi tāchī níhin jíin mar nī nsāhá yā
(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)*

23 Nūcuán de nī nquīvi Jesús inī barco, de ndá tēe scuáha jíin yā nī nquīvi dē cuāhān dē jíin yā.

24 De nūū mar nī jīquīhi iin tāchī níhin, de nī scāa ndute mar, de nī nquīvi inī barco. De maá Jesús chi quíxīn yā.

25 De ndá tēe scuáha jíin yā nī sndóto dē yā, de nī ncāhān dē: Señor, scácu ní yóhó, chi quēe ó chījin ndute, ncachī dē.

26 De nī ncāhān yā jíin ndá dē: ¿Nūcu yúhú ndasí ndá nú? De nduú cándíja níhin nú jā cācu nú sāhá nī, ncachī yā. Nūcuán de nī nacuiñi yā, de nī ncāhān yā nūū tāchī níhin jíin nūū mar. De nī ncuu nañí-ni.

27 De nī nsāhvi inī ndá dē, de nī ncāhān dē: ¿Nā tēe cúu tēe yáhá, jā jondē tāchī níhin jíin mar jétáhvī jā cāhān dē? ncachī ndá dē.

Uū tēe Gadara jā ndóho tächī
(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸ De nī nguenda yā incā lado mar, maá región nchivī Gadara. De uū tēe nī nquee dē jondē nūū yíyuhū ndīyi, nī jēcutáhán dē jíín yā. De ñúhún tächī inī dē, de sīquī jā xēēn ndasí ndá tächī, de nī iin nchivī nduú cúu yāha ji ichi ñúcuán.

²⁹ De nī ncana cóhó ndúū dē nī nsáhá tächī: ¿Nūcu vāji ní nūū sá, Jesús Sēhe Yāā Dios? ¿A vāji ní yáhá jā sndóho ní sáán jondē ncháha ca quenda maá quīvī? ncachī.

³⁰ De jondē jíca jacū ñúhún cuāhā quinī jítu tī.

³¹ De ndá tächī jā ñúhún inī ndúū tēe ñúcuán, nī ncāhān ndāhvī jíín yā: Tú tavā ní ndá sá, de cuāha ní tūhun jā quīvi sá inī ndá quinī ñúcuán, ncachī.

³² De nī ncāhān yā jíín: Cuáhán túsaá, ncachī yā. De nī nquee ndá tächī inī ndúū tēe ñúcuán, de nī nguīvi inī ndá quinī. De ndá quinī nī jinu tī de nī nincava tī iin yuhú cává, de nī nquēe tī ndute mar, de nī jihī tī.

³³ De ndá tēe jíto tī nī jinu dē cuāhān dē jā ní nchūhú dē. De nī nguenda ndá dē ñuū, de nī ncachī tūhun dē ndá tiñu ñúcuán, nāsa nī ncuu jā ní nquee ndá tächī inī ndúū tēe ñúcuán.

³⁴ Sá de ndihi nchivī ñuū nī nquee ji cuāndēhé ji nūū íyó Jesús. De tá nī nguenda ji nūū íyó yā, de nī ncāhān ndāhvī ji jíín yā jā ná quée yā región ñúcuán quīhīn yā.

9

Jā ní nasáhá vāha yā iin tēe nī nduvehlé
(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

¹ Ñúcuán de nī ndīvi Jesús inī barco. De nī nayāha yā cuāhān yā incā lado mar, de nī nenda yā ñuū maá yā.

² De nī nguisiáha nchivī iin tēe nī nduvehlé nūū yā, yósō dē nūū iin camilla. De nī jinī Jesús jā cándíja ndá ji jā cuu nasāhá vāha yā tēe nī nduvehlé. De nī ncāhān yā jíin dē: Ndundeé inī nū lílū, chí ja nēe cáhnú inī ni nūū ndá cuāchi nú, ncachī yā.

³ Ñúcuán de jacū tēe stéhēn ley janahán, nī jani inī ndá dē sīquī yā: Jā cáhān tēe yáhá súcuán, de cáhān dē tūhun nāvāha jā quitī inī Yāā Dios.

⁴ De nī jinī Jesús jā súcuán jáni inī ndá dē, de nī ncāhān yā jíin dē: ¿Nūcu jáni nēhén inī ndá nú jā cáhān ni tūhun nāvāha?

⁵ Jā ndūū tūhun yáhá, ¿ní iin cúu jā víjín cā? ¿A jā cáhān ni jíin tēe cúhū: Ja nēe cáhnú inī ni nūū ndācá cuāchi nú? ¿A víjín cā jā cáhān ni: Nacōo de caca nú, chí ja nī nduvāha nú, cachī ni?

⁶ De mitan de ná stéhēn ni jā maá nī, Yāā nī nduu tēe, ndíso tíñú nī inī ñayívi yáhá jā cune cáhnú inī ni nūū cuāchi. Sá de nī ncāhān yā jíin tēe nī nduvehlé: Nacōo de naquehen nú camilla nū de quīnohōn nū vehe nú, ncachī yā.

⁷ Ñúcuán de nī nacōo dē-ni, de cuānohōn dē vehe dē.

⁸ De tá nī jinī ndá nchivī jā súcuán nī nsāhá yā, de nī nchūhú ji. De nī ncāhān ji jā vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios jā súcuán nī jēhe yā poder nūū iin tēe jā cuu nasāhá vāha dē nchivī, cáchī ji.

*Jā ní ncana yā Mateo
(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)*

⁹ De nī nquee Jesús ñúcuán cuāhān yā. De nī jinī yā nū iin tēe nání Mateo, ndéē dē nū nástútú dē xūhún renta. De nī ncāhān yā jíin dē: Cuniquīn nduhū ná cóhōn. De nī nacuiñī dē, de cuāhān dē jíin yā.

¹⁰ Ñúcuán de nī jēhēn yā nī nchajī yā stāā vehe dē. De cuāhā tēe stútú xūhún renta jíin ndá cā tēe jā sáhá cuāchi, suni ndéē ndá dē yájī dē stāā jíin Jesús jíin ndá tēe scuáha jíin yā.

¹¹ De ndá tēe grupo fariseo nī jinī dē, de nī ncāhān dē jíin ndá tēe scuáha jíin yā: ¿Nūcu yájī maestro nū jíin ndá tēe stútú xūhún renta jíin ndá cā tēe sáhá cuāchi? ncachī dē.

¹² De nī jini Jesús, de nī ncāhān yātá yā jíin ndá dē: Ndá nchivī íyó vāha, nduú jíini ñúhún ji tēe tátán, chi nchivī cúhū cúu jā jíini ñúhún.

¹³ Cuáhán ndá nú túsaá, de nacani inī nū nā cuá cúu jā cáhān tūhun yáhá jā yósō nū tutū īī: Cúnī ni jā cundáhvī inī ndá nú táhán nú, nsúú jā sōcō nū ndá quitī nū ni, ncachī Yāā Dios jondē janahán. De nduhū chi nduú vāji nī jā cana nī nchivī jāá nduú cuāchi, jā cúu tá cúu nchivī íyó vāha, chí sa vāji nī jā cána nī nchivī íyó cuāchi, jā ná nacani inī ji de sndóo ji cuāchi ji, ncachī yā.

*Jā ní jīcā tūhún ndá dē yā sīquī jā conditē inī
(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)*

¹⁴ Ñúcuán de ndá tēe scuáha jíin Juan tēe scuénduté, nī nguenda dē nū Jesús. De nī ncāhān ndá dē jíin yā: Sāán jíin ndá tēe fariseo, cuāhā vuelta íyó nditē inī ndá sá nū Yāā Dios. De ndá tēe scuáha jíin maá ní, ¿nūcu nduú sáhá dē sūcuán?

15 De nī ncāhān Jesús jíin dē: ¿A cuu conditē inī ndá dē juni íyó cā ni jíin dē? ¿A cuu cucuécá inī nchivī jā íyó vico tándāhá juni ndēē tēe tándāhá jíin ji? Sochi quiji quivī jā cujiyo tēe tándāhá, de quivī ñúcuán chí conditē inī ji.

16 De nī ncāhān yā ūū tūhun yátá sīquī jāá nduú quétáhán tūhun jeé jā stéhēn yā jíin ndá tūhun janahán. Ncachī yā: Ni iin nduú náchuhun iin pedazo sahma jéé nūū iin sahma túhú. Chí tú súcuán de ndiyi pedazo jeé de tēhndē cā jā túhú, de cundícā cā nūū tēhndé.

17 De ni nduú chúhun vino jeé inī ñii túhú. Chí tú súcuán de ndātā ñii, de naā vino jíin ñii. Chí sa cánuú jā chuhun ji vino jeé inī ñii jéé, de súcuán de quendōo vāha ndúū, ncachī yā.

Tūhun sēhe síhí Jairo jíin ñahan jā ní nquehé sahma yā

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

18 De juni cāhān Jesús ndācá tūhun yáhá, de iin tēe cúñáhnú nūū nchivī hebreo nī nquenda dē nūū yā. De nī jēcuñī jítí dē nūū yā, de nī ncāhān dē: Sēhe síhí sá, cáta nī jīhī ji. De á mā cōhōn de tee ní ndahá ní ji, de natecū ji, ncachī dē.

19 De nī nacuiñī Jesús, de cuāhān yā jíin dē, de suni cuāhān ndá tēe scuáha jíin yā.

20 De māhñú ndá nchivī jā cuāhān jíin yā nī nquenda iin ñahan cúhū, de ja nī ncuu ūxī ūū cuīyā ndóho ña cuēhē játí nīñī ña. De nī nquenda ña ichi chátā yā, de nī nquehé ña yuhú sáhmá yā.

21 Chí nī jani inī ña: Vísō sahma yā ná níhīn ni quehé nī, de nduvāha nī.

22 De nī jicó cóto Jesús, de nī jinī yā nūū ña, de nī ncāhān yā: Ná ndúndeé inī nū tīhī. Chi nī ncandíja nú jā cuu nasāhá vāha nī ndóhó, de jā ñúcuán nī nduvāha nú, ncachī yā. De nī nduvāha ña maá hora ñúcuán-ni.

23 De tá nī nquenda Jesús vehe tēe cúñáhnú, de nī jinī yā nūū ndá tēe cúu músico jā quíchuhū dē ndīyi, jíin nūū nchivī cuāhā, jácu cóhó jí.

24 De nī ncāhān yā jíin jí: Cujīyo ndá nú, chi ñahan lúlí ñúcuán nduú ní jíhī jí, chí quíxīn jí-ni, ncachī yā. De nī jācū catá ndá jí jā ní ncāhān yā, chí jíin jí jā ní jíhī sūchí ñúcuán.

25 De nī ntavā yā ndá nchivī cuāhā, de nī nquīvi yā inī vehe. De nī ntiin yā ndahá ñahan lúlí ñúcuán, de nī natecū jí, de nī nacuiñī jí-ni.

26 De ní región ñúcuán nī jíitē nuu tūhun tiñu ñáhnú jā ní nsāhá yā.

Jā ní nasāhá vāha yā ūū tēe cuáá

27 De nī nquee Jesús ñúcuán cuāhān yā. De ūū tēe cuáá cuāhān dē yātā yā, de cána jee dē: Maá ní jā cúu ní Sēhe tatā David, cundáhvī inī ní sāán viī, ncachī dē.

28 De tá nī nquenda yā vehe, de nī nquenda ndúū tēe cuáá ñúcuán nūū yā. De nī ncāhān yā jíin dē: ¿A cándíja ndúū nū jā cuu nacune nī tīnūú nú? ncachī yā. De nī ncachī ndúū dē: Cándíja sá Señor, ncachī dē.

29 Ñúcuán de nī ntee yā ndahá yā tīnūú ndúū dē, de nī ncāhān yā: Ná sáhá nī tá cúu nūū cándíja ndúū nū, ncachī yā.

30 De nī nune-ni tīnūú ndúú dē. De Jesús nī ncāhān nīhin yā jíin dē: Mā cāchí cuitī nū nūú ni iin, ncachī yā.

31 Sochi tá nī nquee ndúú dē, de nī scútē nuu dē tūhun níí región ñúcuán jā súcuán nī nsāhá yā ndúú dē.

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe ñíhín

32 De tá nī nquee ndúú tēe ñúcuán cuāhān dē, de nī nguenda ndá nchivī jíin iin tēe ñíhín jā ñúhún tāchī inī dē.

33 De nī ntavā yā tāchī cuāhān. De tēe ñíhín nī nacahān dē. De nī nsāhvi inī nchivī nī jinī ji, de nī ncāhān ndá ji: Ncháha ca cunī cuitī ō ni iin tiñu súcuán inī nación Israel, ncachī ji.

34 Sochi ndá tēe grupo fariseo chi nī ncāhān dē: Tēe yáhá chi távā dē tāchī jíin fuerza maá tāchī cúñáhnú cā, ncachī dē.

Jā cúndáhvī inī yā nchivī cuāhā

35 De nī jica nuu Jesús ndācá ñuū jíin rancho, de nī stéhēn yā tūhun inī ndācá vehe īī sinagoga. De nī nacani yā tūhun vāha nāsa tátúnī Yāā Dios. De nī nasāhá vāha yā nchivī cúhū nā-ni cuēhē ndóho ji.

36 De nī ncundáhvī inī yā nī ndēhé yā ndá nchivī cuāhā ñúcuán. Chi ndóho ndá ji de cúcuécá inī ji, chi cúu ji tá cúu tīcāchí jāá nduú jētohō tī, chi nduú níquīn ji Yāā jā cúu Jētohō ji.

37 Ñúcuán de nī ncāhān yā jíin ndá tēe scuáha jíin yā: Nchivī yáhá cúu ji tá cúu trigo jā tēhndē, de ndāā jā cuāhā cúu, de tēe quehndē chi jacū dē-ni cúu.

38 Túsaá de cācān táhvī ndá nú nūú maá Jētohō nū Yāā Dios jā ná tétíñú yā cuāhā tēe quehndē dē

trigo, de suu cúu jā nacani dē tūhun yā nūū nchivī, ncachī yā.

10

*Jā ní nacāji yā ūxī ūū tēe apóstol
(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)*

¹ Nūcuán de nī ncana yā ūxī ūū tēe jā scuáha dē jíin yā. De nī jēhe yā poder nūū ndá dē jā tavā dē ndá tāchī inī nchivī, jíin jā nasāhá vāha dē nchivī cúhū ndācá nūū cuēhē.

² De yáhá cúu síví ndihúxī ūū tēe apóstol: Tēe xíhna ñúhún cúu Simón jā suni nání Pedro, jíin ñanī dē Andrés. De ūū cā dē cúu sēhe Zebedeo, de nání dē Jacobo jíin Juan.

³ Nūcuán de Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo tēe nī stútú xūhún renta, Jacobo sēhe Alfeo, jíin Lebeo jā suni nání Tadeo,

⁴ jíin Simón tēe grupo cananista, jíin Judas Iscariote, tēe jā ní nastúu dē yā.

*Jā ní ntají yā ndihúxī ūū dē cuānacani dē tūhun
(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)*

⁵ De nī ntají Jesús ndihúxī ūū tēe yáhá jā quíhīn dē. De nī ndacu yā tiñu nūū dē nāsa sáhá dē: Mā quíhīn ndá nú nūū nchivī jāá nsuú nchivī maá ó hebreo cúu, de ni mā quívi nú ndācá ñuū nchivī Samaria.

⁶ Chi nūū maá-ni nchivī nación maá ó Israel quíhīn ndá nú, chi cúu ji tá cúu ticāchī jā ní nsana.

⁷ De jā quíhīn ndá nú de suha nacani nú tūhun: Ja nī ncuñatin Yāā ndéē andiví jā tatúnī yā nūū nū, cachī nū.

⁸ De nasāhá vāha nú nchivī ndóho cuēhē stéhyū jíin jā ndóho ndá cā cuēhē, de nastécū nū ndīyi, de

tavā nū tāchī inī nchivī. De sūcuán-ni nī ntaji nī poder nūū ndá nú jā sáhá nú, de suni sūcuán-ni nasáhá nú jíín ndá ji.

⁹ De mā cuísó nú xūhún oro ni xūhún plata ni xūhún cuáchí.

¹⁰ De ni mā cuísó nú ñunu stáā cajī nū ichi, ni incā camisa, ni nījān, ni garrote. Chi sīquī tiñu jā nācani ndá nú tūhun nūū nchivī, de cánuú jā coto ji ndóhó.

¹¹ De nā-ni ñuū á rancho tá quenda ndá nú, de ñúcuán nducú nú iin nchivī vāha, de cundeē nū vehe ji jondē quihīn tucu nú.

¹² De tá quīvi nú vehe nchivī ñúcuán, de cāhān nū jā ná quíji tūhun ndeé tūhun sī inī nūū ji.

¹³ De tú nchivī vāha cúu ji, de tūhun ndeé jā ní ncāhān nū ná quéndōo sīquī ji. De tú nsūú nchivī vāha cúu ji, de tūhun ndeé jā ní ncāhān nū mā quéndōo sīquī ji.

¹⁴ De tú íyó nchivī jāá nduú jétáhvī ji ndóhó, de ni nduú cúnī ji cunini ji tūhun cāhān nū, túsaá de quee nú vehe ñúcuán á ñuū ñúcuán, de scóyo nú tīcāchāā jēhē nū, chi suu cúu jā stéhēn nū jā íyó cuāchi ji jāá nduú ní jétáhvī ji.

¹⁵ De ndāā cāhān ni jíín ndá nú jā quīvī juicio de xēēn cā coo castigo sīquī ndá ñuū jā sáhá sūcuán nsūú cā sīquī ñuū Sodoma jíín ñuū Gomorra nūū ní nsáhá ndasí nchivī cuāchi.

Sīquī jā cunī ūhvī nchivī ndá dē

(Lc. 12.11-12)

¹⁶ Cūndēhé ndá nú, chi tetíñú nī ndóhó quihīn nū tá cúu tīcāchí māñú yīhī. Túsaá de coo listo nū tá cúu cōō, de coo vitá inī nū tá cúu paloma.

17 De coto ndá nú maá nú nū nchivī, chi quenda quīvī jā quīsiáha ji ndá nú nū junta, de inī ndá vehe ī sinagoga cani ji ndá nú.

18 De suni jondē nū ndá gobernador jíin ndá rey quīnasiáha ji ndóhó jā síquī nduhū. De súcuán de nune ichi jā nacani nú tūhun nī nū ndá dē jíin nū nchivī ndácá nación jāá nduú jíin tūhun Yāa Dios.

19 De tá nī nsiáha ji ndóhó nū ndá tēe ñúcuán, de mā nácani ndasí inī nū nāsa cāhān nū. Chi maá hora ñúcuán de maá yā stéhēn nū nū nāsa cāhān nū.

20 Chi nsūú ndá máá nú cúu jā cāhān, chi Espiritu maá Tatá nú cúu jā cāhān jíin yuhú nú.

21 De sava nchivī jāá nduú cándíja, nastúu ji ñanī ji jā ná cúu. De tatá nastúu sēhe. De sēhe nenda síquī tatá jíin naná jā ná cúu.

22 De ndihi nchivī quītī inī ji nū nū jā síquī nduhū. Sochi nchivī jā cuiñi nīhin jondē jíinu tūndóhó, nchivī ñúcuán chi cācu ánō ji.

23 De tú iin ñuū jíin ūhvī ji ndóhó, de cunu nú quīhīn nū incā ñuū. Chi ndāa cāhān nī jíin nú jā jondē ncháha ca caca nuu nú ndihi ñuū nación maá ó Israel, de nenda-ni maá nī, Yāa nī nduu tēe.

24 Iin tēe scuáha, nduú cúñáhnú cā dē nsūú maestro dē. De nī tēe cúu mozo, nduú cúñáhnú cā dē nsūú patrón dē.

25 Chi tēe scuáha, tá cúu nū ndóho maestro dē, suni súcuán cundoho nahñí dē, de tēe cúu mozo suni cundoho dē tá cúu nū ndóho patrón dē. Túsaá de tú nduhū cāhān ndá ji jā Satanás cúu nī, de nā oncā cúu ndá ndóhó jā má cāhān ji jā cúu nú Satanás.

Jā ní ncachī yā ní iin cúu jā cuyūhú ó

(Lc. 12.2-7)

²⁶ Túsaá de mā cúyūhú ndá nú jā sáhá nchivī ndóhó. Chi ndācá tūhun jā cáhān yuhū ji mā quéndōo yuhū cuitī, chi ndihi natūu nijīn, de cunī nchivī.

²⁷ Ndá tūhun jā ní ncāhān ni jīn nú jāá nduú ní jīnī nchivī, nacachī tūhun cájí nú nūū ji. De tūhun jā ní nacani yuhū ni nūū nū, nacani jee nú yātā ndācá vehe.

²⁸ De mā cúyūhú ndá nú nchivī jā cahnī ji yiqui cúñu nú, chi mā cūú cahnī ji ánō nū. Chi sa jā cuyūhú nú cúu jā má stíví nú nūū Yāā Dios, chi cuu stánū tāhvī yā ndóhó jā quīvi ánō nū jīn yiqui cúñu nú infierno.

²⁹ De ndá saā chi nduú yāhvi ndéē tī, chi jondē ūū tī jā iin xūhún lúli. De ni iin tī nduú nīncava tī nūū ñūhún de tú nduú jéhe Tatá nú tūhun, chi jito yā tī.

³⁰ De nā oncā cúu ndá máá nú, chi jondē ndihi ixi xīnī nū ja nī ncahvi yā.

³¹ Túsaá de mā cúyūhú ndá nú, chi cánuú ndasí cā ndá máá nú nūū yā nsūú cā cuāhā ndá saā.

Nchivī jā jétúhún ji Jesucristo nūū incā nchivī

(Lc. 12.8-9)

³² De ndācá nchivī jā cuetúhún nduhū nūū incā nchivī, suni sūcuán cuetúhún nī ji nūū Tatá nī, Yāā ndéē andiví.

³³ De ndācá nchivī jā má cuetúhún nduhū nūū incā nchivī, suni sūcuán mā cuetúhún nī ji nūū Tatá nī, Yāā ndéē andiví.

Jā síquī Jesús de cusún inī nchivī

(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

34 Mā cānī inī ndá nú jā vāji nī jā cundeē mānī nchivī ñayíví. Nduú vāji nī jā cundeē mānī nchivī, chi sa canāá ji jā síquī nduhū.

35 Chi jā síquī nduhū de cusín inī sēhe yíi jíin tatá, de sēhe síhí jíin naná, de sēhe jānú jíin naná chíso.

36 Chi ndācá nchivī jā candíja nduhū, chi maá táhán vehe ji cúu jā quítī inī nūū ji.

37 De tú ní iin nchivī mānī cā ji jíin tatá ji á naná ji nsūú cā nduhū, de nsūú nchivī vāha cúu ji jā cuniquīn ji nduhū. De tú ní iin nchivī mānī cā ji jíin sēhe yíi ji á sēhe síhí ji nsūú cā nduhū, de suni nsūú nchivī vāha cúu ji jā cuniquīn ji nduhū.

38 De nā-ni nchivī tú nduú jéhe ji tūhun jā cundoho ji tūndóhó vísō jondē cuū ji jā síquī jā cuniquīn ji nduhū, de nsūú nchivī vāha cúu ji jā cuniquīn ji nduhū.

39 De tú ní nchivī cúnī ji cācu ji nūū tūndóhó jā quiji nūū ji jā síquī nduhū, túsaá de tānū tāhvī ji níi cání. De tú ní nchivī vísō ná cúu ji jā síquī nduhū, sochi cutecū ji níi cání.

Jā íyó tāhvī ō nūū Yāā Dios
(Mr. 9.41)

40 De nchivī jā jétáhví ndá ndóhó, túsaá de nduhū jétáhví ji. De nchivī jā jétáhví nduhū, jétáhví ji Yāā jā ní ntají nduhū vāji nī.

41 Tú nā-ni nchivī cuetáhví ji iin tēe nácani tūhun Yāā Dios, síquī jā jíca dē tiñu Yāā Dios, túsaá de inuú-ni coo tāhvī ji nūū Yāā Dios jíin tēe nácani tūhun yā. De tú nā-ni nchivī cuetáhví ji iin tēe ndāā, síquī jā tēe ndāā cúu dē, túsaá de inuú-ni coo tāhvī ji nūū Yāā Dios jíin tēe ndāā.

⁴² De tú ní nchivī cuāha ji vísō iin ñajin ndute víjin coho iin sūchí yáhá, sīquī jā cúu ji sūchí cándíja nduhū, de jāndáa ndija cúu jā nīhīn ji tāhvī ji, ncachī yā.

11

*Jā ní ntají Juan ūū tēe nūū yā
(Lc. 7.18-35)*

¹ De tá nī jīnu nī ndacu Jesús tiñu nūū ndihúxī ūū tēe scuáha jíin yā, de nī nquee yā ñúcuán cuāhān yā jā stéhēn yā de nácani yā tūhun ndá ñuū región ñúcuán.

² De yíhí Juan vecāa. De nī nīhīn dē tūhun ndācá tiñu jā sáhá Cristo. De nī ntají dē ūū tēe jā scuáha jíin dē,

³ cuācātūhún dē yā: ¿A maá ní cúu Cristo jā cáchī tutū jā quiji, á cundetū ó incā tēe jā quiji? ncachī dē.

⁴ De nī ncāhān yā jíin dē: Cuáhán de cachī tūhun ndúū nū nūū Juan ndācá tiñu jíin nū jíin tūhun jíiní nú.

⁵ De cachī nū jā nchivī cuāá núne tīnūú ji, de nchivī cojo nácaca ji, de nchivī ndóho cuēhē stéhyū ndúvāha ji, de nchivī sōhó núne sōho ji, de nchivī jíhī nátecū ji sáhá nī. De suni nácani nī tūhun nūū nchivī ndāhví jā scácu Yāa Dios ánō ji.

⁶ De nācā ndetū tēe jā má nácani yátá inī dē jā nduhū cúu Cristo. Súcuán cachī nū nūū Juan, ncachī yā jíin ndúū dē.

⁷ De tá cuāhān ndúū tēe ñúcuán, de nī nquijéhé Jesús cáhān yā tūhun Juan jíin nchivī: ¿Nā cuá cúu jā ní jēndéhé ndá nú jondē nūū ñuhun tíhá? ¿A iin

tēe jáni iin jáni ūū inī jā cúu tá cúu itē jā cándā sáhá tǎchī?

⁸ De tú nduú, ¿de nā cuá cúu jā ní jēndēhé ndá nú túsaá? ¿A iin tēe jā cúnī cuñáhnú jā ñúhún sahma fino? Nduú, chi jínī ndá nú jā tēe ñúhún sahma fino, ní maá-ni inī vehe rey ndéē ndá dē.

⁹ ¿De nā cuá cúu jā ní jēndēhé ndá nú túsaá? ¿A iin tēe nácani tūhun Yāā Dios? Cáhān ni jín ndá nú jā suu nī jēndēhé nú, de cúñáhnú cā Juan yáhá nsúú cā ndá cā tēe jā ní nacani tūhun Yāā Dios.

¹⁰ Chi tūhun Juan cúu jā yósō nūū tutū ī: Tají nī tēe nacani tūhun nī, cosō nūū dē ichi nūū Cristo,

tácuá coo tūha nchivī jā quenda yā.

Ncachī Yāā Dios, cáchī tutū.

¹¹ De ndāā cáhān ni jín nú jā inī ñayiví yáhá cúñáhnú cā Juan tēe scuénduté nsúú cā ndá cā tēe jā ní īyo inī ñayiví. De vísō súcuán de ndācá nchivī jā núu cā inī ñuū nūū tátúnī Yāā andiví, cúñáhnú cā ji nsúú cā Juan.

¹² De jondē quivī jā ní nquenda Juan tēe scuénduté, de jondē mitan, chi ndúcú ndéé ndá nchivī jā quiví ji ñuū nūū tátúnī Yāā andiví. De jondē nchivī xēēn ndúcú ndéé ji sīquī.

¹³ Chi jondē ncháha ca quiiji Juan, de nī īyo maá tutū ley Moisés, jín ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios. De nī ncachī tūhun ndá nāsa coo jā tatúnī Yāā Dios.

¹⁴ De nī ncáhān ndá jā ndiji Elías. De tú cúnī ndá nú cuetáhví nú tūhun, de suu cúu jā váji Juan, chi suu dē cúu tá cúu Elías jā ní ncachī tutū jā ndiji.

¹⁵ Ndá ndóhó jā níni, tee sōho vāha nú.

16 Yáhá cáchī ni iin tūhun yátá tácuá cunī ndá nú nāsa cúu nchivī tiempo mitan. Cúu ji tá cúu ndá sūchí lúlí jā ndéē ji nūū yáhvi cásíquí ji. De cána jee ji nūū táhán ji:

17 Nī ntivī ndá nī tūyōó nūū ndá nú, de nduú ní jíta jéhé nú. De nī jita ndá nī yāā jā cuécá jíta, de nduú ní jácu nú, cáchī ndá ji. De tá cúu ndá sūchí lúlí ñúcuán jāá nduú ní jétahān inī ji ni iin ni incā, súcuán cúu nchivī tiempo mitan.

18 Chi nī nquiji Juan de cuāhā vuelta nī īyo nditē inī dē, nduú ní nchájī dē ni nduú ní jíhi dē. De nduú ní jétahān inī ndá nú, chi nī ncāhān nū jā ñúhún tāchī inī dē.

19 De nī nquenda maá nī, Yāā nī nduu tēe, de yájī ni jíhi nī, de suni nduú jétahān inī ndá nú, de scāa nú cā chi cáhān nū jā maá-ni jā yájī ni jíhi nī vino. De quétáhān nī jíin ndá tēe stútú xūhún renta jíin ndá cā tēe sáhá cuāchi, cáchī nū. De tú cúndíchí iin tēe jíin tūhun Yāā Dios, de jíin tiñu sáhá dē de natūu jā tēe ndíchí cúu dē, ncachī yā.

*Jā ní ncāhān xēen yā nūū sava ñuū nīhin inī
(Lc. 10.13-15)*

20 Ñúcuán de nī nquijéhé yā cáhān xēen yā nūū ndācá ñuū nūū ní nsáhá yā cuāhā tiñu ñáhnú, chi nduú ní nācāni inī ndá ji jā sndóo ji cuāchi ji. De nī ncāhān yā:

21 Nācā xēen cundoho ndá nú, nchivī ñuū Corazín. De nācā xēen cundoho nú, nchivī ñuū Betsaida. Chi tú inī ñuū Tiro jíin ñuū Sidón ní nsáhá nī tiñu ñáhnú jā ní nsáhá nī inī ñuū maá nú, de ñamā nacani inī nchivī ñuū ñúcuán jā sndóo ji cuāchi ji nícu. De sáhá ji seña jā stéhēn jā nācāni inī

ji sīquī cuáchi ji, chi cuhun ji sahma túún de chihi ji yāā xīnī ji nícu.

²² Túsaá de cáhān ni jín ndá nú jā quīvī quiji juicio, de xēēn cā coo castigo sīquī ndá nú nsūú cā jā coo sīquī ñuū Tiro jín ñuū Sidón.

²³ De ndá ndóhó nchivī ñuū Capernaum, ¿á jáni inī ndá nú jā cúñáhnú nú tá cúu iin jā cáa cuāhān ichi andiví? Nduú chi sa nuu nú jondē lugar nūú íyó ndá ánō ndīyi. Chi tú inī ñuū Sodoma ní nsáhá nī tiñu ñáhnú jā ní nsáhá nī nūú maá nú, de coo ñuū ñúcuán jondē mitan nícu.

²⁴ Túsaá de cáhān ni jín ndá nú jā quīvī juicio de xēēn cā coo castigo sīquī ndá nú nsūú cā jā coo sīquī nchivī ñuū Sodoma, ncachī yā.

*Nehēn nūú ni de natātú nú, ncachī yā
(Lc. 10.21-22)*

²⁵ De suni quīvī ñúcuán nī ncāhān Jesús: Ná cútahvī sá nūú ní Tatá, jā cúu ní Jētohō andiví jín ñayīví. Chi nī jasī ní ndācá tūhun ndíchí ní, jā má cūnī nchivī ndíchí jín nchivī tūha cuenta ñayīví yáhá. De nī stéhēn ní nūú ndá nchivī jā cúu tá cúu sūchí lúli.

²⁶ Chi sūcuán nī jētahān inī ní Tatá, ncachī yā.

²⁷ De nī ncāhān cā yā: Ndiviī nī jēhe Tatá nī nūú ni. De nduú jínī ndá nchivī ní iin cúu nduhū, Sēhe Yāā Dios, chi maá-ni Tatá nī cúu jā jínī yā nduhū. De ni nduú jínī nchivī nāsa Yāā cúu maá Tatá, chi maá-ni Sēhe cúu jā jínī. De íyó nchivī jā cūnī maá Sēhe stéhēn yā nūú ji nāsa Yāā cúu Tatá yā, de maá ji suni cunī ji.

28 Ndācá nú jā ní ncuítá nú jíín ndācá tiñu jíín ley jā víjín sáhá jíín nú, nehēn de quívi nú ndahá nī, de natátú nú sáhá nī.

29 Quívi nú nūū tiñu jā ndácu maá nī, de scuáha nú cuu nú tá cúu nūū íyó maá nī. Chi vitá inī ni de nduú sáhá ñáhnú nī maá nī. De súcuán de natátú nú jíín ánō nū sáhá nī.

30 Chi nduú víjín jā squíncuu nú nūū ni, de ni nduú vēe tiñu jā ndácu nī, ncachī yā.

12

Jā ní jehndē ndá dē xīnī trigo quívi nátátú
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

1 De iin quívi nátátú nī nchāha Jesús cuāhān yā nūū cáá trigo. De tēe scuáha jíín yā, cócon ndá dē. De nī nquijéhé ndá dē jéhdē dē xīnī trigo yájī dē.

2 De nī jinī ndá tēe fariseo, de nī ncāhān dē jíín yā: Cūndēhé chi ndá tēe scuáha jíín nú sáhá dē tiñu jāā nduú vāha jā sáhá ó quívi nátátú, cáchī ley Moisés.

3 De nī ncāhān maá yā jíín dē: ¿A nduú ní ncáhvi ndá nú tutū nāsa nī nsáhá David, iin quívi jā ní jihī dē sōco jíín ndá tēe jā ní íyo jíín dē?

4 De nī nquívi dē inī vehe Yāā Dios. De nī nchajī dē pan ī jā yósō nijīn nūū Yāā Dios. De nduú nā ley jā cajī dē, ni ndá tēe íyó jíín dē, chi maá-ni sūtū cúu jā yájī. De vísō súcuán de nduú nā cuāchi ní íyo sīquī dē.

5 ¿De á nduú ní ncáhvi ndá nú tutū ley Moisés, nāsa sátíñú ndá sūtū inī templo, vísō quívi nátátú cúu? De nduú nā cuāchi íyó sīquī dē, vísō quívi nátátú sátíñú ndá dē tiñu jā cúu dē sūtū.

6 De cáhān ni jíín ndá nú jā maá nī jā íyó nī yáhá, cúñáhnú cā ni nsūú cā templo.

⁷ De nduú jícūhun inī ndá nú tūhun yáhá jā yósō nūū tutū īī jā ní ncāhān Yāā Dios: Jā cúnī cā ní cúu jā cundáhví inī nū táhán nú, nsūú cā jā sōcō nū quiti nūū ni, ncachī yā. De tú ní jícūhun inī ndá nú tūhun yáhá, de mā cáhān nū sūcuán sīquī ndá tēe jāá nduú nā cuāchi nícu.

⁸ Chi nduhū, Yāā nī nduu tēe, maá nī cúu jā tátúnī sīquī nāsa sāhá nchivī quivī nátátú, ncachī yā.

Jā ní nduvāha tēe nī nchīchī ndahá

(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Ńúcuán de cuāhān Jesús, de nī nquīvi yā inī vehe īī sinagoga.

¹⁰ De Ńúcuán íyó iin tēe jā ní nchīchī iin ndahá dē. De cúnī ndá tēe grupo fariseo jā nīhīn dē cuāchi sīquī yā, de nī jīcā tūhún dē yā: ¿A íyó ley jā cuu nasāhá vāha ó nchivī cúhū quivī nátátú? ncachī dē.

¹¹ De nī ncāhān yā jín dē: ¿Ní iin nú, de tú névāha nú iin tīcāchí, de tú nincava tī iin yavī quivī nátátú, de á nduú jéhēn nū natavā nū tī, á naá cúu?

¹² ¿De á nduú cánuú ndasí cā iin tēe nsūú cā iin tīcāchí? Túsaá de vātu-ni jā sāhá ó tiñu vāha quivī nátátú, ncachī yā.

¹³ Ńúcuán de nī ncāhān yā jín tēe jā ní nchīchī ndahá: Scāā ndahá nú, ncachī yā. De nī scāā dē, de nī nduvāha-ni tá cúu nūū íyó incā.

¹⁴ Ńúcuán de nī nquee ndá tēe grupo fariseo, de nī natúhún ndá dē sīquī Jesús, nāsa cahñī dē yā.

Tūhun Jesús jā ní ncāhān Isaías jondē janahán

¹⁵ De nī jinī Jesús jā sūcuán jáni inī ndá dē, de nī nquee yā Ńúcuán cuāhān yā. De cuāhā nchivī níquīn ji yā. De nī nasāhá vāha yā ndihi nchivī cúhū.

16 De nī ndacu yā nūū ndá ji jā má stúu ji yā.

17 De súcuán nī ncuu tácuá quee ndāā tūhun jā ní nacani Isaías jondē janahán, jā súcuán nī ncāhān Yāā Dios:

18 Yáhá cúu mozo ni jā ní jani nī,
de mānī ni jíín yā, de cúsiī inī ni jíín yā.

De cuāha nī Espíritu ni coo jíín yā.

De maá yā sáhá ndāā tiñu nchivī ndācá nación.

19 Mā tétáhán yā, ni mā cāná jee yā,
de ni mā cáhān jee yā ichi jā cuni nchivī.

20 Mā sáhá xēēn yā jíín nchivī jā ní ncunihin
tūndóhó sīquī,

ni mā snāā yā nchivī jā iin lulī-ni cándíja.

Chi cuñáhnú yā sīquī ndihi, de ndāā tatúnī yā.

21 De nchivī ndācá nación cuhun inī ji jā scácu yā
ji.

Ncachī Yāā Dios, ncachī Isaías jondē janahán.

Jā ní ncāhān ndá dē jā sátíñú yā jíín fuerza Satanás

(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

22 Ñúcuán de nī nquisiáha ndá ji nūū yā iin tēe
cuáá ñíhín, chi ñúhún tächī inī dē. De nī nasáhá
vāha yā dē. De nī ndunijīn tīnūú dē, de nī nacahān
dē.

23 De ndihi nchivī cuāhā nī nsāhvi inī ji ndéhé ji,
de nī ncāhān ji: ¿A tēe yáhá cúu jā ní ncāhān Yāā
Dios jā cacu nūū tatā David? ncachī ji.

24 De ndá tēe grupo fariseo, nī jini dē jā súcuán
cáhān ji. De nī ncāhān ndá dē: Tēe yáhá mā cúu
tavā dē ndá tächī de tú mā sáhá dē jíín fuerza
Satanás jā cúñáhnú nūū ndá tächī, ncachī dē.

25 De Jesús nī jinī yā jā súcuán jáni inī ndá dē, de
nī ncāhān yā jíín dē: Ndācá nación jā sáhá síin maá

de cánāá maá, túsaá de snāá tāhán maá. De tú iin ñūū á iin vehe sáhá síín maá de cánāá maá, de mā cūú cā cundeē cāhnú.

²⁶ De saá-ni Satanás tú tavā tāhán tāchī, túsaá de sáhá síín maá. ¿De nāsa cuiñi nīhin Satanás jā ndacu nūū tāhán túsaá?

²⁷ Chi cāhān ndá nú jā jíín fuerza Satanás távā ni ndá tāchī. De tú súcuán cúu de ndá nchivī jā scuáha jíín ndá nú, ¿nā jíín fuerza távā maá ji tāchī, jáni inī nū? Túsaá de ndá máá ji cachī jā ní stíví ndasí nú jā ní ncāhān nū jā távā ni tāchī jíín fuerza Satanás.

²⁸ De nduú chi sa jíín Espíritu Yāā Dios cúu jā távā ni tāchī. Túsaá de ja ndéē Yāā Dios māhñú ndá nú jā tátúnī yā.

²⁹ ¿Chi nāsa cuu quīvi iin tēe inī vehe tēe ndacuī jā sacuíhná dē ndatíñú? Chi cánuú jā xihna cā cuhnī dē tēe ndacuī, sá de cuu sacuíhná dē ndatíñú tēe ñūcuán. De suni súcuán cúu jā júhnī ni Satanás de távā ni tāchī.

³⁰ De nchivī jāá nduú íyó mānī jíín nī, túsaá de jíínī ūhvī ji nduhū. De nchivī jāá nduú nástútú jíín nī, túsaá de sa scútē nuu ji nchivī jā vāji nūū ni.

³¹ Jā ñūcuán cāhān ni jíín ndá nú: Iyó modo jā coo tūhun cāhnú inī nūū ndācá cuāchi jā sáhá nchivī, jíín nūū ndācá tūhun nēhén jā cāhān ji. Sochi tú cāhān nāvāha ji sīquī Espíritu Santo, de mā cúne cāhnú inī Yāā Dios nūū ji.

³² De tú nā-ni nchivī cāhān ji sīquī nduhū, Yāā nī nduu tēe, cuu cune cāhnú inī Yāā Dios nūū ji. Sochi tú nā-ni nchivī cāhān nāvāha ji sīquī Espíritu Santo, mā cúne cāhnú inī Yāā Dios nūū ji, ni ñayīví yáhá, ni tiempo jā quiiji.

*Tūhun ñutun váha jíin ñutun cánēhén
(Mt. 7.17-20; Lc. 6.43-45)*

³³ Tú iin ñutun váha, de váha jāvíxī, de tú iin ñutun cánēhén, de suni cánēhén jāvíxī. Chi jíin jāvíxī de jíinī ō nāsa ñutun cúu. De suni súcuán cúu nchivī.

³⁴ Va sēhe cōō cúu ndá nú, chi xēēn nū tá cúu cōō. ¿Nāsa cuu cāhān nū tūhun váha, chi nchivī nēhén cúu ndá nú? Chi ndihi nāsa jāni inī ánō nchivī, de cúsá ñúcuán cāhān jī.

³⁵ Tēe váha cāhān dē tūhun váha, chi íyó ndāā ánō dē. De tēe nēhén cāhān dē tūhun nēhén, chi cánēhén ánō dē.

³⁶ De cāhān ni jíin ndá nú jā ndācá nā-ni tūhun jā cāhān nchivī, nacuāha jī cuenta ndá tūhun ñúcuán quivī quiji juicio.

³⁷ Chi jíin tūhun jā ní ncāhān nū de sāhá ndāā yā sīquī nū, á jā quendōo ndāā nū á jā cundeē cuāchi sīquī nū, ncachī yā.

*Jā ní jīcān ndá nchivī jāá nduú cándija iin tiñu ñáhnú
(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)*

³⁸ Ñúcuán de jacū tēe grupo fariseo jíin tēe stéhēn leyjanahán, ní ncāhān dē jíin yā: Maestro, cúnī ndá sá jā sāhá ní iin tiñu ñáhnú jā stéhēn tú maá ní cúu Yāā jā ní ntají Yāā Dios, ncachī dē.

³⁹ De nī ncāhān yā jíin dē: Nchivī nēhén yáhá nduú jétáhvī cuitī jī Yāā Dios. De jīcān jī iin tiñu ñáhnú jā stéhēn tú maá ní cúu Yāā jā ní ntají Yāā Dios. De nduú cā nā incā tiñu ñáhnú stéhēn ni nūū jī, chi maá-ni tiñu ñáhnú tá cúu nūū ní ncuu jíin Jonás, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán.

⁴⁰ Chi tá cúu nūū ní ñūhun Jonás chījin tiacá cáhnú ūnī nduú ūnī ñuú, de saá-ni nduhū, Yāā nī

nduu tēe, cuū ni de coo nī chījin ñuhun ūnī nduú ūnī ñuú, de sá de natecū ni.

41 De ndá nchivī ñuū Nínive nūū ní nacani Jonás tūhun, natecū ji jín nchivī tiempo yáhá, quīvī juicio jā sáhá ndāā yā cuāchi, de cāhān ji cuāchi sīquī nchivī yáhá. Chi ndá máá ji nī nacani inī ji nī sndóo ji cuāchi ji quīvī jā ní nacani Jonás tūhun nūū ji. De mitan chi cúñáhnú cā nduhū, Yāā íyó yáhá, nsūú cā Jonás, de nduú cándíja ndá nú nduhū.

42 De reina jā ní ncuñáhnú nación ichi sur, natecū ña jín nchivī tiempo yáhá, quīvī juicio jā sáhá ndāā yā cuāchi, de cāhān ña cuāchi sīquī ji. Chi jondē jícá ndasí nī nquiji ña nī nini ña ndá tūhun ndíchí jā ní ncāhān rey Salomón, de nī ncandíja ña. De mitan chi cúñáhnú cā nduhū, Yāā íyó yáhá, nsūú cā Salomón, de nduú cándíja ndá nú nduhū.

*Tāchī jā nástútú táhán ndívi inī nchivī
(Lc. 11.24-26)*

43 Tú nī nquee iin tāchī inī iin tēe jāá nduú cándíja, de jícá nuu nūū ñuhun tíhá, ndúcú nūū natātú, de nduú níhīn, sá de jáni inī maá:

44 Ná quínohōn ni vehe nūū ní nquee nī. De tá nī nenda tucu, de jínī jā tēe jāá nduú cándíja, cúu dē tá cúu iin vehe jāá nduú nā ndēē de nī ndundoo.

45 Ñúcuán de jéhēn jénacuēca ūjā cā tāchī nēhén cā nsūú cā maá. De quívi ndá inī tēe ñúcuán de jécundeē ndá. Túsaá de xēēn cā cundoho tēe ñúcuán jā sándīhí nsūú cā jā xíhna ñúhún. De suni súcuán cundoho nchivī nēhén tiempo yáhá, ncachī yā.

*Naná yā jín ndá ñanī yā
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)*

⁴⁶ De juni súcuán cáhān yā jíin ndá nchivī, de nī nquenda naná yā jíin ndá ñanī yā, íñí ña tāvēhé, de cúnī ña cāhān ña jíin yā.

⁴⁷ De nī ncachī iin tēe nūū yā: Naná ní jíin ndá ñanī ní íñí ña tāvēhé, de cúnī ña cāhān ña jíin ní, ncachī dē.

⁴⁸ De nī ncāhān yā jíin tēe jā ní ncāhān jíin yā súcuán: ¿Ní iin cúu naná nī, de ní iin cúu ndá ñanī ní? ncachī yā.

⁴⁹ De nī stéhēn ndāhá yā nūū ndéē ndá tēe scuáha jíin yā. De nī ncāhān yā: Suni naná nī jíin ñanī ní cúu ndācá yáhá.

⁵⁰ Chi ndācá nchivī jā squíncuu tiñu jā cúnī maá Tatá nī, Yāā ndéē andiví, suu cúu ñanī ní, cuāha nī, naná nī, ncachī yā.

13

Tūhun yátá tēe jítē tatā

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ De quīvī ñúcuán nī nquee Jesús vehe cuāhān yā, de nī nquenda yā nī jēcundeē yā yuhú mar.

² De nī ncutútú cuāhā ndasí nchivī nūū yā. De nī nquīvi yā inī iin barco, de nī jēcundeē yā. De ndá nchivī ñúcuán ndéē ji yuhú mar.

³ De jíin tūhun yátá nī stéhēn yā cuāhā tūhun nūū ji, de súcuán nī ncāhān yā: Iin tēe jítē tatā, nī nquee dē jā cutē dē.

⁴ De tá nī nquijéhé dē jítē dē, de jacū tatā nī jítē yuhú íchí. De nī nquenda ndá saā, de nī nchajī tī.

⁵ De jacū cā tatā nī jítē nūū ñuhun yūū, nūū nduú íyó cócón ñuhun. De ñamā-ni nī ntāhvī, chi nduú íyó cócón.

⁶ De tá nī nquenda ncandiī, de nī nchīchī-ni, de nī ncasūn, chi nduú ní nīhīn nūū quihīn yoho.

⁷ De jacū cā tatā nī jītē māhñú nūū cáá niquin iñu. De nī jahnu iñu, de nī jasī nūū.

⁸ De jacū cā nī jītē nūū ñuhun váha, de nī jēhe cuāhā nūnī. Sava nī jēhe ciento jā iin iin, de sava nī jēhe ūnī xico, de sava cā nī jēhe ōcō ūxī.

⁹ De ndá ndóhó jā níni, tee sōho vāha nú, ncachī yā.

*Nājēhē cúu jā cáhān yā maá-ni tūhun yátá
(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10; 10.23-24)*

¹⁰ Ñúcuán de ndá tēe scuáha jíin yā nī nquenda dē nūū yā, de nī jīcā tūhún dē yā: ¿Nājēhē cúu jā maá-ni tūhun yátá cáhān ní jíin nchivī? ncachī ndá dē.

¹¹ De nī ncāhān yā: Ndá ndóhó chi sáhá yā jā cuu jícūhun inī nū ndá tūhun yáhá jā ní nchiyuhū, nāsa quívi nchivī ndahá Yāā andivī jā tatúnī yā nūū ji. Sochi nchivī yáhá jāá nduú cándíja, chi mā jícūhun inī ji.

¹² Chi nchivī ja jícūhun inī, stéhēn cā yā nūū ji, de víhí cā cunī ji. Sochi nchivī jāá nduú cándíja, vísō ja jíinī ji jacū, de sa naā.

¹³ Jā ñúcuán cúu jā cáhān ni tūhun yátá jíin ndá ji. Chi vísō ndéhé ndá ji, de modo jāá nduú jíinī ji. De vísō jíni jíin sōho ji, de mā jícūhun inī ji, chi modo jāá nduú ní jíni ji-ni.

¹⁴ Túsaá de síquī nchivī yáhá nī nquee ndaā tūhun jā ní ncachī Yāā Dios de nī ntee Isaías, tēe nī nacani tūhun yā jondē janahán:

Vísō cunini ndá nú, de mā jícūhun inī nū,
de vísō cūndéhé nú, de mā cūnī nú.

15 Chi ndá nchivī yáhá ndasí nī ncunīhin inī ji,
 de ūhvī ndasí téé sōho ji,
 de modo jā jásī ji tīnūú ji,
 tácuā mā cúndēhé ji,
 de ni mā cúnini ji,
 de ni mā jícūhun inī ji,
 de ni mā ndīcó cóo inī ji nūū ni
 jā nasáhá vāha nī ánō ji nūū cuáchi ji.
 Cáchī Yāā Dios, cáchī tutū.

16 Sochi ndá máá nú, nācā ndetū nū, chi ndéhé
 nú jíín tīnūú nú, de téé sōho nú.

17 Chi ndāā cáhān ni jíín nú jā cuāhā ndá téé
 janahán jā ní nacani tūhun Yāā Dios, jíín cuāhā ndá
 téé ndāā, nī ncuu inī dē jā cūndēhé dē jā ndéhé ndá
 nú, de nduú ní ndéhé dē. De nī ncuu inī dē cunini
 dē jā níni ndá nú, de nduú ní jíini dē, ncachī yā.

*Jā ní ncachī cājí yā tūhun yátá téé jítē tatā
 (Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)*

18 Túsaá de cunini ndá nú nā cuá cúu tūhun yátá
 téé jítē tatā. Tatā ñúcuán cúu tūhun Yāā Dios.

19 De nchivī jā jíini tūhun nāsa tátúnī Yāā Dios, de
 tú nduú jícūhun inī ji, de cúu ji tá cúu tatā jā ní jítē
 yuhú íchí. Sá de quéndā tāchī cúñáhnú de cāndeē-ni
 tūhun inī ánō ji.

20 De tatā jā ní jítē nūū ñuhun yúū cúu tá cúu
 nchivī jíini tūhun, de ñamā-ni jétáhví ji de cúsi inī
 ji jíín.

21 Sochi nduú cúcutú tūhun inī ánō ji, de jacū-ni
 quīvī jétáhví ji. De tá quíji tūndóhó, á jā jíini ūhvī
 nchivī ji jā síquī tūhun ñúcuán, sá de quíjéhé nācani
 yátá inī ji.

22 De jā ní jītē māhñú iñu cúu ndá nchivī jínī tūhun, sochi ndíhvī inī ji sīquī jā íyó inī ñayiví yáhá, de cúnī ji cucuicá ji, de stáhví ndá ñúcuán jā cútéñú ji jíín. De ndācá ñúcuán jāsī nūū tūhun yā, de nduú jíja ji jíín tūhun yā.

23 De tatā jā ní jītē nūū ñuhun váha cúu ndá nchivī jínī tūhun yā, de jícūhun inī ji, de jíja ji jíín. De sava ji cúu tá cúu tatā jā jéhe ciento jā iin iin, de sava cā ji jéhe ūnī xico, de sava cā ji jéhe ōcō ūxī, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī itē lásū

24 De nī ncāhān yā incā tūhun yátá jíín ndá dē: Jā tátúnī Yāā andiví cúu tá cúu iin tēe jā ní jītē dē trigo vāha nūū ñūhún dē.

25 De íyó iin tēe jínī ūhvī dē tēe xíí trigo. De juni quíxīn tēe xíí trigo jíín ndá táhán dē, de nī jēhēn tēe ñúcuán, de nī jītē niquin itē lásū nūū trigo, de cuāhān.

26 De tá nī ntāhvī trigo, de nī nquene yoco, de suni súcuán nī jahnu itē lásū.

27 Ñúcuán de nī nquenda ndá mozo, de nī ncāhān ji jíín patrón: Señor, ¿á nsūú trigo vāha ní jītē ní nūū ñūhún ní? ¿De nūcu nī nquene itē lásū nūū?

28 De nī ncāhān dē jíín ji: Iin tēe jínī ūhvī nduhū nī nsáhá yáhá, ncachī dē. De nī ncāhān ndá mozo jíín dē: ¿Túsaá de á cúnī ní jā quihīn ndá sá de tuhun sā?

29 De nī ncāhān dē: Nduú, chi tú tuhun nú itē lásū ñúcuán de sanaā de tuhun nú jondē jíín trigo.

30 Vāha cā ná cuāhnu maá jondē quivī tēhndē. De quivī ñúcuán de cachī ni nūū ndá tēe quehndē jā xihna cā itē lásū quehndē dē, de caquīn tūtú dē

tácuā cāyū. Ñúcuán de trigo chi quehndē dē ndīvi inī yacā ni, ncachī dē, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī niquin mostaza
(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ De suni nī ncāhān yā incā tūhun yátá yáhá: Nchivī jā tátúnī Yāā andivī nūū, ndúcuahā ji tá cúu nūū jáhnu iin niquin mostaza jā ní jaquīn iin tēe nūū ñuhun dē.

³² De ndāā jā iin niquin lúli cā cúu nsūú cā ndá cā niquin. Sochi tá nī jahnu, de cúu cáhnú cā nsūú cā ndá cā yūcū, chi ndúu iin ñutun. De quénda ndá saā, de sáhá tī tacā tī chījin ndahá yūcū, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī levadura
(Lc. 13.20-21)

³³ De incā tūhun yátá nī ncāhān yā jíin ndá dē: Jā tátúnī Yāā andivī nūū nchivī cúu tá cúu levadura jā ní nquehen iin ñahan. De nī nsacā ña jíin ūnī kilo harina, de nī ndaa ndihi ñujan nī nsāhá, ncachī yā.

Jā maá-ni tūhun yátá cáhān yā jíin ji
(Mr. 4.33-34)

³⁴ Ndācá tūhun yáhá nī ncāhān Jesús jíin ndá nchivī cuāhā. De ndācá jā ní stéhēn yā, de maá-ni tūhun yátá nī ncāhān yā jíin ji.

³⁵ Súcuán nī nsāhá yā tácuā quee ndāā tūhun nī ncāhān tēe jā ní nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán:

Cāhān ni ndá tūhun yátá jíin nchivī,
de cachī ni ndá tūhun yuhū jā íyó jondē tá nī jēcāva
ñayīví.

Cachī Jesús, ncachī tēe nī nacani tūhun.

Jā ní ncachī cājí yā tūhun itē lásū

36 Ñúcuán de nī nacuetáhvī Jesús nūū nchivī. De nī ndīvi yā inī vehe. De ndá tēe scuáha nī nquenda dē nūū yā, de nī ncāhān dē jíin yā: Cachī cājí ní tūhun yátá itē lásū nūū sá, ncachī dē.

37 De nī ncāhān yā jíin ndá dē: Jā jítē trigo vāha ñúcuán cúu nduhū, Yāā nī nduu tēe.

38 De ñuhun ñúcuán cúu ñayīví. De tatā vāha cúu ndá nchivī yíhí ndahá Yāā Dios jā tátúnī yā nūū ji. De itē lásū cúu ndá nchivī yíhí ndahá tāchī cúñáhnú.

39 De tēe jíinī ūhvī jā ní jítē niquin itē lásū cúu maá tāchī cúñáhnú. De quīví tēhndē cúu quīví jīnu ñayīví. De ndá tēe quehndē cúu ndá ángel Yāā Dios.

40 De tá cúu jā tēhndē itē lásū de cāyū nūū ñúhūn, súcuán coo quīví jīnu ñayīví.

41 Chi nduhū, Yāā nī nduu tēe, tají nī ndá ángel ni quíhīn. De nastútú yā ndācá nchivī squívi táhán nūū cuáchi, jíin nchivī sáhá tiñu néhén, tavā yā ji mǎhñú nchivī jā tátúnī ni nūū.

42 De taān yā ndá ji cāyū ji nūū ñúhūn. De ñúcuán cuacu ji de nacayíhí ji ñii yúhú ji jā ndoho ndasí ji.

43 Sá de nchivī jā squíncuu nūū yā chi cuēndūtē ji modo ncandī, de cundeē ji nūū tátúnī maá Tatá ji Yāā Dios. Ndá ndóhó jā níni, tee sōho vāha nú.

Tūhun yátá sīquī jā tūn xūhún jā yíyuhū

44 De jā quívi nchivī ndahá Yāā Dios jā tátúnī yā nūū ji, suu cúu tá cúu iin jā tūn xūhún jā yíyuhū chíjin iin ñuhun. De nī nanihīn iin tēe, de nī nacasī tucu dē sīquī. De jā cúsi inī dē jíin, de cuāhān dē cuāxícó ndihi dē jā névāha dē, de nī jeen dē ñuhun ñúcuán.

Tūhun yátá sīquī perla jā ndēē yāhvi

45 De jā quívi nchivī ndahá Yāā Dios jā tatúnī yā nūū ji, suni cúu tá cúu iin tēe jéen de nácíco, de ndúcú dē perla vāha.

46 De nī jinī dē iin perla jā ndéē yāhvi ndasí, de nī jēhēn dē nī yícó ndihi dē jā névāha dē, de nī jeen dē perla ñúcuán.

Tūhun yátá sīquī ñunu tīn tiacá

47 De jā tátúnī Yāā andiví nūū nchivī, suni cúu tá cúu iin ñunu jā chúndaji ndá dē nūū mar, de quívi ndācá nūū tiacá.

48 De tá nī nchitú ñunu, de távā ndá dē yuhú nduté. De jécundeē dē, de nácāji dē tiacá. De tiacá váha táān dē inī tīcá, de tiacá jāā nduú íyó vāha squéne dē.

49 De suni sūcuán coo quívi jīnu ñayívi. Chi quenda ndá ángel yā, de sāhá síin yā ndá nchivī sáhá tiñu néhén māhñú nchivī vāha.

50 De nchivī néhén chí taān yā ji cāyū ji nūū ñūhūn. De ñúcuán cuacu ji de nacayihí ji ñii yúhú ji jā ndoho ndasí ji, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī ndatíñú ndéē yāhvi

51 De nī jīcā tūhún yā ndá dē: ¿A nī jīcūhun inī ndá nú ndá tūhun yáhá, á nduú? ncachī yā. De nī ncāhān ndá dē jín yā: Nī jīcūhun inī sá, Señor.

52 De nī ncāhān yā jín dē: Iyó vāha túsaá. De iin tēe stéhēn ley janahán, tú ja nī ncutūha dē nāsa tátúnī Yāā andiví, de cuu stéhēn dē ndá tūhun sīquī ñúcuán. Chí cúu dē tá cúu iin tēe xivéhe. De inī jātūn dē távā dē ndatíñú ndéē yāhvi, sava jā jēé jín sava jā ní ncunahán íyó, ncachī yā.

*Jā cuánohōn yā ñuū Nazaret
(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)*

⁵³ De tá nī ncuu nī ncāhān Jesús ndá tūhun yátá yáhá, de nī nquee yā ñúcuán cuāhān yā.

⁵⁴ De nī nenda yā ñuū yā Nazaret. De nī stéhēn yā tūhun inī vehe ī sinagoga. De nī nsāhvi inī ndá nchivī nī jini ji, de nī ncāhān ji: ¿Ní cúu nūū ní ncutūha tēe yáhá ndá tūhun ndíchí yáhá? ¿De nāsa cúu sáhá dē ndá tiñu ñáhnú yáhá?

⁵⁵ Chi sēhe carpintero cúu tēe yáhá, de naná dē cúu María, de ndá ñanī dē cúu Jacobo, José, Simón, jíin Judas.

⁵⁶ De suni ndēē ndá cuāha dē jíin ó yáhá. ¿De nāsa jíinī dē ndācá tūhun yáhá túsaá? ncachī ndá nchivī.

⁵⁷ De súcuán nī nsāhá jéhe inī ndá ji nūū Jesús. De nī ncāhān yā jíin ji: Ndācá tēe nācani tūhun Yāa Dios, íyó yíñúhún nchivī jíin dē, chi maá-ni nchivī ñuū dē jíin nchivī vehe dē cúu jāá nduú íyó yíñúhún jíin dē, ncachī yā.

⁵⁸ De nduú ní nsāhá yā cuāhā tiñu ñáhnú ñúcuán, chi nduú ní ncándíja ndá ji.

14

*Jā ní jīhī Juan tēe scuénduté
(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)*

¹ De tiempo ñúcuán de Herodes, tēe tátúnī región Galilea, nī nīhīn dē tūhun nāsa sáhá Jesús.

² De nī ncāhān dē jíin ndá nchivī íyó jíin dē: Tēe ñúcuán cúu Juan, tēe jā ní scuénduté, de nī natecū dē. Jā suu cúu jā íyó poder dē jā sáhá dē ndá tiñu ñáhnú, ncachī Herodes.

³ Chi maá dē ja nī ndacu dē jā ná quívi Juan vecāa, jíin jā cunuhnī dē jíin cadena. Súcuán nī nsāhá dē jā síquī Herodías, ñasíhí ñanī dē Felipe.

4 Chi Juan nī ncāhān dē nū Herodes: Nduú nā ley íyó jā nacueca nú ña, ncachī dē.

5 De jā ñúcuán nī ncuu inī Herodes jā cahnī dē Juan. Sochi yúhú dē jā quītī inī nchivī, chi ndihi ji jáni ndija inī ji jā iin tēe nácani tūhun Yāa Dios cúu Juan.

6 De iin quivī nī nsāhá Herodes iin vico quivī jā ní ncacu dē. De sēhe síhí Herodías nī nquivi ji nī jita jéhé ji nū ndá nchivī jā ní ncana dē. De nī ncusiī inī Herodes nī nsāhá ji.

7 De nī ncāhān téyí dē jā cuāha dē nā-ni cuá cúu jā cācān ji nū dē.

8 De nī jēhēn ji nī jicā tūhún ji naná ji nā cuá cúu jā cācān ji. De nī ndīvi ji nū Herodes, de nī ncāhān ji: Taji ní xīnī Juan tēe scuénduté, cuhun nū iin cōhō, ncachī ji.

9 Ñúcuán de rey Herodes nī ncucuécá inī dē. Sochi síquī jā ní ncāhān téyí dē, jíin jā ní jini ndá tēe yáji stāā jíin dē, jā ñúcuán nī ndacu dē jā ná cuāha ndá nū ji.

10 De nī ntají dē soldado jā quíquehdē xīnī Juan inī vecāa.

11 De nī nenda soldado jíin xīnī Juan, ñúhún nū iin cōhō, de nī jēhe ndá nū ñahan lúlí. De nī jēnasiáha ji nū naná ji.

12 Ñúcuán de nī jēhēn ndá tēe nī scuáha jíin Juan, de nī nanee dē yiqui cúñu Juan, de nī nchiyuhū dē. Ñúcuán de nī jēhēn ndá dē, nī ncachī tūhún dē nū Jesús.

*Jā ní scájī yā ūhūn mil tēe
(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)*

¹³ De tá nī jini Jesús tūhun, de nī ncujiyo yā ñúcuán cuāhān yā jíin barco jā cundeē síin yā iin lugar nūū nduú nchivī. De nī jinī ndá nchivī jā cuāhān yā. De ndācá ñuū nī nquee ji, jíca jéhé ji cuātahān ji yā.

¹⁴ De tá nī nquee Jesús inī barco, de nī jinī yā nchivī cuāhā ñúcuán. De nī ncundáhvī inī yā ji, de nī nasāhá vāha yā ndācá nchivī cúhū jā vāji ndá ji jíin.

¹⁵ De tá nī ñini, de ndá tēe scuáha jíin yā nī nquenda dē nūū yā, de nī ncāhān dē: Ja nī ñini, de nduú nā nchivī ndéē yáhá. Túsaá de tají ní nchivī ná quíhīn ndá ji ndācá ñuū, de cueen ji jā cajī ji, ncachī dē.

¹⁶ De nī ncāhān Jesús jíin ndá dē: Nduú cánuú quíhīn ji, chi cuāha ndá máá nú jā cajī ji, ncachī yā.

¹⁷ De nī ncāhān ndá dē: Nduú ná névāha sá yáhá, chi ūhūn-ni stāā jíin ūū-ni tiacá, ncachī dē.

¹⁸ De nī ncāhān yā jíin dē: Tají ná quíji, ncachī yā.

¹⁹ De nī ncāhān yā jíin ndá nchivī jā cundeē ji nūū ítē. De nī nquehen yā ndihúhūn stāā jíin ndúū tiacá ñúcuán. De nī nūcūndēhé yā ichi andiví, de xihna cā nī nacuetáhvī yā nūū Tatá yā. De nī scuáchi yā stāā, de nī jēhe yā nūū ndá tēe scuáha jíin yā. De ndá máá dē nī nsajī dē nūū ndá nchivī cuāhā.

²⁰ De ndiviī ji nī nchajī, de nī ndahā chījin ji. De nī nastútú ndá dē pedazo jā ní nguendōo, de nī nchitú ūxī ūū tīcá.

²¹ De tēe jā ní nchajī cúu tá ūhūn mil, de síin cā cúu ndá ñahan jíin sūchí lúli.

*Jā ní jica jéhé yā nūū mar
(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)*

22 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús jíin ndá tēe scuáha jíin yā jā ná quívi dē inī barco, de cosō nūú dē quīhīn dē incā lado mar, juni nátají yā ndá nchivī cuāhā jā quínohōn jī.

23 De tá nī ncuu nī nacuetáhvī yā nūū jī, de nī ncaa yā yucu cuāhān mátúhún yā, cuācācān táhvī yā. De nī ncuāā, de mátúhún yā-ni íyó ñúcuán.

24 De barco ja ñúhún sava mar cuāhān. De ndute mar nátundahá nīhin barco, chí vāji tāchī ichi nūú.

25 De niquín nī nquenda Jesús nūū ndá dē, jíca jéhé yā nūū mar.

26 De ndá tēe scuáha jíin yā, nī jinī dē jā jíca yā nūū mar. De nī nandava ndá dē, de nī ncana cóhó dē jā yúhú dē: Ñíhná cúu, ncachī dē.

27 De nī ncāhān-ni Jesús jíin dē: Ndeé coo inī ndá nú, de mā cúyúhú nú, chí maá nī cúu, ncachī yā.

28 Ñúcuán de nī ncāhān Pedro jíin yā: Señor, de tú maá ní cúu, de cachī ní jā suni ná cáca jéhé sá nūū mar de cuēē sá nūū ní, ncachī dē.

29 De nī ncāhān yā: Nehēn túsaá. De nī nuu Pedro inī barco, de jíca dē nūū ndüté cuāhān dē nūū Jesús.

30 De tá nī jinī dē jā nīhin yíhí tāchī, de nī nchūhú dē. De nī nquijéhé dē quée dē chíjin ndute. De nī ncana cóhó dē: Scácu ní sāán, Señor, ncachī dē.

31 De Jesús nī ntiin yā ndahá dē. De nī ncāhān yā jíin dē: Tēe nduú cándíja nīhin cúu nú. ¿Nūcu nī nayúhú nú? ncachī yā.

32 De nī ndīvi yā jíin dē inī barco, de nī jencuñī-ni tāchī.

33 Sá de ndá tēe jā ñúhún inī barco, nī jēcuñī jīti dē nūū yā. De nī ncāhān ndá dē: Maá jāndáā jā Sēhe Yāā Dios cúu ní, ncachī dē.

Jā ní nasāhá vāha yā nchivī cūhū región Genesaret

(Mr. 6.53-56)

³⁴ De nī nchāha yā jíin ndá dē incā lado mar, de nī nquenda yā región Genesaret.

³⁵ De ndá nchivī ñúcuán nī nacunī ji nūū yā. De nī scáca ji tūhun ndācá ndáñúū ñúcuán jā ní nquenda yā. De ndá nchivī nī nquisiáha ji ndá jā cūhū nūū yā.

³⁶ De nī ncāhān ndāhvī ndá ji jíin yā jā ná quéhé ji vísō yuhú sáhmá yā. De ndācá nchivī jā ní nquehé sahma yā, nī nduvāha ji.

15

Sīquī nāsa cútéhén nchivī

(Mr. 7.1-23)

¹ Ñúcuán de jacū ndá tēe fariseo jíin tēe stéhēn ley janahán, vāji dē ciudad Jerusalén, de nī nquenda dē nūū yā. De nī ncāhān dē jíin yā:

² Ndá tēe scuáha jíin nú, ¿nūcu stíví ndá dē costumbre jā ní jaquīn nchivī janahán? Chi nduú squíncuu dē costumbre jā nandahá dē nūū yā de cajī dē stāā, ncachī dē.

³ De Jesús nī jīcā tūhún yā dē: De saá-ni ndá máá nú, ¿nūcu stíví nú tiñu jā ní ndacu Yāā Dios nūū nū? Chi sa costumbre ndá máá nú cúu jā squíncuu nú.

⁴ Chi nī ncāhān Yāā Dios: Coo yíñúhún nú nūū tatá nú nūū naná nú. De tú ní iin cāhān sīquī tatá á sīquī naná, de ná cúu, cáchī Yāā Dios.

⁵ Sochi ndá máá nú chi cáchī nū jā cuu cāhān iin tēe jíin tatá dē á naná dē: Mā cūú chindeé sá ní jā taji sá jā cajī ní á jā cusúcún ní, chi ndihi jā névāha sá, ja nī nsōcō sá nūū Yāā Dios.

⁶ De tēe jā cāhān sūcuán, nduú cā cánuú jā chin-deé dē tatá dē naná dē, cāchī ndá nú. De sūcuán stíví nú tiñu jā ní ndacu Yāa Dios, jā síquī costum-bre jā ní jaquīn ndá máá nú.

⁷ Vāchi tēe stáhvī-ni cúu ndá nú. Ndāa nī ncāhān Isaías síquī ndá nú janahán, yósō nūū tutū īi jā ní ncāhān Yāa Dios:

⁸ Nchivī yáhá chi jíin yuhú ji-ni jétáhvī ji nduhū, sochi nsūú jondē jíin inī jíin ánō ji.

⁹ De chíñúhún cāhá ji nduhū, chi tūhun jā stéhēn ji cúu tiñu jā ní ndacu ndá tēe, de nsūú jā ní ndacu maá nī cúu. Ncachī Yāa Dios, ncachī yā.

¹⁰ De nī ncana yā nchivī cuāhā, de nī ncāhān yā jíin ji: Cunini vāha ndá nú, de chuhun inī nū:

¹¹ Nsūú jā quívi inī yuhú nchivī cúu jā cútéhén ji sáhá. Chi tūhun jā quée yuhú ji, ñúcuán cúu jā cútéhén ji sáhá, ncachī yā.

¹² Ñúcuán de ndá tēe scuáha jíin yā nī nguenda dē nūū yā, de nī ncāhān dē: ¿A jíinī ní jā ní nquītī inī ndá tēe fariseo jā ní jini dē tūhun nī ncāhān ní? ncachī dē.

¹³ De nī ncāhān maá yā: Cúu ndá dē tá cúu ñutun jāá nduú ní nchúhun Tatá nī, Yāa ndéē andiví, de iin quívi de tūhun yā.

¹⁴ Ná quíhīn ndá máá dē, chi cúu ndá dē modo tēe cuáá jā stéhēn ichi nūū incā tēe cuáá. Chi tú iin tēe cuáá stéhēn dē ichi nūū incā tēe cuáá, de ndúū dē nincava xehvā, ncachī yā.

¹⁵ De nī ncāhān Pedro jíin yā: Cachī cājí ní tūhun yátá yáhá jā ní ncachī ní nūū ndá sá, ncachī dē.

¹⁶ De nī ncāhān Jesús: ¿De á suni ncháha ca jicūhun inī ndá máá nú?

17 ¿A nduú jícūhun inī nū jā ndācá jā yáji nchivī, chi quívi chījin ji, de quée-ni cuāhān?

18 Sochi tūhun jā quée yuhú nchivī, chi jondē inī ánō ji vāji, de ñúcuán cúu jā cútéhén ji sáhá.

19 Chi jondē inī ánō nchivī quée jā jáni nēhén inī, jā jáhnī ndīyi, jā cásíquí ndéē tāhán, jā sáhá ndīi, jā sácuíhná, jā cáhān tūhun stáhvī, jā cáhān sīquí táhán.

20 De ndācá yáhá cúu jā cútéhén nchivī sáhá. Sochi tú nduú squíncuu ji costumbre jā nandahá ji de cajī ji stāā, de nduú cútéhén ji sáhá, ncachī yā.

Ñahan incā nación jā ní ncandíja nīhin
(Mr: 7.24-30)

21 De nī nquee Jesús ñúcuán cuāhān yā región Tiro jíin Sidón.

22 De iin ñahan ñuū Canaán ndéē ña región ñúcuán, de nī nquenda ña nūū Jesús. De nī ncana jee ña: Señor, maá ní jā cúu Sēhe tatā David, cundáhvī inī ní sāán. Chi sēhe síhí sá, ñúhún tāchī inī ji, de xēen ndasí ndóho ji, ncachī ña.

23 Sochi nduú ní ncāhān cuítī yā jā ní ncāhān ña. Ñúcuán de nī nquenda ndá tēe scuáha jíin yā, de nī ncāhān dē: Cāhān ní jíin ña ná quíhīn ña, chi ndasí cána ña vāji ña yātā ō, ncachī dē.

24 De nī ncāhān yā jíin ña: Nūū mátúhún-ni nchivī nación Israel nī ntají Yāā Dios sāán vāji sá, chi cúu ji tá cúu tīcāchí, quítī jā ní nsana, ncachī yā.

25 Sochi nī nquenda ña, de nī jēcuíñī jíití ña nūū yā, de nī ncāhān ña: Señor, chindeé chituu ní sāán víi, ncachī ña.

26 De nī ncāhān yātá yā jíin ña: Nduú íyó vāha jā candeē ō stāā sēhe ó de cuāha ó nūū tinā, ncachī yā.

27 De nī ncāhān ña: Ndāā cāhān ní Señor, sochi chindeé ní sāān vísō cúu sá modo tinā. Chi suni ndá tī nīhīn tī pedazo stāā jā cóyo chījin mesa jētohō tī yáji tī, ncachī ña jíin yā.

28 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús: Vāha ndasí cándíja ní, nánā. De ná sáhá sá jā cúnī ní, ncachī yā. De maá hora ñúcuán nī nduvāha-ni sēhe síhí ña.

Jā ní nasāhá vāha yā cuāhā nchivī cúhū

29 De nī nquee Jesús ñúcuán cuāhān yā, de nī nchāha yā yuhú mar Galilea. De nī ncaa yā iin yucu, de ñúcuán nī jēcundeē yā.

30 De nī nquenda cuāhā nchivī nūū íyó yā, de nī nquisiáha ji ndá jā cojo, jā cuāá, jā ñihín, jā cuhlu, jíin cuāhā cā nchivī cúhū. De nī jaquīn ji nūū jéhe Jesús. De nī nasāhá vāha yā ndá ji.

31 De nī nsāhvi inī ndá nchivī ndéhé ji jā nācahān nchivī ñihín, ndúvāha nchivī cuhlu, nácaca vāha nchivī cojo, de nánune tinūú nchivī cuāá. De nī ncāhān ndá ji jā vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios nación maá ji Israel.

*Jā ní scájī yā cūmī mil nchivī
(Mr. 8.1-10)*

32 Ñúcuán de nī ncana Jesús ndá tēe scuáha jíin yā, de nī ncāhān yā jíin dē: Cúndáhvi inī ni ndá nchivī cuāhā yáhá, chi ja nī ncuu ūnī quīvī íyó ji jíin nī, de nduú cā nā cuá cajī ji. De nduú cúnī ni natajī nī ji jā quínohōn nditē ji, chi tú súcuán de sava ichi de cuítá ndasí ji, ncachī yā.

33 De nī ncāhān ndá tēe scuáha jíin yā: ¿De ní nīhīn ō stāā jā cajī ndá nchivī cuāhā yáhá? Chi yáhá nduú nā nchivī ndéē, ncachī dē.

³⁴ De nī jīcā tūhún yā dē: ¿Nāsaa stāā névāha ndá nú? De nī ncāhān ndá dē: Ujā-ni, jín jacū tiacá lúlí, ncachī dē.

³⁵ Nūcuán de nī ncāhān yā jín ndá nchivī cuāhā jā cundeē ji.

³⁶ De nī nquehen yā ndihújā stāā jín tiacá, de xihna cā nī nacuetáhvī yā nū Yāā Dios. De nī scuáchi yā, de nī jēhe yā nū ndá tēe scuáha jín yā, de ndá máá dē nī nsajī nū nchivī.

³⁷ De ndihi ji nī nchajī, de nī ndahā chījin ji. Sá de nī nastútú ndá dē pedazo jā ní nquendōo, de nī nchitú ūjā tīcá.

³⁸ De tēe jā ní nchajī, jondē cūmī mil dē cúu, de sín cā cúu ndá ñahan jín sūchí lúlí.

³⁹ Nūcuán de nī nacuetáhvī yā nū nchivī, de cuānohōn ji. De nī ndīvi yā inī barco, de cuāhān yā región Magdala.

16

*Jā ní jīcān ndá dē iin tiñu ñáhnú nū yā
(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)*

¹ De nī nquenda ndá tēe grupo fariseo jín tēe grupo saduceo nū yā. Chi cúnī ndá dē coto túnī dē yā, de nī jīcān dē jā sáhá yā iin tiñu ñáhnú jā coo iin seña andiví.

² Sochi maá yā nī ncāhān yā jín dē: Tá ñini, de cāhān ndá nú: Nandiī, chi nī jīchi cuáhá vīcō, cáchī nū.

³ De jānehēn chi cāhān ndá nú: Mitān de cuun sāvī, chi nī jīchi cuáhá vīcō, cáchī nū. Vāchi tēe stáhvī-ni cúu ndá nú. Chi jícūhun inī ndá nú nāsa stéhēn seña andiví, sochi nduú jícūhun inī nū nāsa stéhēn ndá tiñu ñáhnú jā sáhá nī tiempo yáhá.

⁴ De nchivī nēhén yáhá, chi nduú jétáhvī cuitī ji Yāā Dios. De jícān ji iin tiñu ñáhnú jā sáhá nī jā coo iin seña andiví. Sochi nduú cā nā incā tiñu ñáhnú stéhēn nī nūū ji, chi maá-ni tiñu ñáhnú tá cúu nūū ní ncuu jíín Jonás, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán, ncachī yā. De nī sndóo yā-ni ndá dē, de cuāhān yā.

*Tūhun levadura ndá tēe fariseo
(Mr. 8.14-21)*

⁵ De ndá tēe scuáha jíín yā nī naā inī dē cuiso dē stāā tá cuāhān ndá dē jíín yā jíín barco incā lado mar.

⁶ De nī ncāhān Jesús jíín dē: Coto má candíja ndá nú levadura ndá tēe grupo fariseo jíín grupo saduceo, ncachī yā.

⁷ De ndá tēe scuáha nī ncāhān ndá máá dē: Va sīquī jāá nduú nā stāā ndíso ó, jā ñúcuán cáhān yā súcuán, ncachī dē.

⁸ De nī jinī Jesús, de nī ncāhān yā: ¿Nūcu cáhān ndá nú jā ní ncāhān nī súcuán sīquī jāá nduú nā stāā ndíso nú? Tēe nduú cándíja nīhin cúu ndá nú.

⁹ ¿A ncháha ca jícūhun inī ndá nú jāá nsūú sīquī ñúcuán ní ncāhān nī? ¿A nduú núcūhun inī nū jā ní scuáchi nī ūhūn stāā nī nchajī ūhūn mil tēe, de nāsaa tīcá nī nastútú ndá nú jā ní nquendōo?

¹⁰ ¿De á nduú núcūhun inī nū jā ní scuáchi nī ūjā stāā nī nchajī cūmī mil tēe, de nāsaa tīcá nī nastútú tucu nú?

¹¹ ¿De nājēhē cúu jāá nduú jícūhun inī ndá nú jāá nsūú sīquī stāā ní ncāhān nī jíín nú jā ní ncāhān nī jā coto má candíja ndá nú levadura ndá tēe fariseo jíín tēe saduceo? ncachī yā jíín dē.

12 Ñúcuán de nī jīcūhun inī ndá dē jāá nduú ní ncāhān yā jíín dē jā má cājí dē státílā jā yíhí levadura, chí sa nī ncāhān yātá yā jā má cándíja dē tūhun stáhví jā stéhēn ndá tēe fariseo jíín tēe saduceo.

Jā ní ncachī Pedro jā Jesús cúu Cristo
(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

13 De tá nī nquenda Jesús región Cesarea Filipino jíín ndá tēe scuáha jíín yā, de nī jīcā tūhún yā dē: Nduhū, Yāā nī nduu tēe, ¿ní iin cúu nī cáchī ndá nchivī?

14 De nī ncāhān ndá dē: Sava ji cáhān jā cúu ní Juan, tēe jā ní scuénduté. De sava cā ji cáhān jā cúu ní Elías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán. De sava cā ji cáhān jā cúu ní Jeremías á incā tēe nī nacani tūhun Yāā Dios, ncachī ndá dē.

15 De nī ncāhān yā: De ndá máá nú, ¿ní iin cúu nī cáchī ndá nú?

16 De nī ncāhān Simón Pedro: Maá ní cúu Cristo, Yāā jā ní ntají Yāā Dios. De cúu ní Sēhe Yāā Dios, Yāā jā tēcū níí cání, ncachī dē.

17 De nī ncāhān Jesús: Nācā ndetū nū, Simón sēhe Jonás, chí nsūú iin nchivī ní stéhēn tūhun yáhá nūū nū, chí sa maá Tatá nī, Yāā ndēē andiví, nī stéhēn yā nūū nū.

18 De nduhū suni cáhān ni jíín nú jā maá nú cúu Pedro, de tūhun yáhá cáchī: Yūū. De tūhun ndāā jā ní ncāhān nū jā maá nī cúu Cristo, suu cúu tá cúu iin yūū cāhnú. De sīquī yūū cāhnú yáhá sáhá nī jā quituu vehe, de vehe ñúcuán cúu ndá nchivī jā cándíja nduhū. De ni iin mā cúndéé sīquī ji, ni cuēhē jā jíhī ji, nduú cā nā cuá cuu sáhá jíín ánō ji.

19 De maá nú cundiso tíñú nú jā quīvi nchivī ndahá Yāā andiví jā tatúnī yā nūū ji. De ndācá jā casī nū jā má sáhá nchivī inī ñayīví yáhá, suni casī Yāā Dios jā ndéē jondē andiví. De ndācá jā cuāha nú tūhun sáhá ji inī ñayīví yáhá, suni cuāha tūhun Yāā Dios jā ndéē jondē andiví, ncachī yā.

20 Ñúcuán de nī ndacu yā nūū ndá tēe scuáha jíin yā jā má cāchí dē nūū ni iin nchivī jā cúu yā Cristo.

*Jā ní ncachī tūhun Jesús jā cuū yā
(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)*

21 De jondē saá nī nquijéhé Jesús cáchī tūhun cájí yā nūū ndá tēe scuáha jíin yā jā cánuú quīhīn yā Jerusalén. De ndá tēe ñáhnú jíin ndá sūtū cúñáhnú jíin ndá tēe stéhēn ley janahán, sndóho ndasí dē yā. De cahñī ndá dē yā, sochi nūū únī quīvī de natecū yā, ncachī yā.

22 Ñúcuán de Pedro nī ncana síin dē yā, de nī nquijéhé dē cáhān dē nūū yā: Señor, ¿nūcu cáhān ní súcuán? De mā cuáha cuitī Yāā Dios tūhun. Va mā cúu cuitī coo súcuán, ncachī dē.

23 De nī jicó cóto yā nūū Pedro, de nī ncāhān yā: Cuijiyo quīhīn nū, chi cáhān nū tá cáhān Satanás. Chi tēe ndúcú stíví nduhū cúu nú. De nduú jáni inī nū tá cúu nūū jáni inī Yāā Dios, chi sa jáni inī nū tá cúu nūū jáni inī nchivī, ncachī yā.

24 Ñúcuán de nī ncāhān yā jíin ndá tēe scuáha jíin yā: Nā-ni nchivī tú cúnī ji cuniquīn ji nduhū jā scuáha nī ji, de ná cāsī ji jā cúnī maá ji, de ná cúniquīn ji nduhū, de cuāha ji tūhun jā cundoho ji tūndóhó jā síquī ni, vísō ná cúu ji.

25 Chi tú ní nchivī cúnī ji cācu ji nūū tūndóhó jā quiji nūū ji jā síquī nduhū, túsaá de tānū tāhvī ji níí

cání. De tú ní nchivī vísō ná cúū ji jā síquī nduhū, sochi cutecū ji níí cání.

²⁶ ¿Chi ní cuetíñú vísō ná cúndeé nchivī nīhīn ji níí ñayiví, de tú quīvi ji nūū tñnū tāhvī ji? Chi nduú nā jíín cuitī chunáá nchivī jā cācu ánō ji.

²⁷ Chi nduhū, Yāā nī nduu tēe, ndiji nī jíín ndācá ángel ni, de vii ndasí cuñáhnú nī tá cúu nūū cúñáhnú Tatá nī. Ñúcuán de cuāha nī yāhvi nūū tá iin iin nchivī tú nāsa tiñu nī nsáhá ji.

²⁸ De ndāā cāhān ni jíín ndá nú jā sava tēe íyó yáhá, mā cúū dē chi jondē cunī dē jā maá nī, Yāā nī nduu tēe, tatúnī ni jíín poder ni, ncachī yā.

17

Jā tucu nī nduu yā

(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

¹ Ñúcuán de nūū íñū quīvi de Jesús nī jeca yā Pedro jíín Jacobo jíín Juan ñanī Jacobo, cuāhān sīín yā jíín ndá dē iin yucu súcún.

² De ñúcuán, tucu nī nduu yā nūū dē. Chi nī jēndūtē nūū yā tá cúu ncandiī. De sahma yā nī nduyaa ndasí tá cúu nduva luz.

³ De nī jinī-ni ndá dē jā Moisés jíín Elías, tēe nī iyo janahán, nátúhún ndúū dē jíín yā.

⁴ De nī ncāhān Pedro jíín yā: Señor, nācā vāha jā íyó ndá sá yáhá. De tú cunī ní de ná sáhá ndá sá ūnī vehe ramádā, iin cuu maá ní, incā cuu Moisés, de incā cuu Elías, ncachī dē.

⁵ De juni cāhān cā dē, de nī nquiji iin vīcō nūhún jā yaa ndasí, de nī jasī-ni nūū ndá dē. De nūū vīcō ñúcuán nī ncāhān iin tūhun: Yáhá cúu Sēhe nī jā

mānī ndasí nī jíín, de cúsiī inī nī jíín. De cunini ndá nú tūhun cáhān yā, ncachī.

⁶ De jā súcuán nī jini ndá tēe scuáha, de nī jēcāva ndeyi dē nūū ñūhún, chi nī nchūhú ndasí ndá dē.

⁷ Ñúcuán de nī nquenda Jesús, de nī ntee yā ndahá yā dē, de nī ncāhān yā: Nacōo ndá nú de mā cúyūhú nú, ncachī yā.

⁸ De nī nūcūndēhé ndá dē, de nduú cā ní jíínī dē ndúū tēe ñúcuán, chi maá-ni cā Jesús.

⁹ De nī nuu ndá dē jíín yā yucu. De nī ndacu yā nūū dē: Mā cáchí ndá nú nūū ni iin jā súcuán nī jinī nū, chi jondē tá natecū maá nī, Yāa nī nduu tēe, ncachī yā.

¹⁰ Ñúcuán de ndá tēe scuáha jíín yā, nī jīcā tūhún dē yā: Túsaá de ndá tēe stéhēn ley janahán, ¿nājēhē cáhān dē jā cánuú jā xihna cā Elías nenda, sá de quiji Yāa cúu Cristo? ncachī dē.

¹¹ De nī ncāhān Jesús jíín dē: Jāndáa cúu jā xihna cā quiji iin tēe cuu tá ncuu Elías, de sāhá tūha dē ndihi, cáchī tutū.

¹² Sochi cáhān ni jíín nú, ja nī nquiji tēe jāá ncuu tá cúu nūū ní ncuu Elías, de nduú ní jíínī nchivī jā suu dē cúu. De nī nsāhá nāvāha ji dē ndihi jā ní ncuu inī ji. De suni súcuán sndóho ji nduhū, Yāa nī nduu tēe, ncachī yā.

¹³ Ñúcuán de ndá tēe scuáha jíín yā nī jīcūhun inī dē jā cáhān yā jā Juan, tēe nī scuénduté, nī ncuu dē tá ncuu Elías.

*Jā ní nasāhá vāha yā iin sūchí jíhī yīhí
(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)*

14 De nī nenda yā jíin ndá dē nūū nchivī cuāhā. De nī nquenda iin tēe, nī jēcuīñī jītí dē nūū yā, de nī ncāhān dē:

15 Señor, cundáhvī inī ní sēhe yíí sá, chi ndóho ndasí ji cuēhē jíhī yíhí. De ja ncuu cuāhā vuelta jíco cáva ji nūū ñúhūn jíin nūū ndūté.

16 De nī nquisiáha sá ji nūū ndá tēe scuáha jíin ní, de nduú ní ncúu nasáhá vāha dē ji, ncachī dē.

17 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús: Tēe nīhin ndasí inī cúu ndá nú chi nduú cándíja nú jā cuu nduvāha ji. ¿Nāsaa cā quīvī cundeē ni jā ndoho nī jíin nú? ¿De nāsaa cā quīvī cuandeé inī ni jíin nú? Cuáquēhen sūchí ñúcuán ná quíji ji, ncachī yā.

18 De nī ncāhān yā nūū tāchī, de nī nquee-ni inī sūchí ñúcuán. De nī nduvāha ji-ni maá hora ñúcuán.

19 De tá nī ncunúú cā de ndá tēe scuáha nī jíicā tūhún síin dē yā: ¿Nājēhē cúu jāá nduú ní ncúu tavā ndá sá tāchī ñúcuán? ncachī dē.

20 De nī ncāhān yā: Siquī jāá nduú cándíja nīhin ndá nú jā cuu sáhá nú. Chi ndāā cāhān ni jíin ndá nú jā tú cándíja nú vísō iin lulī-ni tá cúu iin niquin mostaza, de cuu sáhá nú ndācá-ni tiñu vījín. Chi cuu cāhān nū jā ná cújiyo yucu yáhá quīhīn incā lado, de cujiyo-ni. De ndācá-ni tiñu chi cuu sáhá nú, de tú candíja nīhin nú jā cuu.

21 Sochi iin tāchī súcuán, mā quēé cuitī quīhīn de tú mā cācān táhvī nū de tú mā cōó nditē inī nū, ncachī yā.

*Jā ní ncāhān tucu yā jā cuū yā
(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)*

22 De jíca nuu Jesús jíin ndá dē región Galilea, de nī ncāhān yā jíin dē: Maá nī, Yāā nī nduu tēe, nastúu ji nduhū nūū ndá tēe xēen.

23 De cahnī dē nduhū, sochi nūū únī quivī de natecū ni, ncachī yā. De nī ncucuécá ndasí inī ndá dē jā ní ncāhān yā tūhun yáhá.

Sīquī xūhún jā cuetīñú inī templo

24 De nī nquenda yā ñuū Capernaum jíin ndá tēe scuáha jíin yā. De ndá tēe stútú xūhún templo nī nquenda dē, de nī jícā tūhún dē Pedro: De maestro ndá nú, ¿á mā tājí dē xūhún cuetīñú inī templo? ncachī dē.

25 De nī ncāhān Pedro: Cuu, ncachī dē. De tá nī ndivi dē inī vehe, de xihna cā Jesús nī ncāhān yā jíin dē: ¿Nāsa jáni inī nū, Simón? Ndācá tēe cúu rey inī ñayiví yáhá, ¿ní nūū jícān dē xūhún renta jíin xūhún ñúū? ¿A nūū sēhe dē, á nūū nchivī incā vehe? ncachī yā.

26 De nī ncāhān Pedro: Nūū tēe incā vehe jícān dē, ncachī dē. De nī ncāhān Jesús: Túsaá de nduú nā incā cúñáhnú nūū sēhe rey jā cācān xūhún nūū ji. Súcuán nī stéhēn yā jāá nduú cánuú chunáá yā jā cúu yā Sēhe Yāā Dios. De nī ncāhān yā:

27 De ná chúnáá ó tácuā mā squítī inī ō dē. Túsaá de cuáhán yuhú mar, de squívī nú gancho jā tíin tiacá, de tavā nū tiacá jā tíin xihna cā. De ndicā nū yuhú tí, de ñúcuán nīhīn nū iin xūhún jā quenda chunáá nú jā jícān ndá dē. De quīsíaha nú nūū ndá dē jā cuu nduhū jíin ndóhó, ncachī yā.

18

Ní nchivī cúu jā cúñáhnú cā

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

¹ De suni quīvī ñúcuán nī nquenda ndá tēe scuáha jíin yā, de nī jīcā tūhún dē yā: ¿Ní iin cúñáhnú cā nū nchivī jā tátúnī Yāā andiví nūū? ncachī dē.

² De nī ncana yā iin sūchí lúli, de nī jani yā ji māhñú dē.

³ De nī ncāhān yā: Ndāā cāhān ni jíin ndá nú, tú mā ndicó cóo inī nū canī inī nū tá cúu nūū cúu iin sūchí lúli, de mā quīvi cuitī nū ndahá Yāā andiví jā tátúnī yā nūū nū.

⁴ Túsaá de nchivī jā jáni inī ji jāá nduú cúñáhnú ji, tá cúu nūū jáni inī sūchí lúli yáhá, suu ji cúñáhnú cā nū nchivī jā tátúnī Yāā andiví nūū.

⁵ De nā-ni nchivī tú jā síquī nduhū jétáhví ji iin sūchí lúli tá cúu nūū cúu sūchí yáhá, de nduhū jétáhví ji.

Xēēn coo síquī nchivī jā quīvi nūū cuāchi

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶ De tú iin sūchí lúli yáhá cándija ji nduhū, de tú quīvi ji cuāchi sáhá nā-ni nchivī, de vāha cā de tú ní núhñi iin yōsó cāhnú sūcūn nchivī ñúcuán, de quēe ji chíjin ndute mar nícu.

⁷ Nācā xēēn cúu jíin nchivī ñayīví, chí maá-ni jā ndúcú squīvi nchivī nūū cuāchi íyó. De maá-ni súcuán coo inī ñayīví. De nācā xēēn cundoho nchivī jā squīvi táhán nūū cuāchi.

⁸ Túsaá de tú ndahá nú á jēhē nū sáhá jā quīvi nú cuāchi, vāha cā quehndē nū de squéne nú ná quíhīn, tácuā nduú cā sáhá nú cuāchi. Chí vāha cā jā

coo tícúhlu nú á coo cojo nū de quīvi nú nūū cutecū nū ní cání, nsūú cā jā coo ndúū ndahá nú de quīvi nú nūū ñúhūn jā cáyū ní cání.

⁹ De tú tīnūú nú sáhá jā quīvi nú cuāchi, vāha cā tavā nū de squéne nú ná quíhīn, tácuā nduú cā sáhá nú cuāchi. Chi vāha cā jā coo iin-ni tīnūú nú de quīvi nú nūū cutecū nū ní cání, nsūú cā jā coo ndúū tīnūú nú de quīvi nú nūū ñúhūn infierno.

*Tūhun yátá sīquī tīcāchí jā ní nsana
(Lc. 15.3-7)*

¹⁰ Coto má sáhá jéhe inī ndá nú nūū ni iin ndá sūchí lúli yáhá. Chi cáhān ni jín nú jā ndācá ángel andiví jā jito yā ji, níni íyó yā nūū maá Tatá nī andiví.

¹¹ Chi nduhū, Yāā nī nduu tēe, vāji nī jā scácu nī nchiví jā ní nsana ji nūū Yāā Dios.

¹² ¿De nāsa jáni inī ndá nú? Tú iin tēe ndéca dē iin ciento tīcāchí, de tú sana iin tī, ¿de á nduú sndóo dē cūmī xico xāhōn cūmī cā tī yucu, de ndicó dē quīnanducú dē quiti jā ní nsana?

¹³ De tú nī nanihīn dē tī, de ndāā cáhān ni jín nú jā cúsiī ndasí cā inī dē jín quiti ñúcuán nsūú cā jín cūmī xico xāhōn cūmī cā quiti jāá nduú ní nsána.

¹⁴ De suni súcuán maá Tatá nú, Yāā ndéē andiví, nduú cūnī yā jā tānū tāhvī ni iin sūchí lúli yáhá.

*Sīquī jā cune cáhnú inī ō nūū táhán ó
(Lc. 17.3-4)*

¹⁵ De tú táhán nú nī nsáhá dē cuāchi sīquī nū, túsaá de cachī tūhun nú nūū mátúhún dē-ni jā ní nsáhá dē cuāchi sīquī nū. De tú nī jetáhví dē tūhun jā ní ncāhān nū jín dē, túsaá de ja nī ndumanī dē jín nú nī nsáhá nú.

16 Sochi tú nduú ní jétáhví dē jā cáhān nū, de quīcāna nú iin á ūū cā nchivī quīhīn nū jíin nūū dē, de cuu ji testigo nū tácuā cundaā jā íyó cuāchi dē.

17 De tú nduú ní jétáhví tucu dē jā cáhān ndá tēe ñúcuán, de cachī tūhun nú nūū ndá nchivī cándíja. De tú nduú ní jétáhví tucu dē jā cáhān nchivī cándíja, de siáā nū dē ná cóo dē modo iin tēe jāā nduú cándíja nūū Yāā Dios á tēe stútú xūhún renta.

18 De ndāā cáhān ni jíin nú jā ndācá jā casī nū jā má sáhá nchivī inī ñayíví yáhá, suni casī Yāā Dios jā ndēē andiví. De ndācá jā cuāha nú tūhun jā sáhá ji inī ñayíví yáhá, suni cuāha Yāā ndēē andiví tūhun.

19 De suni cáhān ni jíin ndá nú, tú ūū táhān nū inī ñayíví yáhá, inuú canī inī nū sīquī iin jā cācān táhví nū, túsaá de maá Tatá nī andiví cuāha yā jā jíicān ndá nú.

20 Chi ní-ni cúu nūū ndútútú ūū á ūnī nchivī jā chíñúhún ji nduhū, de ñúcuán íyó nī jíin ji, ncachī yā.

21 Ñúcuán de nī nquenda Pedro, de nī jīcā tūhún dē yā: Señor, ¿nāsaa vuelta cune cáhnú inī sá nūū táhān sá jā sáhá dē cuāchi sīquī sá? ¿A jondē siete vuelta, á naá cúu? ncachī dē.

22 De nī ncāhān Jesús: Nduú cáhān ni jíin nú jā siete-ni vuelta, chí jondē setenta por siete vuelta.

Tūhun yátá sīquī mozo jāā nduú ní nēe cáhnú inī

23 Túsaá de Yāā ndēē andiví, súcuán cúu jā nēe cáhnú inī yā nūū nchivī jā tátúnī yā nūū: Cúu tá cúu iin rey jā cúnī dē sáhá ndāā dē jíin ndá mozo dē jā ndíta nūū dē.

24 De nī nquijéhé dē sáhá ndāā dē jíin ji. De nī nquisiáha ndá ji iin mozo jā ndíta quéhén millón peso nūū dē.

25 De nduú nā cuá névāha mozo ñúcuán jā chunáá nūū dē. De nī ndacu dē jā ná cúyāhvi mozo ñúcuán jíin ñasíhí jíin sēhe jíin ndācá ndatíñú, de nūcunáá xūhún jā ndíta dē.

26 Ñúcuán de nī jēcuññi jítí mozo, de nī ncāhān ndāhví dē jíin patrón dē: Señor, cundetu núú ní, de nachunáá ndihi sá xūhún ní, ncachí dē.

27 De maá patrón nī ncundáhví inī dē mozo dē. De nī nee cáhnú inī dē jā ndíta mozo dē, de nī nsiáā dē súcuán-ni jā má chúnáá cā.

28 De nī nquee mozo cuāhān dē, de nī nquetáhán dē-ni jíin iin táhán mozo dē jā ndíta jacū-ni nūū dē. De nī ntiin dē tēe ñúcuán, de nī nquitū dē sūcūn, de nī ncāhān dē: Chunáá jā ndíta nú nūū ni, ncachí dē.

29 De táhán mozo dē nī jēcuññi jítí nūū dē, de nī ncāhān ndāhví jíin dē: Cundetu núú nú, de nachunáá ndihi nī xūhún nú, ncachí.

30 Sochi nduú ní ncúnī dē, chi nī nchīhi dē tēe ñúcuán vecāa jondē quivī jā nachunáá jā ndíta nūū dē.

31 De ndá táhán mozo dē nī jinī jā súcuán nī nsāhá dē, de nī ntahúhvī ndasí inī ndá dē. De cuāhān ndá dē nūū patrón dē, de nī ncachí dē ndihi nāsa nī ncuu.

32 Sá de patrón nī nacana dē mozo ñúcuán, de nī ncāhān dē jíin: Mozo nāvāha inī cúu nú. Chi nī nee cáhnú inī ni ndihi jā ndíta nú nūū ni, chi nī ncāhān ndāhví nú jíin nī.

³³ De tá cúu nūū ní ncundáhví inī ni ndóhó, suni súcuán cánuú jā cundáhví inī nū táhán mozo nū nícu, ncachī dē.

³⁴ De nī nguītī ndasí inī patrón, de nī ndacu dē tiñu jā ná quívi vecāa jondē nachunáá ndihi jā ndíta nūū dē.

³⁵ De nī jīnu tūhun yátá yáhá, de nī ncāhān cā yā: Tá cúu nūū ní nsāhá rey ñúcuán jíin mozo dē, suni súcuán sāhá maá Tatá nī andiví jíin ndá nú de tú mā cúne cáhnú inī nū nūū táhán nú jondē jíin inī jíin ánō nū, tú nā-ni cuāchi sáhá ji nūū nū, ncachī yā jíin ndá dē.

19

*Sīquī jā má sndóo táhán tē jíin ñahan
(Mt. 5.31-32; Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)*

¹ De tá nī ndihi nī ncāhān Jesús ndācá tūhun yáhá, de nī nquee yā Galilea cuāhān yā. De nī jīnū yā región Judea, incā lado yūte Jordán ichi nūū quéndá ncandiī.

² De cuāhā nchivī nī niquīn ji yā, de ñúcuán nī nasāhá vāha yā nchivī cúhū.

³ Ñúcuán de nī nguenda jacū tē grupo fariseo nūū yā, chi cúnī ndá dē coto túnī dē yā, tú nāsa cāhān yā. De nī jīcā tūhún dē yā: ¿A íyó ley jā cuu ndusíin iin tē jíin ñasíhí dē tú nā-ni sīquī cúu? ncachī dē.

⁴ De nī ncāhān yā: ¿A nduú ní ncáhvi cuitī ndá nú tutū īī nāsa nī nsāhá Yāā Dios nchivī jondē jā xíhna ñúhún? Chi tē jíin ñahan nī nsāhá yā, cáchī.

⁵ De suni nī ncāhān Yāā Dios: Jā ñúcuán cúu jā sndóo tē tatá dē naná dē, de quétáhán dē jíin ñasíhí

dē, de iin-ni cā cúu ndúū dē, ncachī Yāā Dios, cáchī tutū.

⁶ Túsaá de nduú cā cúu ūū táhān dē, chi iin-ni cā cúu. Jā ñúcuán nduú vāha jā sndóo táhān, chi jā ní squétáhán Yāā Dios cúu, ncachī yā.

⁷ De nī jīcā tūhún ndá dē yā: ¿Túsaá de nūcu nī ndacu Moisés tiñu janahán jā tú sndóo iin tēe ñasíhí dē, de ná cúvāha acta jā ndusín dē jín ña? ncachī dē.

⁸ De nī ncāhān yā jín dē: Sīquī jā nīhin inī ndá nú, jā ñúcuán nī jēhe Moisés tūhun jā sndóo nú ñasíhí nú. Sochi jā xíhna ñúhún chi nsúú súcuán ní ncúu.

⁹ De nduhū chi cáhān ni jín nú, tú iin tēe sndóo dē ñasíhí dē, de tú nsúú jā ndii ña, de quetáhán dē jín incā ñahan, túsaá de cásíquí ndéē dē ña. De tú iin tēe nacueca dē ñahan jā ní ndōo, suni cásíquí ndéē dē ña, ncachī yā.

¹⁰ Ñúcuán de nī ncāhān ndá tēe scuáha jín yā: De tú mā cūú sndóo tēe ñasíhí dē, túsaá de vāha cā mā cuēcá dē ñahan, ncachī dē.

¹¹ De nī ncāhān yā jín ndá dē: Tūhun jā ní ncāhān nū yáhá, chi nduú níhīn tiñú nūū ndihi tēe, chi maá-ni nūū ndá tēe jā ní nsāhá Yāā Dios jā níhīn tiñú.

¹² Chi íyó quéhén sīquī jā jásī jā má cuēcá tēe ñahan. Chi sava tēe nī ncacu dē jā má cūú cundeē dē jín ñahan. De sava cā tēe nī nsāhá nchivī jā má cūú cundeē dē jín ñahan. De sava cā tēe nī jani inī maá dē jā má cuēcá dē ñahan sīquī jā ndíhvī inī dē jín tiñu jā ndácu Yāā andiví nūū dē. Tēe jā cuu cuetáhví tūhun jā má cuēcá dē ñahan, ná cuétáhví dē túsaá, ncachī yā.

Jā ní jīcān táhvī Jesús jēhē ndá sūchí lúli
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

13 Ñúcuán de nī nquenda ndá nchivī jín ndá sūchí lúli, jā tee yā ndahá yā xīnī ji de cācān táhvī yā jēhē ji. De ndá tēe scuáha jín yā nī ncāhān dē nū nchivī jā váji jín ndá ji.

14 Sochi nī ncāhān Jesús: Cuāha tūhun ná quíji ndá sūchí lúli jīñā nū ni, de mā cāsī nū jā quíji ji. Chi nchivī jā ndicó cóo inī jā canī inī ji modo ndá sūchí yáhá, suu ji cúu jā quívi ndahá Yāā andiví jā tatúnī yā nū ji, ncachī yā.

15 De nī ntee yā ndahá yā xīnī ndá ji. De nī nquee yā ñúcuán cuāhān yā.

Tūhun tēe cúicá
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

16 De iin tēe suchí nī nquenda dē nū Jesús, de nī jīcā tūhún dē yā: Tēe vāha cúu ní Maestro. De cachī ní, ¿nā tiñu vāha sāhá sá de nīhīn táhvī sá cutecū sá ní cání andiví? ncachī dē.

17 De nī ncāhān yā jín dē: ¿A jáni inī nū jā iin tēe-ni cúu nī jā cāhān nū tēe vāha jín nī? Chi nduú ni iin tēe vāha íyó, chi mátúhún-ni Yāā Dios. De tú cúnī nū cutecū nū ní cání, de squíncuu nū tiñu jā ní ndacu yā, ncachī yā.

18 De nī ncāhān dē: ¿De nā tiñu cúu túsaá? De nī ncāhān yā: Mā cahnī nū ndīyi. Mā cásíquí ndēē tāhán nú. Mā sácúihná nú. Mā cāhān nū tūhun tūhún.

19 Cuetáhvī nū nū tatá nú nū naná nú. De cundáhvī inī nū táhán nú tá cúu nū cundáhvī inī nū maá nú, ncachī yā.

²⁰ De nī ncāhān tēe suchí ñúcuán: Ndācá tiñu yáhá ja nī squíncuu sá jondē tá lulí sá. ¿De nā cuá cúu jā cúmanī cā jā sáhá sá túsaá? ncachī dē.

²¹ De nī ncāhān Jesús: Tú cúnī nū squíncuu ndihi nú, de cuáhán de xícó nú ndihi jā névāha nú, de cuāha nú nūū nchivī ndāhvī. De jondē andiví cuāha yā jā váha ndasí nūū nū. Sá de quiji nú cuniquīn nū nduhū cōhōn, ncachī yā.

²² De tá nī jini tēe suchí tūhun yáhá, de nī ncu-cuécá inī dē de cuāhān dē, chi cuíca ndasí dē.

²³ Ñúcuán de nī ncāhān Jesús jíin ndá tēe scuáha jíin yā: Ndāā cāhān ni jíin nú jā ndá tēe cuíca chi ūhvī ndasí quívi dē ndahá Yāā andiví jā tatúnī yā nūū dē.

²⁴ De cāhān tucu nī jíin ndá nú jā ñamā cā yáhá iin camello yavī yitícú nsūú cā jā quívi iin nchiví cuíca ndahá Yāā Dios jā tatúnī yā nūū ji, ncachī yā.

²⁵ De ndá tēe scuáha jíin yā nī nsāhvī ndasí inī dē jā ní jini dē tūhun yáhá, de nī jicā tūhún táhán dē: ¿Ní nchiví cúu jā cācu túsaá? ncachī dē.

²⁶ De nī ndēhé Jesús nūū ndá dē, de nī ncāhān yā: Nchiví chi mā cúu squívi ji maá ji ndahá Yāā Dios, sochi maá yā chi ndihi-ni cuu sáhá yā, ncachī yā.

²⁷ Ñúcuán de nī ncāhān Pedro: Señor, ndá sāán chi nī sndóo sá ndihi jā névāha sá, de níquīn sá níhín. ¿De nā cuá nīhīn sá túsaá? ncachī dē.

²⁸ De nī ncāhān Jesús jíin dē: Nduhū, Yāā nī nduu tēe, ndāā cāhān ni jíin ndá nú jā iin quívi de cundeē ni nūū mesa nūū tatúnī ni, de viī ndasí cuñáhnú nī inī ñayiví jéé. De quívi ñúcuán de ndá máá nú jā ní jēcuniquīn nū nduhū, suni cundeē nū nūū ūxī ūū mesa nūū tatúnī nū. De sáhá ndāā nū tiñu ndihúxī ūū tatā nchiví Israel.

29 De ndācá nchivī jā ní sndóo vehe, á ñanī, á cuāha, á tatá, á naná, á ñasíhí, á sēhe, á ñuhun, sīquī jā cuniquīn ji nduhū, de nanihīn ji iin ciento cā jā sūcuán. De suni nīhīn táhvī ji cutecū ji ní cání andiví.

30 Sochi cuāhā nchivī jā cúu ji nūū mitan, nduu ji jā sándihí. De nchivī jā sándihí, nduu ji nūū.

20

Tūhun yátá sīquī ndá tēe sátíñú

1 De suha cúu jā tátúnī Yāa ndéē andiví nūū nchivī: Cúu tá cúu iin tēe xíñúhun. De iin stēēn nī nquee dē, ndúcú dē ndá mozo jā nastútú uva dē.

2 De nī nsāhá ndāa dē jíin ndá mozo jā chunáa dē iin denario jā quīvī. De nī ntají dē ndá tēe ñúcuán cuāhān jā nastútú uva dē.

3 Ñúcuán de nī nquee tucu dē tá cahīn. De nī jinī dē nūū sava cā tēe jā íñí sūcuán-ni nūū yáhvi.

4 De nī ncāhān dē jíin: Ndá ndóhó, suni quīhīn nū nastútú nú uva ni, de chunáa vāha nī yáhvi nú, ncachī dē. De cuāhān ndá tēe ñúcuán.

5 De nī nquee tucu dē tá cahūxī ūū jíin tá cahūnī, de suni sūcuán nī nīhīn tucu dē mozo.

6 De jā cuácuu cahūhūn nī nquee tucu dē. De nī nīhīn tucu dē jacū cā tēe jā íñí sūcuán-ni nūū yáhvi. De nī ncāhān dē jíin: ¿Nūcu íñí cāhá-ni ndá nú yáhá ní nduú? ncachī dē.

7 De nī ncāhān ndá tēe ñúcuán: Sīquī jā ni iin nduú ní ncána sāán jā satíñú sá. De nī ncāhān dē jíin: Túsaá de suni quīhīn ndá nú nastútú nú uva ni, de chunáa vāha nī yáhvi nú, ncachī dē.

8 De tá nī ñini, de tēe xíñúhun nī ncāhān dē jíin tēe cúñáhnú nūū mozo dē: Cana ndá tēe sátíñú

de chunáá nú yāhvi dē, de xihna cā ndá tēe jā ní nquīvi jā sándihí, de sá de ndá tēe jā ní nquīvi xihna ñúhún, ncachī dē.

⁹ De nī nguenda ndá tēe jā ní nquīvi cahūhūn jañīni. De iin denario nī nīhīn iin iin dē.

¹⁰ De jā sándihí de nī nguenda ndá tēe jā ní nquīvi xihna ñúhún. De jáni inī ndá dē jā cuāhā cā nīhīn dē. Sochi suni iin-ni denario nī nīhīn iin iin dē.

¹¹ De tá nī nīhīn dē, de nī nquijéhé ndá dē cáhān sōó dē jíin tēe xíñúhun, cáchī dē:

¹² Ndá sāán ní nduú nī nsatíñú sá, de nī ndoho sá jā ihní. De ndá tēe yáhá jā ní nquīvi jā sándihí, chí iin-ni hora nī nsatíñú dē. De inuú nī nchiyāhvi ní ndá sāán jíin dē, ncachī dē.

¹³ De tēe xíñúhun nī ncāhān jíin iin dē: Amigo, nsūú jā sáhá nāvāha nī ndóhó. ¿A nduú ní nsáhá ndāā ō jā iin denario quiyāhvi nú, á naá cúu?

¹⁴ Túsaá de quehen yāhvi nú de quīnohōn nū. Chí cúnī ni jā tēe jā ní nquīvi jā sándihí yáhá, inuú chunáá nī nūū dē jíin ndá máá nú.

¹⁵ ¿De á nduú cúu sáhá nī nāsa cúnī ni jíin xūhún maá nī? ¿De á cúcuásún inī nū jā ní nchunáá vāha nī nūū ndá dē sīquī jā vāha inī ni? ncachī dē.

¹⁶ De tá cúu nūū ní nsáhá tēe xíñúhun, suni súcuán sáhá Yāā Dios. Chí nchivī jā cúu sándihí, nduu ji nūū. De nchivī jā cúu nūū, nduu ji jā sándihí. Chí cuāhā nchivī cána yā jā candíja ji yā. Sochi jacū ji-ni cándíja, de suu ji cúu jā nácāji yā, ncachī yā.

*Jā ní ncāhān tucu Jesús jā cuū yā
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)*

17 Ñúcuán de tá nī nquehen Jesús ichi cuāhān yā Jerusalén, de nī ncana síin yā ndihúxī ūū tēe scuáha jíin yā. De nī ncāhān yā jíin dē:

18 Cunini ndá nú, chi mitan de ja cuāhān ō Jerusalén, de ñúcuán nastúu nchivī nduhū, Yāā nī nduu tēe, nūū ndá sūtū cúñáhnú jíin nūū ndá tēe stéhēn ley janahán. De nenda ndá dē síquī ni jā cuū ni.

19 De nasiáha ndá dē nduhū nūū ndá tēe nación Roma jā tátúnī jā ndéē Jerusalén. De ndá tēe ñúcuán sáhá catá dē nūū ni. De cani dē nduhū, de sá de cahnī dē nduhū yīcā cruz. Sochi nūū únī quīvī de natecū ni, ncachī yā.

*Jā ní jīcān naná Jacobo jíin Juan iin favor nūū yā
(Mr. 10.35-45)*

20 Ñúcuán de nī nguenda ñasíhí Zebedeo nūū yā jíin sēhe ña Jacobo jíin Juan. De nī jēcuñī jítí ña nūū yā, jīcān ña iin favor nūū yā.

21 De nī jīcā tūhún yā ña: ¿Nā tiñu vāji ní? De nī ncāhān ña: Cuāha ní tūhun jā quīvī tátúnī ní de cundeē ndūū sēhe sá yáhá xiín ní, iin ji lado cuáhá ní, de incā ji lado sátín ní, ncachī ña.

22 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús jíin Jacobo jíin Juan: Nduú jíinī ndūū nū nā cuá cúu jā jīcān nū. ¿A cuu cundoho nú tūndóhó tá cúu nūū quiji síquī ní? ¿De á quenda nú cundoho xēēn nū tá cúu nūū cundoho nī? ncachī yā. De nī ncāhān ndūū dē: Cuu sáhá sá.

23 De nī ncāhān yā jíin dē: Jāndáā cúu jā ndoho nú tūndóhó tá cúu nūū quiji síquī ni, de ndoho xēēn nū tá cúu nūū cundoho nī. Sochi jā cundeē nū lado cuáhá nī jíin lado sátín nī, nsūú nduhū cúu jā cuāha

tūhun. Chi ja íyó tūha jā cuu ndá tēe jā ní nacāji Tata nī, de tēe ñúcuán nīhīn, ncachī yā.

²⁴ De ndihúxī cā tēe scuáha jíin yā, nī jini dē tūhun yáhá, de nī nquītī inī dē nī jini dē ndúū ñanī ñúcuán.

²⁵ De Jesús nī ncana yā ndá dē, de nī ncāhān yā jíin dē: Jíinī ndá nú nāsa sáhá ndá tēe jā cúñáhnú nūū nchivī ndá nación. Chi ndácu nīhin dē nūū ji, de maá dē cáchī nāsa coo.

²⁶ Sochi ndá máá nú, chi mā sáhá nú súcuán. Chi tú ní iin nú cúnī nū cuñáhnú nú, de nduú chi sa sáhá nú maá nú tēe jā cuetíñú ndá táhán nú.

²⁷ De tú ní iin nú cúnī jā cuu nú nūū, sa sáhá nú maá nú mozo nūū táhán nú.

²⁸ Chi suni súcuán sáhá maá nī, Yāā nī nduu tēe, chi nsúú jā vāji nī jā cuetíñú nī nchivī, chi sa vāji nī jā cuetíñú nchivī nduhū. De cuāha nī maá nī jā cuū ní tácu scácu nī cuāhā nchivī, ncachī yā.

*Jā ní nasāhá vāha yā ūū tēe cuáá
(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)*

²⁹ Ñúcuán de nī nquee yā jíin ndá dē ñuū Jericó. De cuāhā ndasí nchivī nī niquīn ji yā.

³⁰ De yuhú íchí ndéē ūū tēe cuáá. De nī jini dē tūhun jā yáha Jesús cuāhān yā, de nī ncana jee ndúū dē: Señor, maá ní jā cúu tatā rey David, cundáhvī inī ní sáán, ncachī dē.

³¹ De ndá nchivī nī ncāhān ji nūū dē jā ná cásī ndúū dē yuhú dē. Sochi víhí cā nī ncana jee dē: Señor, maá ní jā cúu ní tatā rey David, cundáhvī inī ní sáán viī, ncachī dē.

³² De nī jencuiñī Jesús, de nī ncana yā ndúū tēe cuáá ñúcuán, de nī jīcā tūhún yā dē: ¿Nā cuá cúnī ndúū nū jā sáhá nī ndóhó?

³³ De nī ncāhān ndūū dē jíin yā: Jā ná ndúnijīn tīnūú sá cúnī sá, Señor, ncachī dē.

³⁴ De nī ncundáhvī inī yā dē, de nī ntee yā ndahá yā tīnūú dē. De nī ndunijīn-ni tīnūú dē. De nī jēcuniquīn ndūū dē yā cuāhān dē jíin yā.

21

Jā ní nquīvi Jesús Jerusalén

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ De tá nī ncuñatin yā ciudad Jerusalén, de nī nquenda yā jíin ndá tēe scuáha jíin yā ñuū Betfagé jā cáá jēhē yucu Olivos. De nī ntají yā ūū tēe scuáha jíin yā jā quihīn dē.

² De nī ncāhān yā jíin dē: Cuáhán ñuū lulí jā cáá ichi núū. De ñúcuán nīhīn nū iin burra, núhni tī jíin iin burro lulí. De nandají nú ndūū tī, de quiji nú jíin tī.

³ De tú ní iin cāhān jíin nú, de cachī nū jā maá Jētohō ō jíni ñúhún yā tī. Ñúcuán de siáá ji tī-ni quiji nú jíin tī, ncachī yā.

⁴ De súcuán nī ncuu ndācá tiñu yáhá tácuá quee ndaā tūhun jā ní ncāhān tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán, yósō nūū tutū:

⁵ Cachī nū nūū nchivī Jerusalén jā cúu ñuū Sión:

Yáhá cūndēhé nú jā váji Rey nū.

Nduú sáhá ñáhnú yā maá yā, chi burra-ni yósō yā, jíin burro lulí, sēhe quiti jíso.

Cáchī tutū.

⁶ Ñúcuán de cuāhān ndūū tēe scuáha, de nī nsáhá dē tá cúu nūū ní ndacu Jesús nūū dē.

⁷ De ndéca dē burra jíin sēhe tī, nī nenda dē nūū yā. De nī nchisó ndá dē sōō dē sīquī tī, de nī jēcōsō yā tī.

⁸ De íyó cuāhā nchivī, de nī scāā ji sōō ji inī ichi. De sava cā ji nī jāhnū ndahá ñūū, de nī jaquīn ji inī ichi.

⁹ De ndá nchivī jā cuáhān ichi nūū yā jíin nchivī cuáhān ichi chátā yā, cána jee ji: Cúñáhnú ndasí Yāā cúu tatā rey David. De vāha ndasí Yāā cúu yā jā vāji yā jíin tiñu maá Jētohō ō Yāā Dios. De viī ndasí cúñáhnú maá Yāā Dios, ncachī ji.

¹⁰ De tá nī nguīvi Jesús Jerusalén, de ndihi nchivī nī ncuvaā ji, de cuāhā ji nī jīcā tūhún táhán ji: ¿Nā tēe cúu tēe yáhá? ncachī ji.

¹¹ De nī ncāhān ndá nchivī jā vāji jíin yā: Yāhá cúu Jesús jā nácani tūhun Yāā Dios, jā vāji jondē ñūū Nazaret ndáñúū Galilea, ncachī ji.

Jā ní ntavā yā nchivī inī templo

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Ñúcuán de nī nguīvi Jesús inī patio templo cāhnú Yāā Dios. De nī ntavā yā ndá nchivī jā jéen quiti de nácíco nūū nchivī jā sōcō ji. De nī scócava yā mesa ndá nchivī jā sáma xūhún, jíin silla ndá nchivī jā xícó paloma.

¹³ De nī ncāhān yā jíin ji: Yósō nūū tutū īī jā cáhān Yāā Dios: Vehe nī chi vehe nūū jícān táhvi cúu, cáchī Yāā Dios. Sochi ndá ndóhó, chi modo yavī cava jācuīhná nī nasāhá nú, ncachī yā.

¹⁴ Ñúcuán de sava nchivī cuāá jíin nchivī cojo nī nquenda ji nūū yā inī templo. De nī nasāhá vāha yā ji.

15 De ndá sūtū cúñáhnú jíin ndá tēe stéhēn ley janahán, nī jinī dē ndācá tiñu ñáhnú jā sáhá yā, de nī jinī dē jā cána jee ndá sūchí lúli inī templo: Cúñáhnú ndasí Yāa cúu tatā rey David, cáchī ji. De nī nquītī inī ndá dē.

16 De nī ncāhān dē jíin yā: ¿A nduú jíini nú jā súcuán cáhān ndá sūchí yáhá? ncachī dē. De nī ncāhān Jesús jíin dē: Jíini nī. ¿De á ncháha ca cahvi ndá nú jā yósō nūū tutū ī jā suha cáhān iin tēe jíin Yāa Dios?

Sāhá ní jā ndá sūchí lúli jíin sūchí jáxīn, vāha ndasí cáhān ji jā Yāa cúñáhnú cúu Cristo. Cáchī.

17 De nī sndóo yā dē. De nī nquee yā Jerusalén, de cuāhān yā ñuū Betania. De ñúcuán nī ndōo yā jacuāā ñúcuán.

*Jā ní ncāhān yā nūū ñutun higo
(Mr. 11.12-14, 20-26)*

18 De jānehēn quīvī téen cuānohōn yā Jerusalén, de cócon yā.

19 De nī jinī yā iin ñutun higo jā íñi yuhú íchí. De nī jēhēn yā jēhē. De nduú nā higo ní níhīn yā, chi maá yūcū-ni cúu. De nī ncāhān yā jíin: Mitān de mā cūún cuitī cā jāvíxī xīnī nū, ncachī yā. De nī nchīchī-ni ñutun higo ñúcuán.

20 De ndá tēe scuáha jíin yā, nī nsāhvi inī dē nī jinī dē. De nī jīcā tūhún dē yā: ¿Nāsa nī nsāhá ní jā ñamā nī nchīchī ñutun higo? ncachī dē.

21 De nī ncāhān yā jíin dē: Ndāā cáhān ni jíin ndá nú, tú candíja nú de mā cāní síquí inī nū, de cuu sáhá nú tiñu ñáhnú tá cúu nūū ní nsāhá nī jíin ñutun higo. De jondē tiñu ñáhnú cā cuu sáhá nú, chi jondē

cuu cāhān nū jā cujiyo yucu yáhá quihīn nūū mar, de sáhá tá cáchī nū.

²² De ndācá jā jícān táhvī ndá nú, de tú cándíja nú jā nīhīn nū, de nīhīn nū, ncachī yā.

Sīquī jā ndíso tíñú Jesús

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ De nī nguīvi tucu yā inī templo cāhnú. De juni stéhēn yā tūhun, de ndá sūtū cúñáhnú jíin ndá tēe ñáhnú jā ndácu tiñu nūū nchivī hebreo, nī nquenda dē nūū yā. De nī jīcā tūhún dē yā: ¿Ní jondē nī nīhīn tíñú nú jā sáhá nú tiñu yáhá? ¿De ní iin nī ntee tiñu ndóhó jā sáhá nú súcuán? ncachī ndá dē.

²⁴ De nī ncāhān Jesús: Saá-ni nduhū suni cātūhún nī ndá nú iin tūhun, de tú cuu scócóo nú, ñúcuán de cachī ni nūū nū ní jondē nī nīhīn tíñú nī jā sáhá nī tiñu yáhá.

²⁵ ¿Ní iin nī ntee tiñu sīquī Juan jā ní scuénduté dē? ¿A Yāā Dios á ndá tēe? ncachī yā. Ñúcuán de nī natúhún ndá máá dē: Tú cachī ō jā Yāā Dios nī ntee tiñu ñúcuán sīquī Juan, de cāhān dē jíin ó: ¿Túsaá de nūcu nduú ní ncándíja ndá nú jā ní ncāhān dē?

²⁶ De tú cāhān ō jā nchivī nī ntee tiñu sīquī dē, de yúhú ó nchivī, chi ndiviī ji cándíja ji jā tēe nī nacani tūhun Yāā Dios nī ncuu ndija Juan, ncachī ndá dē.

²⁷ De nī ncāhān dē jíin Jesús: Nduú jíin ndá nī, ncachī dē. Ñúcuán de nī ncāhān yā jíin dē: De saá-ni nduhū, suni mā cāchí nī nūū nū ní iin nī ntee tiñu sīquī ní jā sáhá nī tiñu yáhá, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī ūū sēhe yíí

²⁸ De nī ncāhān cā yā jíin ndá dē: Cunini ndá nú tūhun yátá yáhá: Iin tēe nī iyo ūū sēhe yíí dē. De

nī ncāhān dē jíin iin ji: Séhē, cuáhán satíñú nú chi nastútú nú uva ni mítan, ncachī dē.

²⁹ De nī ncāhān ji: Mā quíhīn sá, ncachī ji. De nī ncunúú, de nī nacani inī ji, de cuāhān ji nūū tiñu ñúcuán.

³⁰ De tēe ñúcuán nī jēhēn dē nūū incā sēhe dē, de suni súcuán nī ncāhān dē jíin ji. De nī ncāhān ji: Ajan táā, de quíhīn sá túsaá, ncachī ji. Sochi nduú ní jēhēn ji.

³¹ ¿De nāsa jáni inī ndá nú? Já nduú ji, ¿ní iin ji nī squíncuu tiñu cúnī tatá ji? ncachī yā. De nī ncāhān ndá dē: Sūchí já ní ncāhān dē jíin xihna cā, ncachī dē. De nī ncāhān Jesús jíin dē: Saá, de ndāā cáhān ni jíin nú já ndá tēe stútú xūhún renta jíin ndá ñahan ndiī, ñamā nácani inī ji já sndóo ji cuāchi ji de quívi ji ndahá Yāā Dios já tatúnī yā nūū ji, de ndá máá nú chi mā quívi nú.

³² Chi nī nquiji Juan, nī stéhēn dē nāsa squíncuu nú tūhun ndāā, de nduú ní ncandíja ndá nú tūhun já ní ncāhān dē. De sa ndá tēe stútú xūhún renta jíin ndá ñahan ndiī, nī ncandíja ji tūhun já ní ncāhān dē. De ndá máá nú, vísō nī jinī nū jā ní ncandíja ji, sochi nduú ní nácani cuitī inī nū jā candíja nú.

Tūhun yátá sīquī ndá tēe nēhén jā sátíñú nūū yūcū uva

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ Cunini ndá nú incā tūhun yátá: Nī iyo iin tēe xíñuhun. De nī nchuhun dē cuāhā yūcū uva. De nī jasī dē corral, de nī nsāhá dē iin nūū cāxīn dē uva. De nī nsāhá dē iin vehe súcún tácuā cuu coto dē níí cáhnú. De nī sndóo dē nūū sava tēe jā satíñú nūū, de cuu sava dē ndīhā jíin. De nī nquehen dē ichi cuāhān jíicá dē.

34 De maá tiempo jā ndutútú uva, de nī ntají dē jacū mozo cuāquēhen sava ndihā uva nūū ndá tēe sátíñú.

35 De ndá tēe ñúcuán nī ntiin dē mozo. De iin ji nī ncani ndá dē, de incā ji nī jahnī dē, de incā ji nī ncani dē yūū xīnī.

36 De tēe xíí uva nī ntají tucu dē cuāhā cā mozo cuāhān nsūú cā jā xihna ñúhún. De suni súcuán nī nsāhá ndá tēe ñúcuán jíín ndihi mozo ñúcuán.

37 De jā sándihí da, de nī ntají dē sēhe dē cuāhān. Chi jáni inī dē jā cuetáhvi ndá tēe ñúcuán sēhe dē.

38 Sochi ndá tēe sátíñú, tá nī jinī dē nūū sēhe tēe xíí uva, de nī ncāhān ndá máá: Tēe xíí táhvi cúu yáhá. Ná cáhni ō ji, de ndōo táhvi ji cuu ó, ncachī.

39 De nī ntiin ndá dē ji, de nī ntavā dē ji incā lado, de nī jahnī dē ji, ncachī yā.

40 Ñúcuán de nī jīcā tūhún yā dē: Túsaá de tá quenda tēe xíí uva, ¿de nāsa sāhá dē jíín ndá tēe sátíñú? ncachī yā.

41 De nī ncāhān ndá dē jíín yā: Mā cúndáhvi cuiti inī dē ndá tēe jā ní nsāhá tiñu néhén ñúcuán, chi cahni dē. De cuāha dē ñuhun cáá uva nūū sava cā tēe jā satíñú nūū, cuu sava dē ndihā jíín. De quivī ndutútú ndihā, de ndá tēe ñúcuán nacuāha dē sava ndihā nūū tēe xíí uva, ncachī dē.

42 De nī ncāhān Jesús jíín dē: ¿De á ncháha ca cahvi ndá nú tūhun yáhá jā yósō nūū tutū īī, jā nduhū cúu tá cúu iin yūū? Chi cáhī tutū: Yūū jā ní squéne yichī ndá tēe jā sáhá vehe, maá yūū yáhá nduu jā quituu squínā vehe. Maá Jētohō ō Yāā Dios nī nsāhá yā súcuán, de sáhvi inī ō jínī ō tiñu yáhá. Cáhī tutū.

⁴³ Túsaá de cáhān ni jín ndá nú jā cujiyo-ni jā tátúnī Yāā Dios nūū ndá nú, de nacuāha yā tiñu nūū incā nchivī jā squíncuu vāha ji tiñu ndácu yā tá cúu nūū cúnī yā.

⁴⁴ De nchivī jāá nduú cándíja, ndoho ji tá cúu nūū ndóho nchivī jā jícó cáva sīquī yūū de táhnū ji. De quivī jā sáhá ndāā Yāā Dios cuāchi, de nchivī jāá nduú ní ncándíja, cundoho ji tá cúu nūū ndóho nchivī jā níncava iin yūū sīquī ji de cúndihī ji sáhá, ncachī yā.

⁴⁵ De ndá sūtū cúñáhnú jín ndá tēe grupo fariseo nī jini dē ndá tūhun yátá jā ní ncāhān yā. De nī jīcūhun inī dē jā sīquī ndá máá dē cúu jā ní ncāhān yā tūhun yátá sīquī ndá tēe sátíñú nūū uva jín tēe sáhá vehe.

⁴⁶ De nī nducú ndá dē modo jā tiin dē yā. Sochi yúhú dē jā quītī inī nchivī, chí jáni inī ndá ji jā tēe nácani tūhun Yāā Dios cúu yā.

22

Tūhun yátá sīquī vico tándāhá

¹ Nūcuán de nī ncāhān tucu Jesús incā tūhun yátá jín ndá dē:

² Súcuán cúu jā tátúnī Yāā andivī nūū nchivī: Cúu tá cúu iin rey jā sáhá dē iin vico jā tandāhá sēhe yíí dē.

³ De nī ntají dē ndá mozo dē cuācāna nchivī jā ní ncāhān dē jín. De ndá máá ji nduú ní ncúnī ji quīhīn ji.

⁴ De nī ntají tucu dē jacū cā mozo, de nī ncachī dē: Cāhān jín nchivī jā ní ncana nī, ja íyó tūha ndeyu. Chí ja nī jahñī ni stīquī ni jín ndá cā quiti

jā ní nduu, de ndihi ja íyó tūha. Nehēn ndá nú vico tándāhá. Cachī nū, ncachī dē.

⁵ De ndá nchivī jā ní ncana dē nduú ní nsáhá ji cuenta. Chi iin ji cuāhān nū itū ji, de incā ji cuāhān nū tiñu sáhá ji.

⁶ De sava cā ji nī ntiin ji ndá mozo rey, de nī nsáhá sácá ji nū, de nī jahnī ji.

⁷ Ñúcuán de nī nquītī ndasí inī rey. De nī ntají dē ndá soldado dē nī jēhēn dē, nī jahnī dē ndá nchivī jā ní jahnī ndá ndiyi ñúcuán, de nī nteñuhūn dē ñuū ji.

⁸ Ñúcuán de nī ncāhān rey jíin sava cā mozo dē: Ndihi ja íyó tūha jā coo vico tándāhá. Sochi nchivī jā ní ncana nī, nsūú nchivī vāha cúu ji jā quiji ji vico.

⁹ Túsaá de cuáhán ndá nú ndācá ichi cáhnú cā, de cana nú nāsaa nchivī nīhīn nū, ná quiji ndá ji vico tándāhá. Ncachī dē.

¹⁰ De nī nquee ndá mozo cuāhān ndācá ichi. De nī nastútú dē ndihi nchivī jā ní nīhīn dē, cúu nchivī nēhén, cúu nchivī vāha. De súcuán nī nchitú nchivī inī vehe nū íyó vico tándāhá.

¹¹ De nī nquīvi rey inī vehe jā cāhān dē jíin nchivī jā ní ncutútú. De nī jinī dē nū iin tēe jāá nduú ñūhún sahma jā ní jēhe dē cuhun nchivī jā quiji vico tándāhá.

¹² De nī ncāhān dē jíin tēe ñúcuán: Amigo, ¿nāsa nī nquīvi nú yáhá jāá nduú ñūhún nú sahma vico tándāhá? ncachī dē. De tēe ñúcuán nduú ní ncāhān cuitī dē.

¹³ Ñúcuán de nī ncāhān rey jíin ndá tēe jícó ndíso cōhō: Tiin ndá nú dē, cuhnī nū ndahá dē jēhē dē, de tavā nū dē ná quíhīn dē nū neē tāvēhé. De ñúcuán

cuacu dē de nacayīhí dē ñii yúhú dē jā ndoho ndasí dē. Ncachī rey.

14 Chi cána Yāa Dios cuāhā nchivī jā ná cándija ji. Sochi jacū ji-ni cándija, de suu ji nácāji yā, ncachī Jesús.

Sīquī xūhún renta

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

15 Ñúcuán de cuāhān ndá tēe fariseo, de nī natúhún dē tú nāsa sāhá dē tácuca cāhān yā iin tūhun jā nīhīn dē cuāchi sīquī yā.

16 De nī ntají dē jacū tēe scuáha jíin maá dē jíin tēe grupo Herodes cuāhān dē. De nī ncāhān ndá dē jíin yā: Maestro, jíin ndá sá jā tēe cāhān ndāa cúu ní, de stéhēn ndāa ní nāsa squíncuu nchivī nūū Yāa Dios. De nduú yúhú ní jā cāhān ni iin nchivī sīquī ní, chi nduú sáhá ní cuenta nāsa cúu iin iin ji, chi inuú-ni sáhá ní jíin ndá ji.

17 Túsaá de cāhān ní nāsa jáni inī ní: ¿A íyó vāha jā chunáá ó renta nūū rey nación Roma jā tīin nación maá ó, á nduú? ncachī dē.

18 De nī jinī Jesús jā ndúcú ndá dē iin cuāchi sīquī yā. De nī ncāhān yā jíin dē: Vāchi tēe stáhvī-ni cúu ndá nú. ¿Nājēhē cúu jā jíto túnī nū nduhū?

19 Stéhēn xūhún jā jécunáa renta ná cúndēhé nī, ncachī yā. De nī stéhēn ndá dē iin denario nūū yā.

20 De nī ndēhé yā, de nū jīcā tūhún yā dē: ¿Nā tēe cúu jā ndēē nūū xūhún yáhá, de nā síví cúu jā ndēē yáhá?

21 De nī ncāhān ndá dē jíin yā: Rey ñúcuán cúu. Ñúcuán de nī ncāhān yā jíin ndá dē: Túsaá de nacuāha nú nūū rey ñúcuán jā cúu cuenta dē, de

nacuāha nú nū Yāā Dios ndācá jā cúu cuenta maá yā, ncachī yā.

²² De tá nī jini ndá dē jā ndíchí nī ncāhān yā tūhun yáhá, de nī nsāhvi inī dē, de nī sndóo dē yā, de cuāhān dē.

*Jā ní jīcā tūhún ndá dē sīquī jā natecū ndīyi
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)*

²³ De suni quīvī ñúcuán nī nquenda jacū tēe grupo saduceo nū yā. De ndá tēe ñúcuán cáchī dē jāá nduú nátecū cuitī ndīyi. De nī ncāhān dē jín yā sīquī iin tūhun:

²⁴ Maestro, de Moisés nī ncāhān dē jā tú iin tēe cuū dē, de ndōo ñasíhí dē, de tú nduú ní íyo sēhe dē jín ña, túsaá de cánuú jā ñanī dē nacueca ñasíhí dē, de sēhe dē jā coo jín ña, nūcuīñī jī nūū ndīyi ñanī dē. Cáchī tutū.

²⁵ De ñuū sá nī íyo ūjā ñanī. De tēe xíhna ñúhún nī jeca dē iin ñahan. De nī jīhī dē. De sīquī jāá nduú nā sēhe dē ní íyo, de nī ndōo ñasíhí dē nūū ñanī dē.

²⁶ De tēe ūū suni nī jīhī dē, de nduú nā sēhe dē ní íyo tucu. De saá-ni tēe ūnī, jondē jín ndihújā dē.

²⁷ De tá nī ndihi dē nī jīhī, de suni nī jīhī ñahan ñúcuán.

²⁸ Túsaá de quīvī natecū ndīyi, ¿ní iin dē cuu ña ñasíhí dē? Chī ndihújā dē nī ndeē jín ña, ncachī ndá dē jín yā.

²⁹ Ñúcuán de nī ncāhān yā jín dē: Ndasí stíví ndá nú tūhun sīquī jāá nduú jícūhun inī nū jā cáhān tutū īī, de ni nduú jínī nū jā íyó poder Yāā Dios jā nastécū yā ndīyi.

30 Chi quīvī jā natecū ndá ndīyi, de nduú cā nā tūhun quetáhán tēe jíin ñahan coo. Chi coo ndá ji tá cúu ndá ángel Yāa Dios andiví.

31 De sīquī jā natecū ndīyi, ¿á nduú ní ncáhvi ndá nú tutū nāsa cáhān Yāa Dios jíin nú?

32 Maá nī cúu Yāa Dios Abraham jíin Isaac jíin Jacob, cáchī yā. Chi vísō ja nī jīhī ndá dē, sochi técū dē nūū íyó maá yā, chi cúu yā Yāa jā sáhá jā técū nchivī níí cání, ncachī yā.

33 De ndá nchivī nī nsáhvi inī ji níni ji tūhun stéhēn yā.

*Tūhun cánuú ndasí cā jā ní ndacu Yāa Dios
(Mr. 12.28-34)*

34 Ñúcuán de ndá tēe grupo fariseo nī jinī dē jā ní jasī ndá tēe saduceo yuhú dē nī nsáhá yā. De nī ndutútú ndá dē nūū yā.

35 De iin dē jā cúu tēe stéhēn ley janahán nī jīcā tūhún dē yā, chi coto túnī dē yā cúnī dē:

36 Maestro, ¿ní iin cúu tūhun jā ndácu tiñu jā cánuú ndasí cā nūū tutū ley? ncachī dē.

37 De nī ncāhān Jesús jíin dē: Coo manī ndasí nú jíin maá Jētohō nū Yāa Dios, jondē jíin inī jíin ánō nū, jíin níí jāá ntúnī nū, cáchī tutū.

38 Yáhá cúu tūhun ndácu yā jā cúñáhnú cā de cánuú ndasí cā.

39 De tūhun ūū jā ní ndacu yā, suni sūcuán cáhān: Cundáhví inī nū táhán nú tá cúu nūū cundáhví inī nū maá nú.

40 De chījin ndúū tūhun yáhá nī nquee ndihi ley jā ní ntee Moisés, jíin ndihi jā ní stéhēn ndá tēe nī nacani tūhun Yāa Dios, ncachī yā.

Sīquī jā cūu Cristo tatā David

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ De juni íyó tútú cā ndá tēe fariseo ñúcuán, de Jesús nī jīcā tūhún yā dē:

⁴² ¿Nāsa jáni inī ndá nú sīquī Cristo? ¿Nā nūū tatā quiji yā, cáchī tutū? ncachī yā. De nī ncāhān ndá dē: Nūū tatā David, ncachī dē.

⁴³ De nī ncāhān yā jíin dē: ¿Túsaá de nāsa cūu jā David nī ncāhān dē Jētohō dē yā, nī nsāhá Espíritu Santo jondē janahán? Chi nī ncāhān dē:

⁴⁴ Maá Jētohō ō Yāā Dios nī ncāhān yā jíin Jētohō ni, Yāā jā quiji:

Cundeē nū lado cuáhá nī nūū cuñáhnú nú, de ná sáhá nī jā candeē nū poder ndācá jā jíinī ūhvī ndóhó.

Ncachī Yāā Dios. Ncachī David.

⁴⁵ Túsaá de visō chíjin tatā David cacu Cristo, de nī ncāhān dē Jētohō dē yā, chí jondē nūū Yāā Dios vāji yā, ncachī yā.

⁴⁶ De ni iin dē nduú ní ncúu scócóo dē tūhun nūū yā. De jondē quivī ñúcuán de nduú cā ní ncúndéé inī ni iin dē jā cātūhún dē yā.

23

Jā ní ncāhān yā jā íyó cuāchi ndá dē

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

¹ Ñúcuán de nī ncāhān Jesús jíin ndá nchivī jíin ndá tēe scuáha jíin yā:

² Ndá tēe stéhēn ley janahán jíin ndá tēe grupo fariseo, jáni inī dē jā ndíso tíñú dē jā stéhēn dē ley jā ní jēhe yā nūū Moisés.

³ Túsaá de cuetáhvī nú dē squíncuu nú ndācá jā ndácu dē nūū nū. Sochi mā sáhá nú tá cūu nūū sáhá

ndá máá dē. Chi cáhān dē-ni, sochi nduú squíncuu dē.

⁴ Chi suni stéhēn ndá dē ndācá ley jā ní ntavā maá dē jā víjín sáhá, de tée dē sīquī nchivī, de nduú cúndeé ji squíncuu ji. Sochi ndá máá dē chi ni iin xīnī ndāhá dē nduú scándā dē jā squíncuu dē.

⁵ De maá-ni sīquī jā ná cuétúhún nchivī dē cúu ndihi jā sáhá dē. Chi jétahān inī ndá dē cuhnī dē cuāhā tūhun tutū īi teēn dē jíín ndahá dē. De suni sáhá cání cā dē yūhvā yuhú sáhmá dē jā stéhēn jā cúñáhnú cā dē nsūú cā incā nchivī.

⁶ De jétahān inī ndá dē cundeē dē nūū silla yíñúhún cā nūū yájī nchivī vico, jíín silla yíñúhún cā inī vehe īi sinagoga.

⁷ De suni jétahān inī dē jā cáhān yíñúhún nchivī dē nūū yáhvi, jíín jā cáhān ji maestro jíín dē.

⁸ Sochi ndá máá nú, mā cuáha nú tūhun jā cāhān nchivī maestro jíín nú. Chi inuú cúu ndihi nú jā cúu nú hermano, de íyó iin-ni Maestro nū jā cúu nduhū, Cristo.

⁹ De mā chíñúhún nú ni iin tēe ñayīví yáhá jā cāhān nū padre jíín dē. Chi íyó mátúhún-ni Padre ndá nú, Yāā ndēē andiví.

¹⁰ De suni mā cuáha ndá nú tūhun jā cāhān ji jētohō ji ndóhó. Chi íyó iin-ni Jētohō nū, de suu cúu nduhū, Cristo.

¹¹ De tēe jā íyó māñnú ndá nú jā chíndeé nūū táhān, suu dē cúu jā cúñáhnú cā.

¹² Chi tēe jā sáhá ñáhnú maá, sa nuu dē. De tēe jā sáhá núu maá, sa nduñáhnú dē.

¹³ Nācā xēēn cundoho ndá nú tēe stéhēn ley janahán, jíín ndá nú tēe fariseo, chi tēe stáhvī-ni cúu nú. Chi jásī nū jā quīvi nchivī ndahá Yāā andiví jā

tatúnī yā nūū jī. Chi nduú quívi ndá máá nú, de ni nduú jéhe nú tūhun jā quīvi nchivī jā ndúcú quīvi.

14 Nācā xēen cundoho ndá nú tēe stéhēn ley janahán, jíin ndá nú tēe fariseo, chi tēe stáhvī-ni cúu nú. Chi cándeē nū vehe ndá ñahan nī nquendōo ndáhvī. Ñúcuán de náhán jícān táhvī nū tácuca canī inī nchivī jāá nduú nā cuāchi nú. Jā ñúcuán xēen cā cundoho nú castigo.

15 Nācā xēen cundoho ndá nú tēe stéhēn ley janahán, jíin ndá nú tēe fariseo, chi tēe stáhvī-ni cúu nú. Chi ní ñuhun yíhí jíin níí mar jíca nuu nú ndúcú nú iin nchivī jā scándíja nú sāhān maá nú. De tá nī ncandíja jī, de sáhá ndá nú jā víhí cā cuu cuāchi jī jā quīhīn jī infierno nsūú cā ndá máá nú.

16 Nācā xēen cundoho ndá nú, chi cúu nú tá cúu tēe cuáá jā stéhēn ichi nūū nchivī. Chi cáhān ndá nú: Tú ní tēe cáhān téyíí dē jā Yāā Dios jā ndéē inī templo ná cuáha yā castigo tú mā squíncuu dē iin tiñu, túsaá de va nduú cánuú squíncuu dē. Sochi tú cáhān dē jā Yāā Dios jā xíí oro jā íyó inī templo, ná cuáha yā castigo tú mā squíncuu dē iin tiñu, túsaá de cánuú jā squíncuu nahñí dē, cáhān ndá nú.

17 Tēe naā tēe cuáá cúu ndá nú jā stíví nú tūhun cáhān nū. ¿Ní iin cúu jā cúñáhnú cā, á oro, á Yāā Dios jā ndéē inī templo jā sáhá ī oro ñúcuán?

18 De suni cáhān ndá nú: Tú ní tēe cáhān téyíí dē jā Yāā Dios jā xíí altar ná cuáha yā castigo tú mā squíncuu dē iin tiñu, túsaá de va nduú cánuú squíncuu dē. Sochi tú cáhān dē jā Yāā Dios jā xíí ndatíñú jā sócō ndá nūū altar, ná cuáha yā castigo tú mā squíncuu dē iin tiñu, túsaá de cánuú squíncuu nahñí dē, cáhān ndá nú.

19 Tēe naā tēe cuáá cúu ndá nú jā stíví nú tūhun cáhān nū. ¿Ní iin cúu jā cúñáhnú cā, á ndatíñú jā íñí nūū altar, á Yāā Dios jā sáhá ī ndatíñú ñúcuán?

20 Túsaá de tēe jā cáhān téyíí, tú nacunehen dē Yāā Dios jā xíí altar, túsaá de suni nácunehen dē jondē jíín ndatíñú jā íñí nūū altar.

21 De tú iin tēe nácunehen dē templo jā cáhān téyíí dē, túsaá de jondē jíín Yāā Dios jā ndéē inī templo nácunehen dē.

22 De tú iin tēe nácunehen dē andiví jā cáhān téyíí dē, túsaá de suni nácunehen dē mesa Yāā Dios de jondē jíín maá Yāā Dios jā ndéē nūū mesa.

23 Nācā xēēn cundoho ndá nú tēe stéhēn ley janahán, jíín ndá nú tēe fariseo, chi tēe stáhví-ni cúu nú. Chi sáhá ndá nú ūxī ūxī nuhnī mīnu jíín yūcū anís jíín yūcū comino, de sócō nū iin iin jā úxī nūū Yāā Dios. Sochi sndóo nú tūhun cánuú ndasí cā nūū ley, suu jā caca ndaā nū, jíín jā cundáhví inī nū táhán nú, jíín jā candíja nú. Ndācá yáhá cánuú jā sáhá nú nícu, de suni mā sndóo nú jā sócō nū ndá yūcū ñúcuán.

24 Cúu ndá nú tá cúu tēe cuáá jā stéhēn ichi nūū nchivī. Chi squíncuu nú iin jā lūlí cā ñúcuán, de sndóo nú jā cánuú cā. De suu cúu modo jā távā nū iin tiucún lúli jā ñúhún nūū ndūxi, de cócō nú iin quiti cáhnú jā cúu camello.

25 Nācā xēēn cundoho ndá nú tēe stéhēn ley janahán, jíín ndá nú tēe fariseo, chi tēe stáhví-ni cúu nú. Chi modo jā náquete nú yātā vaso jíín yātā cōhō. Sochi ichi inī nū chi ñúhún maá-ni tūhun cuíhná jíín tūhun ndíyo inī.

26 Tēe cuáá cúu ndá nú, fariseo. Xihna cā sáhá nú jā coo ndoo inī ánō nū, de ñúcuán de suni coo ndoo ndācá jā sáhá nú jā jínī nchivī nūū.

27 Nācā xēen cundoho ndá nú tēe stéhēn ley janahán, jín ndá nú tēe fariseo, chi tēe stáhvī-ni cúu nú. Chi cúu ndá nú tá cúu namā ndīyi panteón jā íyó yaa. Chi ichi chátā de vii cáá, sochi ichi inī ñúhún chitú yiqui ndīyi jín ndācá jā tēhyú.

28 De suni súcuán cúu ndá máá nú, chi ichi chátā nū sáhá nú jā tēe ndāā cúu ndá nú nūū nchivī. Sochi ichi inī nū ñúhún chitú tūhun stáhvī-ni jín tūhun nēhén.

29 Nācā xēen cundoho ndá nú tēe stéhēn ley janahán, jín ndá nú tēe fariseo, chi tēe stáhvī-ni cúu nú. Chi sáhá ndá nú namā ndá ndīyi tatā nū, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán. De sáhá vii ndá nú sīquī namā nūū yíyuhū ndá tēe jā ní íyo ndāā.

30 De cáhān ndá nú: Tú ní ntécū ndācá ó tiempo jā ní ntecū ndá ndīyi tatā ō, de mā squívi nduū ō jín dē jā cahñī ō ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios, cáchī nū.

31 De súcuán cáhān ndāā ndá nú jā maá nú cúu tatā ndá nchivī jā ní jahnī ndá tēe nī nacani tūhun yā.

32 De ndācá cuāchi jā ní squíjéhé ndá ndīyi tatā nū, suni súcuán sáhá cā ndá máá nú túsaá.

33 Va sēhe cōō cúu ndá nú, chi xēen nū tá cúu cōō. ¿Nāsa cācu nú jā má tánū tāhvī nū quihñ nū infierno?

34 Túsaá de tají nī ndá tēe nacani tūhun Yāā Dios nūū nū, jín ndá tēe ndíchí jā stéhēn tūhun yā. De sava dē cahñī nū, de sava dē cata caa nú yīcā cruz.

De sava cā dē cani nú dē inī ndācá vehe īī sinagoga, de scúnu nú dē quīhīn dē ndācá-ni űū.

³⁵ De sūcuán de cundeē cuāchi sīquī ndá nú jā ní jahnī tatā nū ndācá tēe ndāā, xihna cā Abel tēe ndāā, de sá de jondē Zacarías sēhe Berequías, tēe jā ní jahnī ndá dē inī templo sava māhñú cuarto īī jín altar.

³⁶ Jāndāā cāhān ni jín nú jā ndācá cuāchi yáhá cundeē sīquī nchivī jā íyó mitan.

*Jā ní ncucuécá inī yā nī ndēhé yā Jerusalén
(Lc. 13.34-35)*

³⁷ Ndá ndóhó nchivī Jerusalén, jáhnī nū ndá tēe nácani tūhun Yāā Dios, de cání nú yūū xīnī ndá tēe jā tájī Yāā Dios vāji nūū nū. De cuāhā vuelta nī ncuu inī ni nastútú nī sēhe nú, tá cúu nūū sáhá iin űihín jā nástútú tī sēhe tī chījin nījīn tī, sochi nduú ní ncúnī ndá nú.

³⁸ Túsaá de mitan de sndóo uun nī ndóhó jín ndá sēhe nú.

³⁹ Chi cāhān ni jín nú jā jondē mitan de mā cūnī cuitī cā nū nūū ni, chi jondē quenda quīvī jā cāhān ndá sēhe nú: Vāha ndasí Yāā cúu Yāā jā ní nenda jín tiñu maá Jētohō ō Yāā Dios, cachī ji, ncachī yā.

24

*Jā ní ncachī yā jā naā templo
(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)*

¹ De nī nquēe Jesús inī templo cāhnú cuāhān yā. De nī nquenda ndá tēe scuáha jín yā, de nī ncāhān dē jín yā sīquī ndācá vehe jā ndēē tāhán jā cúu templo.

² De nī ncāhān yā jíin ndá dē: Ndācá jā ndéhé nú yáhá, ndāā cāhān nī jíin nú jā quiji quiwī jā má cóso tāhán cā ni iin yūū, chi ndihi tānī, ncachī yā.

*Nā seña coo tá cuācuñatin ndihi ñayīví
(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-25, 31, 37)*

³ De cuāhān yā jíin ndá tēe scuáha jíin yā jondē yucu Olivos, de nī jēcundeē yā ñúcuán. De nī nquenda ndá dē nūū yā, de nī jīcā tūhún síin dē yā: Cachī tūhun ní nūū sá, ¿nā quiwī coo ndācá jā ní ncachī ní jā coo? ¿De nā seña coo tá ja ncuñatin quiwī nenda ní jíin jā jīnu ñayīví? ncachī dē.

⁴ De nī ncāhān Jesús: Coto má stáhví ni iin dē ndá ndóhó.

⁵ Chi quiji cuāhā tēe jíin síví nī jā stáhví: Maá nī cúu Cristo, cachī dē. De súcuán de stáhví dē cuāhā nchivī.

⁶ De nīhīn nū tūhun jā ndācá lado íyó guerra, á ja ñatin coo guerra. De mā cúyūhú nú, chi cánuú jā súcuán coo, sochi ncháha ca quenda quiwī jā ndihi ñayīví.

⁷ Chi nenda nación síquī incā nación, de nenda ñuū síquī incā ñuū jā canáá. De coo tāmā jíin cuēhē xēēn. De cháhá chúcuán tāan.

⁸ De ndācá yáhá cúu tūndóhó jā quijéhé xihna ñúhūn cā.

⁹ Núcuán de nastúu ji ndá ndóhó jā sndóho ji ndóhó de cahñī ji. De ndihi nchivī quiñī inī ji nūū nū jā síquī nduhū.

¹⁰ De quiwī ñúcuán chi cuāhā nchivī jā cándíja, caca yátá ji, de quiñī inī ji nūū táhán ji, de nastúu táhán ji.

¹¹ De quenda cuāhā tēe stáhví, de cāhān dē jā tūhun Yāā Dios nácani dē, de stáhví dē cuāhā nchivī.

12 De jā nducuahā tiñu nehén, de jā ñúcuán cuāhā ji mā cōó mānī cā ji.

13 Sochi nchivī jā cuiñi nīhin jín tūhun nī jondē quīvī jīnu, nchivī ñúcuán chi cācu.

14 De tūhun vāha yáhā jā nāsa tátúnī Yāā Dios, cūtē nuu ní cáhnú ñayīví, tácu cunī nchivī ndācá nación. Ñúcuán de jīnu ñayīví.

15 De Daniel, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios, nī ntee dē tūhun iin tēe nehén jā quiji. De ndá ndóhó jā cáhvi tutū ñúcuán, de ná jícūhun inī nū. Chi iin quīvī de cunī nū jā sáhā nāvāha dē jā stívī dē ndācá ndatíñú ī inī templo, de cuiñi dē inī lugar ī.

16 De tá cunī ndá nú jā súcuán cúu, de nchivī ndéē región Judea, ná cúnu ji caa ji yucu quīhīn ji.

17 De nchivī ndéē yātā vēhé, mā ndívi ji inī vehe jā tavā ji ndatíñú ji, chi cánuú jā cunu ñamā ji tácu cācu ji.

18 De nchivī íyó nū itū, mā nóhōn ji vehe jā naquehen ji sahma ji.

19 De quīvī ñúcuán, nācā ndáhví ndoho ndá ñahan ñúhún sēhe jín jā ndéca ñiquín, chi mā cúñamā ña cunu ña.

20 De cācān táhvī nū jā má quījī tūndóhó ñúcuán jā cunu nú maá tiempo jā cúnu yūhā ni quīvī nátātú.

21 Chi tá quijéhé ñúcuán de coo cuāhā tūndóhó xéēn, jāá ncháha ca coo súcuán jondē quīvī jā ní jēcōo ñayīví de jondē mitan. De tá yāha tūndóhó ñúcuán de ni mā cōó cā jā súcuán.

22 De tú mā násndíyi Yāā Dios tiempo tūndóhó ñúcuán, de ni iin nchivī mā cácu cuiñi ji. De jā síquī nchivī cándíja jā ní nacāji yā, jā ñúcuán cúu jā nasndíyi yā quīvī.

23 Túsaá de tú iin nchivī cāhān jíin nú: Yáhá cūndēhé nú jā ndēē Cristo, á: Ñúcuán cūndēhé nú jā ndēē yā, cachī ji, de mā cándíja nú jā cāhān ji.

24 Chi quenda ndá tēe stáhvī jā cachī dē jā cúu dē Cristo, á cachī dē jā tēe nácani tūhun Yāā Dios cúu dē. De sáhá ndá dē tiñu ñáhnú jā sáhvi inī nchivī cunī ji, tácuá stáhvī dē jondē maá nchivī jā ní nacāji yā, de tú ná cúu sáhá dē.

25 Ja nī ncachī tūhun nī nūū ndá nú mitan jondē ncháha ca coo.

26 Túsaá de tú cāhān nchivī jíin nú: Quīndēhé nú, chi jondē nūū ñuhun tihá ndēē yā, cachī ji, de mā quíhīn nū cūndēhé nú. A tú cāhān ji: Nehēn cūndēhé nú, chi inī vehe yáhá ndēē yā, cachī ji, de mā cándíja ndá nú.

27 Chi tá cúu nūū jéndūtē sáhá taja, de túu jondē nūū quēnda ncandiī de jondē nūū quēe ncandiī, de suni sūcuán coo quīvī nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe, chi ndihi nchivī cunī.

28 De tá cúu nūū cútútú ndá tiōcó ní-ni cúu nūū cáá quiti jā ní jīhī, suni sūcuán coo ndācá jā ní ncāhān ni, ní-ni cúu nūū íyó nchivī.

Nāsa coo quīvī tá nenda Yāā nī nduu tēe

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

29 Sá de tá nī ndihi ndācá tūndóhó quīvī ñúcuán, de cutuún ncandiī, de yōō mā cútūu cā. De nincava tiūūn, de ndācá jā jíca andiví chi quisi.

30 Ñúcuán de cunī ndá nchivī nūū maá nī, Yāā nī nduu tēe, ndiji nī ichi andiví. De cuacu nchivī ndācá nación ní cáhnú ñayiví. De cunī ji jā nduhū, Yāā nī nduu tēe, ndiji nī jíin vícō andiví, de cundiso nī cuāhā poder, de viī ndasí cuñáhnú nī.

³¹ De taji nī ndá ángel ni quīhīn, de tivī nīhin yā trompeta. De quīnastútú yā ndá nchivī jā ní nacāji nī ndicúmī lado ñayīví, jondē iin lado jín jondē incā lado.

³² Mitan de scuáha ndá nú nāsa sáhá ñutun higo: Tá ja nī nene numa, de nī nacōco yūcū, de jínī ndá nú ja nī ncuñatin tiempo ihní.

³³ De suni sūcuán tá cunī ndá nú jā ní nquijéhe ndá tiñu yáhá, ñúcuán de jīcūhun inī nū ja nī ncuñatin quīvī jā nenda nī, de ñamā coo.

³⁴ De ndāā cáhān ni jín ndá nú jā má cúu ndihi nchivī jā cunī tūndóhó yáhá, chi jondē quee ndaā ndihi tá ncachī ni.

³⁵ Andiví jín ñayīví chi naā, sochi ndācá tūhun cáhān ni chi mā náā, chi quee ndaā ndihi.

³⁶ Sochi quīvī jín hora jā nenda nī, chi ni iin nchivī nduú jínī, ni ndá ángel andiví, ni maá nī jā cúu Sēhe Yāā Dios. Chi mátúhún-ni Tatá nī Yāā Dios cúu jā jínī.

³⁷ Chi tá cúu nūū ní ncuu ndá quīvī jā ní īyo Noé, suni sūcuán coo quīvī nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe.

³⁸ Chi quīvī ñúcuán tá ncháha ca cuun sāvī xéēn, de yājī jī jíhi jī, tándāhá jī, de jéhe jī sēhe síhī jī jā tandāhá, jondē nī nquenda quīvī jā ní nquīvi Noé inī arca.

³⁹ De nduú ní ncándija nchivī jā cuun sāvī xéēn, de nī ncuun, de nī ndaa ndute, de nī jīhī ndihi jī. De suni sūcuán coo tá nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe.

⁴⁰ De quīvī ñúcuán coo ūū tēe satíñú nūū itū. De iin dē naquehen nī, de incā dē ndōo, chi nduú ní ncándija dē.

41 De coo ūū ñahan jā ndico cáhnú, de iin ña naquehen nī, de incā ña ndōo.

42 Túsaá de ndito coo inī ndá nú, chi nduú jínī nū nā quīvī nenda Jētohō nū.

43 De chuhun inī nū jā cáhān tūhun yátá yáhá: Tēe xívéhe, tú ní jínī dē nā hora quiji jācūhná, de cundito dē, de mā cuáha dē tūhun jā sacuíhná ndatíñú vehe dē nícu.

44 De saá-ni ndá ndóhó, suni súdeán coo tūha nú, chi maá hora jāá nduú nā cuá jáni inī nū, de nenda-ni nduhū, Yāā nī nduu tēe.

*Tūhun mozo vāha jín mozo nduú squíncuu
(Lc. 12.41-48)*

45 Túsaá de coo ndá nú tá cúu iin mozo jā ndito xīnī de squíncuu vāha. De maá patrón nī jani dē mozo ñúcuán jā coto ji nchivī vehe dē, tácuā scájī ji maá hora.

46 De nācā ndetū mozo ñúcuán jā tá nenda patrón, de cunī dē jā súdeán squíncuu vāha ji.

47 De ndāā cáhān ni jín ndá nú jā cani dē mozo ñúcuán jā coto ji ndihi ndatíñú dē.

48 Sochi tú mozo jā sáhá nēhén cúu ji, de jáni inī ji jā má nēndá ñamā patrón ji,

49 de quijéhé ji cani ji táhán mozo ji, de cajī ji coho ji jín ndá tēe jínī,

50 tú súdeán de nenda-ni patrón quīvī jāá nduú ndétu ji jín hora jāá nduú ná jáni inī ji.

51 De sndóho ndasí dē ji, de squívi dē ji nūū yíhí ndá tēe stáhvī-ni. De ñúcuán cuacu ji de nacayíhí ji ñii yúhú ji jā ndoho ndasí ji.

25

Tūhun yátá sīquī ūxī ñahan lúlí

¹ De suha cúu jā tátúnī Yāā andiví nūū nchivī: Cúu tá cúu iin vico tándāhá. De nī īyo ūxī ñahan lúlí jā ní nquehen ji linterna yíndahá ji, de nī nquee ji cuātahān ji iin tēe tandāhá.

² De ūhūn ji chi nduú ndito ji, de ūhūn ji chi sūchí ndito cúu ji.

³ De ndá sūchí jāá nduú ndito, yíndahá ji linterna ji, sochi nduú nā petróleo yíndahá ji jā cuhun inī.

⁴ De ndá sūchí ndito, yíndahá ji botella petróleo jín linterna ji.

⁵ De juni cúcuéé tēe tandāhá quenda, de nī nquiji māhná, de nī nquixīn ndihi ji.

⁶ De tá nī ncuu sava ñuú, de nī jinī ndá ji jā cána jee: Ja vāji tēe tandāhá. Cuáhán ndá nú cuātahān nū dē, ncachī.

⁷ Ñúcuán de nī nacōo ndá ñahan lúlí, de nī nasāhá tūha ji linterna ji.

⁸ De ndá sūchí jāá nduú ndito, nī ncāhān ji jín ndá sūchí ndito: Taji ndá nú jacū petróleo, chi cuāndāhvā linterna ndá nī, ncachī ji.

⁹ De nī ncāhān ndá sūchí ndito: Mā cūú, chi mā quēndá jā cuu maá nī jín ndá nú. Vāha cā quihīn ndá nú nūū cúyāhvi, de cueen nú jā cuu ndá máá nú. Ncachī ji.

¹⁰ De juni cuācuēen ndá ji, de nī nquenda-ni tēe tandāhá. De ndá sūchí jā íyó tūha nī nquivi ji jín dē vico tándāhá. De nī ndasī viéhé.

¹¹ De nī ncunúú, de nī nquenda ūhūn cā ñahan lúlí ñúcuán. De nī ncāhān ji jín tēe tándāhá: Señor, nacune ní viéhé ná quivi ndá sá, ncachī ji.

12 De nī ncāhān maá dē: ¿Ní nūū vāji ndá nú? Chi nduú jínī ni ndóhó, ncachī dē, ncachī yā.

13 Nūcuán de nī ncāhān cā yā: Túsaá de ndito coo inī ndá nú, chi nduú jínī nū nā quīvī nā hora nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe.

Tūhun yátá tēe jā ní jēhe núú xūhún nūū ndá mozo

14 De suha cúu jā tátúnī Yāā andiví nūū nchivī: Cúu tá cúu iin tēe jā quíhīn jīcá dē incā űuū. De jondē ncháha ca quíhīn dē de nī ncana dē ndá mozo dē, de nī jēhe núú dē xūhún dē nūū ndá ji, jā satíñú ji jín tácuā nducahā.

15 De nūū iin ji nī jēhe dē űhūn mil xūhún cāa. De nūū incā ji nī jēhe dē űū mil. De nūū incā ji nī jēhe dē iin mil. Súcuán nī jēhe dē, chi jínī dē nāsaa quenda iin iin ji satíñú ji jín. Nūcuán de nī nquehen dē ichi cuāhān jīcá dē.

16 De mozo jā ní nquehen űhūn mil xūhún, nī nsatíñú dē jín. De nī nīhīn dē űhūn cā mil síquī.

17 De saá-ni mozo jā ní nquehen űū mil xūhún, suni nī nīhīn dē űū cā mil síquī.

18 Sochi mozo jā ní nquehen iin mil xūhún, nī jēhēn dē nī jete dē yavī, de nī nchiyuhū dē xūhún patrón dē.

19 De nī ncháha cuāhā tiempo, de nī nenda patrón ndá mozo űūcuán. De nī nācān dē cuenta nūū ji.

20 De nī nquenda mozo jā ní nquehen űhūn mil xūhún, de nī nacuaāha dē xūhún nūū patrón dē jín űhūn cā mil jā ní nīhīn dē síquī. De nī ncāhān dē: Señor, nī ntaji ní űhūn mil nūū sá, de yáhá íyó űhūn cā mil jā ní nīhīn sá síquī. Ncachī dē.

²¹ De nī ncāhān patrón jíin dē: Iyó vāha túsaá. Vāha ndasí mozo cúu nú jā squíncuu vāha nú. Chi vāha nī squíncuu nú iin tiñu lúli-ni, de mitan de taji nī iin tiñu ñáhnú nūū nū. De quívi nú nūū cusii inī nū jíin nī. Ncachī dē.

²² Ñúcuán de nī nquenda mozo jā ní nquehen ūū mil xūhún. De nī ncāhān dē: Señor, nī ntaji ní ūū mil nūū sá, de yáhá íyó ūū cā mil jā ní nīhīn sá sīquī. Ncachī dē.

²³ De nī ncāhān patrón jíin dē: Iyó vāha túsaá. Vāha ndasí mozo cúu nú jā squíncuu vāha nú. Chi vāha nī squíncuu nú iin tiñu lúli-ni, de mitan de taji nī iin tiñu ñáhnú nūū nū. De quívi nú nūū cusii inī nū jíin nī. Ncachī dē.

²⁴ De nī nquenda mozo jā ní nquehen iin mil xūhún, de nī ncāhān dē jíin patrón: Señor, ja jíinī sá níhín jā tēe xēen cúu ní. Chi cuāhā cā cúnī ní nsūú cā jā cuu sáhá mozo ní, de cuāhā cā nácān ní nsūú cā jā ní jēhe ní.

²⁵ De jā ñúcuán nī nchūhú sá, de nī jēhēn sá nī nchiyuhū sá xūhún ní chíjin ñuhun. De yáhá ná náataji sá xūhún ní. Ncachī dē.

²⁶ De nī ncāhān patrón jíin dē: Mozo cūxí cúu nú de maá-ni tiñu néhén sáhá nú. Chi jáni inī nū jā cuāhā cā cúnī ni nsūú cā jā cuu sáhá mozo ni, de cuāhā cā nácān ni nsūú cā jā táji nī.

²⁷ Túsaá de tú ní nchúhun nú xūhún nī nūū banco nícu, de tá nenda nī de naquehen nī xūhún nī jondē jíin sēhe xūhún nícu. Ncachī dē jíin jíi.

²⁸ De nī ncāhān dē jíin ndá cā mozo dē: Túsaá de candeē nū mil xūhún jíñā nūū ji, de cuāha nú nūū mozo jā névāha ūxī mil.

29 Chi nchivī ja névāha, sa quiji cā nūū ji, de jondē sobra cā cunevāha ji. Sochi nchivī jāá nduú, sa cujiyo-ni jacū jā névāha ji.

30 De mozo yáhá jāá nduú squíncuu, tavā ndá nú ji ná quíhīn ji nūū neē tāvēhé. De ñúcuán cuacu ji de nacayīhī ji ñii yúhú ji jā ndoho ndasí ji, ncachī dē, ncachī yā.

Sīquī jā coo juicio ndācá nación

31 De nī ncāhān cā yā: Iin quīvī de nenda maá Yāā nī nduu tēe, de cuu yā Rey nūū nchivī. De ndá ángel yā cuiñi ní xiín yā. De cundeē yā nūū mesa jā tatúnī yā, de vii ndasí cuñáhnú yā.

32 De ndutútú nchivī ndācá nación nūū yā. De sāhá síin yā ndá ji, tá cúu nūū ndúsíin tīcāchí jíin ndixúhú sáhá tēe ndéca tī.

33 De nchivī vāha jā cúu tá cúu tīcāchí, canī yā ji lado cuáhá yā. De nchivī nēhén jā cúu tá cúu ndixúhú, canī yā ji lado sátín yā.

34 Ñúcuán de cāhān maá Rey jíin nchivī jā íyó lado cuáhá yā: Nācā ndetū ndá nú jā ní nsāhá Tatá nī jíin nú. Nehēn de quīvi ndá nú nūū tatúnī nū. Chi jondē quīvī jā ní jēcōo ñayiví de ja nī nsāhá tūha yā nūū tatúnī nū.

35 Chi nī jīhī ni sōco, de nī ntaji ndá nú jā ní nchaji ni. Nī nchīchī ni ndute, de nī ntaji ndá nú nī jīhi nī. Nī nquiji nī jondē ñuū jīcá, de nī ntanúú ndá nú vehe nī ndōo nī.

36 Nī ncumanī sahma nī, de nī ntaji ndá nú. Nī ncuhū ni, de nī jēndēhé ndá nú nduhū. De nī nchīhi nī vecāa, de suni nī jēndēhé ndá nú nduhū. Súcuán cāhān yā jíin nchivī íyó lado cuáhá yā.

37 Sá de cāhān nchivī vāha ñúcuán jíin yā: Señor, ¿nā quivī nī jinī ndá sá ní jā ní jīhī ní sōco, de nī ntaji sá jā ní nchajī ní, á jā ní nchīchī ní ndute, de nī ntaji sá jā ní jīhi ní?

38 ¿De nā quivī nī jinī ndá sá ní jā ní nquiji ní jondē ñuū jīcá, de nī ntanúú sá vehe nī ndōo ní, á jā ní ncumanī sahma ní, de nī ntaji sá?

39 ¿De nā quivī nī jinī sá ní jā ní ncuhū ní, á jā ní nchīhi ní vecāa, de nī jēndēhé sá ní? Cachī jī.

40 Ñúcuán de cāhān Rey jíin jī: Ndāā cāhān nī jíin ndá nú jā tá nī nsāhá ndá nú sūcuán jíin iin ndá hermano nī jā cándíja, vísō nchivī núu ndasí cúu jī, de núu maá nī nī nsāhá ndá nú.

41 Ñúcuán de suni cāhān Rey jíin nchivī jā íyó lado sátín yā: Nchivī jā tānū tāhvī cúu ndá nú. Cujiyo quihīn nū núu ñūhūn jā cáyū ní cání, núu íyó tūha jā cundeē tāchī cúñáhnú jíin ndá cā tāchī jā jétíñú.

42 Chi nī jīhī nī sōco, de nduú ní ntáji ndá nú jā cajī nī. Nī nchīchī nī ndute, de nduú ní ntáji ndá nú jā coho nī.

43 Nī nquiji nī jondē ñuū jīcá, de nduú ní ntánúú ndá nú vehe quendōo nī. Nī ncumanī sahma nī, de nduú ní ntáji ndá nú. De nī ncuhū nī, de nī nchīhi nī vecāa, de nduú ní jēndēhé ndá nú nduhū. Súcuán cāhān yā jíin nchivī jā íñí lado sátín yā.

44 Sá de cāhān nchivī ñúcuán jíin yā: Señor, ¿nā quivī nī jinī sá ní jā ní jīhī ní sōco, á jā ní nchīchī ní ndute, á jā ní nquiji ní jondē ñuū jīcá, á jā ní ncumanī sahma ní, á jā ní ncuhū ní, á jā ní nchīhi ní vecāa, de nduú ní ntáji sá jā cúmanī núu ní? Cachī jī.

⁴⁵ Ñúcuán de cāhān yā jíin ji: Jāndāā cāhān ni jíin ndá nú jā sīquī jāā nduú ní nsáhá nú súcuán jíin ni iin ndá hermano ni jā cándíja, vísō nchivī núu ndasí cúu ji, túsaá de suni nūū maá nī nduú ní nsáhá ndá nú, cachī yā.

⁴⁶ Sá de quīhīn ndá nchivī ñúcuán ndoho ji níí cání. De ndá nchivī vāha, quīvi ji nūū cutecū ji níí cání, ncachī Jesús.

26

*Jā ní scáni táhán ndá dē tūhun jā tiin dē Jesús
(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)*

¹ De tá nī ndihi nī ncāhān Jesús ndācá tūhun yáhá, de nī ncāhān yā jíin ndá tēe scuáha jíin yā:

² Ja jíin ndá nú jā ūū-ni cā quīvī de coo vico pascua. De nduhū, Yāā nī nduu tēe, nastúu ji nduhū jā cuū ni yīcā cruz, ncachī yā.

³ Ñúcuán de ndá sūtū cúñáhnú, jíin ndá tēe stéhēn ley janahán, jíin ndá tēe ñáhnú jā ndácu nūū nchivī hebreo, nī ndutútú dē inī patio palacio maá sūtū cúñáhnú cā jā nání Caifás.

⁴ De nī natúhún ndá dē nāsa tiin dē Jesús jíin tūhun túhún, de cahnī dē yā.

⁵ De nī ncāhān ndá dē: Mā tíin ó dē maá quīvī vico, chi nenda nchivī sīquī ō, ncachī dē.

*Tūhun ñahan jā ní jōsō perfume xīnī yā
(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)*

⁶ De íyō Jesús ñuū Betania, vehe Simón, tēe jā ní ndoho cuēhē stéhyū.

⁷ De nī nguenda iin ñahan nūū yā, née ña iin frasco yūū luu jā ñúhún aceite perfume jā ndēē yāhvi ndasí. De nī jōsō ña xīnī yā juni yájī yā stāā.

⁸ De nī jinī ndá tēe scuáha jíin yā, de nī nquītī inī dē, de nī ncāhān dē: ¿Nājēhē cúu jā snāá cāhá ña perfume jíinā?

⁹ Chi cuu xīcō yāhvi ndasí ña, de cuāha ó xūhún nūū nchivī ndāhvī nícu, ncachī dē.

¹⁰ De nī jinī Jesús jā súcuán cāhān ndá dē. De nī ncāhān yā: ¿Nūcu sáhá ndá nú jā nácani inī ñahan yáhá? Chi iin tiñu váha cúu jā ní nsáhá ña nduhū.

¹¹ Chi níní íyó nchivī ndāhvī jíin ndá nú, de nduhū chi mā cúndeē cā ni jíin nú.

¹² Chi jā ní jōsō ña perfume yáhá nduhū, de suu cúu jā ní nsáhá tūha ña nduhū jondē quivī jā quiyuhū ni.

¹³ De ndāá cāhān ni jíin ndá nú jā ní cāhnú ñayiví ní-ni cúu nūū cūtē nuu tūhun yáhá jā scácu nī nchivī, de suni nacani ji tūhun jā ní nsáhá ñahan yáhá, tácuā nūcūhun inī nchivī ña, ncachī yā.

Jā ní nastúu Judas yā
(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴ Nūcuán de iin jā úxī ūū tēe scuáha jíin yā, nání dē Judas Iscariote, nī jēhēn dē nūū ndá sūtū cúñáhnú.

¹⁵ De nī ncāhān dē jíin: ¿Nāsaa taji ní nūū sá, de nastúu sá Jesús nūū ní? ncachī dē. De nī jēhe ndá ōcō úxī xūhún plata nūū dē.

¹⁶ Sá de jondē quivī nūcuán nī nquijéhé dē ndúcú dē modo nāsa nastúu dē yā nūū ndá sūtū.

Jā ní jaquīn yā Cena yā
(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ De maá quivī jā quíjéhé vico jā yáji nchivī stātílā jāá nduú nā levadura yíhí, de ndá tēe scuáha

nī nquenda dē nū Jesús. De nī ncāhān dē jíin yā: ¿Ní cúu nū cúnī ní jā quísāhá tūha sá nū cuxíní ní vico pascua? ncachī dē.

18 De nī ncāhān yā: Cuáhán jondē ñuū, vehe tēe jā ní ncachī ō, de cāhān nū jíin dē: Cáchī maá Maestro, ja ncuñatin quivī cuū yā. De mitan de cajī yā vico pascua inī vehe ní jíin ndá tēe scuáha jíin yā, cachī nū, ncachī yā.

19 De ndá tēe scuáha jíin yā, nī nsāhá dē tá nī ndacu Jesús nū dē, de nī nsāhá tūha dē jā cuxíní yā vico pascua.

20 De tá ja ñatin cuaā, de nī nquenda yā, de nī jēcundeē yā nū mesa jíin ndihúxī ūū tēe scuáha jíin yā.

21 De juni yájī yā jíin ndá dē de nī ncāhān yā: Jāndāā cāhān ní jíin ndá nú jā iin nú nastúu nduhū mitan, ncachī yā.

22 De nī ncucuécá ndasí inī ndá dē. De tá iin iin dē nī jīcā tūhún dē yā: ¿A sāán cúu, Señor? ncachī dē.

23 De nī ncāhān yā: Iin ndóhó jā yájī cāhnú jíin nī iin cōhō, suu nú nastúu nduhū.

24 De nduhū, Yāā nī nduu tēe, jāndāā cúu jā quihīn ní cuū ní, tá cúu nū yósō tūhun nī nū tutū ī. De nācā xēen cundoho tēe jā nastúu nduhū. Vāha cā de tú nduú ní ncácu tēe ñúcuán nícu, ncachī yā.

25 Sá de nī ncāhān Judas, tēe jā nastúu yā: ¿A sāán cúu, Maestro? ncachī dē. Suu nú cúu, ncachī yā.

26 De juni yájī ndá dē jíin yā, de nī nquehen yā stātílā, de xihna cā nī nacuetáhvī yā nū Tatá yā, de nī scuáchi yā, de nī jēhe yā nū ndá tēe scuáha jíin yā. De nī ncāhān yā: Cajī ndá nú, chi yáhá cúu yiqui cúñu nī, ncachī yā.

27 Sá de nī nquehen yā iin vaso jā ñúhún ndūxi uva, de nī nacuetáhví yā, de nī jēhe yā nūū ndá dē. De nī ncāhān yā: Coho ndá nú.

28 Chi yáhá cúu niñi ni jā sōcō ni jā cúu trátū jeé, de cati jā ndundoo cuāchi cuāhā nchivī, de coo tūhun cáhnú inī nūū cuāchi ji.

29 De cáhān ni jíin ndá nú jā jondē mitan de mā cōhó cā ni ndūxi uva yáhá, chi jondē quenda quivī jā tatúnī Tatá nī ní ñayiví, de sá de coho tucu nī jíin ndá nú, ncachī yā.

Jā ní ncachī yā jā yūhú Pedro cāhān dē jā jíin dē yā

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

30 De nī jita yā jíin ndá dē iin yaā ī. De nī nquee yā cuāhān yā jíin dē jondē yucu Olivos.

31 Ñúcuán de nī ncāhān yā: Ndiviī nū nayūhú nú jā síquī nduhū jacuāā mitan. Chi suha yósō tūhun nī nūū tutū ī jā ní ncachī Yāā Dios: Cuāha nī tūhun jā cahni nchivī tēe jíto ticāchí, de ndá ticāchí cūte nuu tī jā yūhú tī, cáchī.

32 Sochi tá natecū ni, de xihna cā nduhū cosō nūū quihīn ni región Galilea, de sá de cuēē ndá nú, ncachī yā.

33 De nī ncāhān Pedro jíin yā: Vísō ndihi dē nayūhú dē, sochi sāán chi mā náyūhú cuitī sá, ncachī dē.

34 De nī ncāhān yā jíin dē: Jāndāā cáhān ni jíin nú, jacuāā mitan jondē ncháha ca cana lohló, de yūhú nú jā tiin nchivī ndóhó, de cachī nū ūnī vuelta jāá nduú jíin nū nduhū, ncachī yā.

35 De nī ncāhān Pedro jíin yā: Vísō ná cúū sá jíin ní, sochi mā cáchí cuitī sá jāá nduú jíin sá ní, ncachī

dē. De suni sūcuán nī ncāhān ndihi ndá tēe scuáha jíin yā.

*Jā ní jīcān táhvī yā nūū huerto Getsemaní
(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)*

³⁶ Ñúcuán de nī nquenda Jesús jíin ndá tēe scuáha jíin yā iin lugar nūū nání Getsemaní. De nī ncāhān yā jíin dē: Yáhá-ni cundeē ndá nú, de ná quíhīn ni ñúcuán cācān táhvī ni, ncachī yā.

³⁷ De nī jeca yā Pedro jíin ndúū sēhe Zebedeo cuāhān yā jíin dē. De nī nquijéhé yā cúcuécá ndasí inī yā de xíí cúu inī yā jā quiji tūndóhó sīquī yā.

³⁸ Ñúcuán de nī ncāhān yā jíin ndá dē: Cúcuécá ndasí inī ni jondē ja ñatin cuū ni. Yáhá cundetu ndá nú de cundito nú jíin nī, ncachī yā.

³⁹ De nī jica yā jacū cā, de nī jēcuīñī jítí yā nī ntuu yā nūū yā nūū ñūhún, de suha nī jīcān táhvī yā nūū Yāā Díos: Tatá maá sá, tú cuu de sáhá jíyo ní tūndóhó yáhá jā má quíjí sīquī sá. Sochi nsúú jā cúnī maá sá, chí jā cúnī maá ní ná cóo, ncachī yā.

⁴⁰ Ñúcuán de nī nenda yā nūū ndinúnī tēe scuáha jíin yā, de nī jinī yā jā quíxīn ndá dē. De nī ncāhān yā jíin Pedro: ¿A nduú ní ncúndéé ndá nú cundito nú jíin nī vísō iin hora?

⁴¹ Coó ndito inī ndá nú de cācān táhvī nū jā chin-deé yā ndóhó tácuā mā cōtó túnī jānēhén ndóhó jā sáhá nú cuāchi. Chí cúnī ndija ánō nū squíncuu vāha nú, sochi yiqui cúñu nú chí nduú fuerza, ncachī yā.

⁴² De nī jēhēn tucu yā vuelta ūū, de suha nī jīcān táhvī yā: Tatá maá sá, de tú mā cuū cujiyo tūndóhó yáhá jā má ndóhó sá, de ná cóo jā cúnī maá ní, ncachī yā.

43 De nī nenda tucu yā nū dē, de nī jinī yā jā quíxīn tucu ndá dē, chi ndasí jíhī dē māhná.

44 De nī sndóo yā dē, de cuāhān tucu yā cuācācān táhvī yā vuelta ūnī, de suni tūhun ñúcuán nī ncāhān yā.

45 Sá de nī nenda tucu yā nū ndá dē, de nī ncāhān yā: Mitān de cūsūn ndá nú-ni cā de natātú nú. De nduú chi ja nī nquenda hora, de nduhū, Yāā nī nduu tēe, natūu nī de tiin ndá tēe íyó cuāchi nduhū.

46 Nacuiñī ndá nú, chi ja vāji tēe nastúu nduhū, de cōhōn jíin dē, ncachī yā.

Jā ní ntiin ndá dē Jesús

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

47 De juni súcuán cāhān cā yā, de nī nquenda-ni Judas, iin táhān jā úxī ūū tēe scuáha jíin yā. De vāji cuāhā tēe jíin dē, ndíso ndá dē espada jíin ñutun. Chi ndá sūtū cúñáhnú jíin ndá tēe ñáhnú jā ndácu nū nchivī hebreo, nī ntetíñú ndá tēe ñúcuán.

48 De Judas, tēe jā nastúu yā, ja nī jēhe dē iin seña nū ndá tēe ñúcuán, chi nī ncachī dē: Tēe jā techuhú nī, ñúcuán cúu. De tiin ndá nú dē, ncachī dē.

49 De nī nquenda dē nū Jesús, de nī ncāhān dē: Tancuaā, Maestro, ncachī dē. De nī ntechuhú dē yā.

50 De nī ncāhān Jesús jíin dē: Amigo, ¿nā tiñu vāji nú? ncachī yā. Ñúcuán de nī nquenda ndá cā tēe, de nī ntiin dē Jesús.

51 De iin tēe jā íyó jíin Jesús, nī ntavā dē espada dē, de nī jehndē dē sōho iin mozo maá sūtū cúñáhnú cā.

52 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús jíin dē: Nachuvāha espada nū, chi ndācá jā cānāá jíin espada, suni jíin espada cuū.

53 ¿De á nduú jíinī ndá nú jā cuu cācān táhvī ni nūū Tatá nī, de mitan ñúhún tají yā víhí cā ūxī ūū mil ángel andiví jā scācu nduhū?

54 Sochi tú súcuán, ¿de nāsa cuu squíncuu tūhun jā yósō nūū tutū ī jā cānuú ndoho nī súcuán? ncachī yā.

55 Ñúcuán de nī ncāhān yā jíin nchivī cuāhā: ¿De va tēe cuihná cúu nī jā vāji ndá nú jíin espada jíin ñutun jā tiin ndá nú nduhū, á naá cúu? Ndācá quīvī nī īyo nī jíin ndá nú inī templo cāhnú, nī stéhēn ni tūhun, de nduú ní ntíin ndá nú nduhū.

56 De súcuán sáhá ndá nú tácuā quee ndaā jā cāhān tutū ī jā ní ntee ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios, ncachī yā. Ñúcuán de ndihi tēe scuáha jíin yā, nī sndóo dē yā, de nī jinu dē cuāhān dē.

*Jā ní ññi Jesús nūū junta ndá tēe cúñáhnú cā
(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14,
19-24)*

57 De ndá tēe jā ní ntiin Jesús, cuāhān dē jíin yā nūū Caifás, tēe cúu sūtū cúñáhnú cā. De ñúcuán íyó tutú ndá tēe stéhēn ley janahán, jíin ndá tēe ñáhnú jā ndácu tiñu.

58 De Pedro chi jíicá-ni níquīn dē yā, de nī nquenda dē patio sūtū cúñáhnú cā. De nī nquīvi dē inī patio, de nī jēcundeē dē jíin ndá policía, tácuā cunī dē nāsa coo síquī yā.

59 De ndá sūtū cúñáhnú jíin ndá tēe ñáhnú jíin ndihi tēe sáhá junta cúñáhnú cā, nī nducú dē tēe jā

cāhān tūhun tūhún sīquī Jesús, chi cahñī dē yā cúnī dē.

⁶⁰ De vísō nī nquenda cuāhā nchivī jā cāhān tūhún, sochi nduú ní níhīn ndá dē cuāchi sīquī yā jā cuū yā. De jā sándīhí de nī nquenda ūū testigo jā ní ncāhān tūhun tūhún sīquī yā:

⁶¹ Tēe yáhá nī ncāhān dē jā cuu canī dē templo Yāā Dios, de nūū únī-ni quivī de nasāhá dē, ncachī ndúū dē.

⁶² Ńúcuán de nī nacuiñī maá sūtū cúñáhnú cā, de nī ncāhān dē jíin yā: ¿Nūcu nduú cāhān cuitī nū? ¿A íyó ndāā jā cāhān ndá tēe yáhá sīquī nū? ncachī dē.

⁶³ Sochi nduú ní ncāhān cuitī Jesús. De nī ncāhān maá sūtū cúñáhnú cā: Cāhān nīhin nī jíin nú jā cachī ndāā nū cunini maá Yāā Dios, Yāā técu. Cachī cājí tú maá nú cúu Cristo, Sēhe Yāā Dios, ncachī dē.

⁶⁴ De nī ncāhān Jesús: Suu cúu nī, tá cúu nūū cāhān nū. De suni cāchī tūhun nī nūū ndá nú jā ndācá quivī jā quiji de cunī nū jā nduhū, Yāā nī nduu tēe, cundeē ni lado cuáhá Yāā íyó poder, de ndiji nī ichi andiví jíin vīcō, ncachī yā.

⁶⁵ Ńúcuán de sūtū cúñáhnú cā nī ndatá dē-ni sahma dē jā ní nquītī ndasí inī dē, de nī ncāhān dē: Tēe yáhá chi cāhān dē tūhun nāvāha jā quītī inī Yāā Dios, chi sáhá dē maá dē Sēhe Yāā Dios. ¿Nā testigo cā jíni ñúhún ó túsaá? Chi ja nī jini ndá nú tūhun nāvāha jā cāhān dē.

⁶⁶ ¿De nāsa jáni inī ndá nú? ncachī dē. De nī ncāhān ndá nchivī cuāhā: Cuāchi cúu jā cāhān dē súcuán, de jíni ñúhún jā cuū dē, ncachī.

⁶⁷ Ńúcuán de nī ntvī sīí ndá dē nūū yā, de nī ncani dē yā. De sava cā dē nī ncatū dē nūū yā.

68 De nī ncāhān ndá dē: De tú Cristo cúu nú, de cachī nā tēe nī ncani ndóhó, ncachī dē.

*Jā ní ncachī Pedro jāá nduú jínī dē yā
(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)*

69 De juni súcuán cúu, de ndēē Pedro tāvēhé inī patio. De nī nquenda iin ñahan sátíñú vehe ñúcuán, de nī ncāhān ña jíin dē: Ndóhó chi suni nī jica nú jíin Jesús tēe Galilea, ncachī ña.

70 De maá dē nduú ní ncáchī dē, chi nī ncāhān dē nī jini ndá nchivī: Nduú jínī ni nā tūhun cáhān nū, ncachī dē.

71 De nī nquee dē viéhé quēhe, de nī jinī incā ñahan nū dē. De nī ncāhān ña jíin nchivī íyó ñúcuán: Tēe yáhá chi suni nī jica dē jíin Jesús, tēe ñuū Nazaret, ncachī ña.

72 Sochi nduú ní jétúhún tucu dē, chi sa nī ncāhān téyí dē: Nduú jínī ni tēe ñúcuán, ncachī dē.

73 De nī ncunúú jacū cā, de nchivī íyó ñúcuán nī nquenda ji nū Pedro, de nī ncāhān ji: Jāndāā ndija jā suni táhān ndá tēe ñúcuán cúu nú, chi nijin cáhān nū jā tēe Galilea cúu nú, ncachī ji.

74 Sá de nī nquijéhé dē cáhān téyí dē jā ná cundeē cuāchi sīquī dē de tú nduú cáhān ndāā dē: Nduú jínī cuítī ni tēe ñúcuán, ncachī dē. De nī ncana-ni lohló.

75 De nī nūcūhun inī dē tūhun jā ní ncāhān Jesús jíin dē: Jondē tá ncháha ca cana lohló, de yūhú nú de cachī nū ūnī vuelta jāá nduú jínī nū nduhū. De nī nquee dē cuāhān dē, de nī jacu ndasí dē jā ní ncachī dē jāá nduú jínī dē yā.

27

*Jā cuāhān ndá dē jín yā nū Pilato
(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)*

¹ De tá nī ncunijīn, de ndācá sūtū cúñáhnú jín ndá tēe ñáhnú jā ndácu nū nchivī hebreo, nī scáni táhán dē tūhun nāsa sāhá dē jā cuū Jesús.

² De nī juhnī ndá dē yā, de cuāhān dē jín yā nū Poncio Pilato, tēe cúu gobernador.

*Jā ní jīhī Judas
(Hch. 1.16-19)*

³ Ñúcuán de Judas, tēe jā ní nastúu yā, nī jinī dē jā ní ncunīhin sīquī yā jā cuū yā. De nī ntahúhvī inī dē, de nī nacuāha dē ōcō ūxī xūhún plata jā ní nihīn dē nū ndá sūtū cúñáhnú jín nū ndá tēe ñáhnú.

⁴ De nī ncāhān dē jín: Cuāchi nī nsāhá sá jā ní nastúu sá iin tēe jā cuū dē, de nduú nā cuāchi dē. De nī ncāhān ndá dē: ¿Nā cuá ndíhvī inī ndá nī? De cuāchi maá nú cúu, ncachī dē.

⁵ De nī nasquéne Judas xūhún ñúcuán inī templo. De nī nquee dē cuāhān dē, de nī scuéhné dē maá dē.

⁶ De ndá sūtū cúñáhnú nī nastútú dē xūhún ñúcuán, de nī ncāhān dē: Mā cuū chuhun ó xūhún yáhá inī jatūn nū sócō ndá nchivī, chí xūhún jā ní jēcunáá jā cuū iin tēe cúu, ncachī dē.

⁷ Ñúcuán de nī nsāhá ndāā ndá dē jā xūhún ñúcuán cueen dē ñuhun jā nání Lugar Ñuhun Quixín, tácuā ñúcuán quiyuhū ndá nchivī jicá.

⁸ De jā suu cúu jā jondē mitan nání ñuhun ñúcuán Lugar Ñuhun Níñi.

⁹ De súcuán nī nquee ndaā tūhun nī ncāhān Jeremías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán: Nī nquehen ndá dē ndihócō ūxī xūhún

plata, de súcuán-ni cúu iin yāhvi jā ní nsāhá nchivī Israel cuenta nāsaa-ni ndée yā nūū ji.

¹⁰ De jíin xūhún ñúcuán nī jeen ndá dē ñuhun quíxín, tá cúu nūū ní ndacu maá Jětōhō ō Yāā Dios nūū nī. Ncachī Jeremías.

Jā ní ññi Jesús nūū Pilato

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ De tá nī nguenda ndá dē jíin Jesús nūū gobernador, tēe cúu Pilato, de nī jīcā tūhún dē yā: ¿A maá nú cúu Rey nchivī hebreo? ncachī dē. De nī ncāhān Jesús: Suu cúu nī, tá cúu nūū cāhān nū, ncachī yā.

¹² De ndá sūtū cúñáhnú jíin ndá tēe ñáhnú jā ndácu tiñu, nī ncāhān dē cuāchi sīquī yā. Sochi nduú ní scócóo cuitī yā.

¹³ Ñúcuán de nī ncāhān Pilato jíin yā: ¿A nduú jíni nú jā cuāhā cuāchi cāhān ndá dē sīquī nū? ncachī dē.

¹⁴ Sochi nduú ní ncāhān cuitī yā ni iin tūhun jíin dē. De nī nsāhvi ndasí inī gobernador jāá nduú ní ncāhān cuitī yā.

Jā ní nsāhá ndāā ndá dē jā cahnī dē yā

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵ De íyó costumbre gobernador jā quivī vico ñúcuán siāā dē iin tēe yíhí vecāa, nā-ni tēe cúnī nchivī jā siāā dē.

¹⁶ De quivī ñúcuán íyó iin tēe yíhí vecāa, nání dē Barrabás, de ja nī jītē nuu tūhun jā ní nsāhá dē cuāchi xeēn.

¹⁷ De tá nī ndutútú nchivī, de nī ncāhān Pilato jíin ji: ¿Ní tēe cúnī ndá nú jā siāā ni mitan: A Barrabás á Jesús jā cúu Cristo, Yāā jā ní ntají Yāā Dios? ncachī dē.

18 Súcuán nī ncāhān dē chi cúnī dē siáā dē Jesús. Chi ja nī jīcūhun inī dē jā ní ncucuásún inī ndá sūtū ñúcuán, de jā suu cúu jā ní nasiáha ndá dē yā nū dē.

19 De juni ndéē Pilato silla nū sáhá ndā dē tiñu, de ñasíhí dē nī ntetíñú ña tūhun nī nquiji nū dē: Mā quívi nduū nū jín ndá nchivī sīquī tē ndā jñā, chi cuni de ndasí nī nsiúhú jāni nduhū jā sīquī dē, ncachī ña.

20 Sochi ndá sūtū cúñáhnú jín ndá tē ñáhnú, nī scāhān dē nchivī jā cācān ji jā ná siáā dē Barrabás, de ná cúu Jesús.

21 Ñúcuán de nī jīcā tūhún tucu gobernador: Jā ndúu dē, ¿ní iin dē cúnī ndá nú jā siáā ni? ncachī dē. De nī ncāhān ji: Siáā ní Barrabás, ncachī ji.

22 De nī jīcā tūhún Pilato: ¿Túsaá de nāsa cúnī ndá nú jā sáhá nī jín Jesús, tē cúu Cristo? ncachī dē. De nī ncāhān ndihi ji: Cata caa ní dē yīcā cruz, ná cúu dē, ncachī ji.

23 Ñúcuán de nī ncāhān Pilato: ¿Nā cuāchi nī nsáhá dē túsaá? De ndá nchivī nī ncana jee ndasí ji: Cata caa ní dē yīcā cruz, ná cúu dē, ncachī ji.

24 De nī jinī Pilato jāá nduú cundeé dē jín nchivī, chi sa víhí cā cúvaā ji. De nī ndacu dē jā ná quíji ndute, de nī nandahá dē nū nchivī cuāhā. De nī ncāhān dē: Jā nándahá nī yáhá cúu seña jāá nduú nā cuāchi cundeē sīquī ni jā cuū tē vāha yáhá. Chi sīquī ndá máá nú ná cundeé, ncachī dē.

25 De nī ncāhān ndihi nchivī: Suu sīquī ndá máá sá jín sīquī sēhe sá ná cundeé cuāchi jā cuū dē, ncachī ji.

26 Sá de nī nsiāā dē Barrabás cuāhān. De nī ndacu dē jā ná cáni ndá soldado Jesús, jíin jā cata caa dē yā yīcā cruz.

27 Nūcuán de ndá soldado cuāhān dē jíin Jesús inī palacio. De nī ncana dē ndihi táhán dē nī ncutútú dē nūū yā.

28 De nī ntavā ndá dē sahma yā, de nī nchuhun dē yā iin sahma cuahá jā cúu sahma rey.

29 De nī nsāhá ndá dē iin corona iñu, de nī nchuhun dē xīnī yā. De nī nchihi dē ndahá cuahá yā iin ñutun jā cúu tá cúu bastón. De nī nsāhá catá dē nūū yā, chi nī jēcuñī jítí dē, sáhá dē jā chíñúhún dē yā. Nācā vāha rey cúu Rey nchivī hebreo, ncachī dē.

30 De nī ntivī sīí ndá dē nūū yā. De nī naquehen dē ñutun jā ní nchihi dē ndahá yā, de nī ncuun dē xīnī yā.

31 De tá nī ncuu nī nsāhá sácá dē yā, de nī ntavā dē sahma cuahá jā ñúhún yā, de nī nachuhun dē yā sahma maá yā. De cuāhān dē jíin yā jā cata caa dē yā yīcā cruz.

Jā níjata caa dē yā yīcā cruz

(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

32 De tá nī nquee ndá soldado jíin yā, de nī jēcutáhán dē jíin iin tēe ñuū Cirene, nání dē Simón. De nī ntee ndá dē tiñu tēe ñúcuán jā cuiso dē cruz yā.

33 De nī nquenda ndá dē iin lugar nūū nání Gólgota, de tūhun ñúcuán cáhān: Lugar Yiqui Xínī.

34 De nī jēhe ndá dē vino jā ní nsacā nuu jíin iin jā úguā jā coho yā. De tá nī jito túnī yā, de nduú ní ncúnī yā coho yā.

35 De tá nī ncuu nī jata caa dē yā yīcā cruz, de nī nsāhá dē suerte sīquī nāsa nīhīn iin iin dē sahma yā. De súcuán nī nquee ndaā tūhun jā ní ntee tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán: Tavā ndá dē suerte sīquī nāsa nīhīn iin iin dē sahma nī, ncachī yā, cáchī tutū.

36 Sá de nī jēcundeē ndá dē ñúcuán jā coto dē jondē cuū yā.

37 De nī ntee dē iin tūhun xīnī cruz yā jā cáhān nā sīquī nī jīhī yā: Yáhá cúu Jesús, Rey nchivī hebreo, cáchī.

38 De suni nī jata caa ndá dē ūū tēe cuíhná yīcā ūū cā cruz, iin dē lado cuáhá yā, de incā dē lado sátín yā.

39 De nchivī jā yáha ñúcuán, scuícó ji xīnī ji, de nī ncāhān yīchī ji:

40 Ndóhó chi cáhān nū jā canī nū templo cāhnú, de nūū únī quīvī de nasāhá nú. Túsaá dē scácu nú maá nú mitan. De tú Sēhe Yāā Dios cúu nú, de nuu nú yīcā cruz vī, ncachī ji.

41 De ndá sūtū cúñáhnú, jíin tēe stéhēn ley janahán, jíin tēe grupo fariseo, jíin ndá tēe ñáhnú, suni súcuán nī ncāhān catá dē nūū yā, de cáhān ndá máá dē:

42 Tú incā nchivī nī scácu dē, ¿de nūcu nduú cúu scácu dē maá dē mitan? Tú Rey nchivī Israel cúu dē, de ná núu dē yīcā cruz, tácuca candíja ó dē.

43 Nī ncandíja dē Yāā Dios, de ná scácu yā dē mitan de tú cúndáhvī inī yā dē, chi nī ncāhān dē jā cúu dē Sēhe yā, ncachī ndá dē.

44 De ndūū tēe cuíhná jā ndíta caa xiín yā, suni súcuán nī ncāhān nāvāha dē.

*Jā ní jīhī Jesús**(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)*

⁴⁵ De tá nī ncuu cahūxī ūū, de nī ncuneē ní cáhnú jondē cahūnī.

⁴⁶ De tá cahūnī, de nī ncana jee Jesús: Elí, Elí, ¿lama sabactani? De tūhun ñúcuán cáhān: Yāā Dios maá sá, Yāā Dios maá sá, ¿nūcu nī sndóo ní sāán?

⁴⁷ De sava nchivī íñī ñúcuán, nī jini ji jā cáhān yā, de nī ncāhān ji: Tēe yáhá cána dē Elías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán, ncachī ji.

⁴⁸ De nī jinu-ni iin tēe, nī jēquēhen dē iin cāchī, de nī nchundaji dē nūū vinagre iyá. De nī ntee dē xīnī iin ñutun, de nī ntee dē yuhú yā jā coho yā.

⁴⁹ De nī ncāhān sava cā dē: Cundetū nú, cúndēhé ó tú quiji Elías scácu dē á nduú, ncachī ji.

⁵⁰ De maá Jesús nī ncana jee yā incā vuelta, de nī jīhī yā-ni.

⁵¹ De sahma jā ndíta caa jā ndásī nūū cuarto ī inī templo cáhnú, nī ndātā-ni sava sava jondē xīnī jíin jondē jēhē. De nī ntāan, de nī ndātā toto.

⁵² De nī nune yavī nūū yíyuhū ndīyi, de cuāhā ndīyi jā ní ncandíja ji Yāā Dios, nī natecū ji.

⁵³ De nī nquee ndá ji nūū yíyuhū ji, de tá nī natecū Jesús de nī ndīvi ji inī ciudad īī Jerusalén, de cuāhā nchivī nī jinī nūū ji.

⁵⁴ De tá nī jīhī Jesús, de tēe cúu capitán jíin ndá tēe íñī jíin dē jā jíto dē jondē cuū yā, nī jinī ndá dē jā ní ntāan, jíin ndá cā tiñu jā ní ncuu. De nī nchūhú ndasí ndá dē, de nī ncāhān dē: Jāndāā ndija jā Sēhe Yāā Dios cúu tēe yáhá, ncachī dē.

⁵⁵ De ñúcuán íñī cuāhā ñahan, ndéhé jíca ña. De suu ndá ñahan ñúcuán nī jēcuniqūñ ña Jesús jondē Galilea, vāji ña jā chíndeé ña yā.

56 De ūnī ña cúu María ñuū Magdala, jíin María naná Jacobo jíin José, jíin naná ndūū sēhe Zebedeo.

Jā ní nchiyuhū dē yā

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

57 De tá nī ñini quīvī ñúcuán, de nī nquenda iin tēe cuicá, nání dē José, de tēe ñuū Arimatea cúu dē.

58 Tēe yáhá nī jēhēn dē nūū Pilato, de nī jicān dē yiqui cúñu Jesús. De nī ndacu Pilato jā ná cuáha ji nūū dē.

59 De José nī nquehen dē yiqui cúñu yā, de nī nchusúcún dē iin sahma cuijín ndoo.

60 De névāha dē iin yavī ndīyi jā ní ncaān jeé yicā iin cava, nūū ncháha ca quiyuhū ndīyi. De ñúcuán nī nchiyuhū dē yā. De nī jasī dē iin yūū cāhnú yuhú yávī, de cuāhān dē.

61 De María ñuū Magdala, jíin incā María, ndēē ña ichi nūū nūū yíyuhū yā.

Jā ní jito ndá soldado nūū yíyuhū yā

62 De nī ncuu ndācá tiñu yáhá maá quīvī jā sáhá tūha nchivī jā quiji quīvī nátátú. Sá de nī ncunijín maá quīvī nátátú. De ndá sūtū cúñáhnú jíin ndá tēe grupo fariseo, nī jēhēn dē nūū Pilato.

63 De nī ncāhān ndá dē: Señor, núcūhun inī ndá sá jā tá nī ntecū tēe stáhvī néhēn ñúcuán, de nī ncāhān dē jā natecū dē nūū únī quīvī.

64 Túsaá de ndacu ní jā ná cóto vāha ndá soldado yuhú yávī ñúcuán jondē tá nī nchāha ūnī quīvī. Chi tú nduú de sanaā de quiji ndá tēe jā ní scuáha jíin dē, de natavā cuihná dē ndīyi ñúcuán jacuáā, quihīn dē jíin. Ñúcuán de cachī ndá dē nūū nchivī jā ní natecū tēe ñúcuán. De víhí cā cuu tūhun stáhvī ñúcuán nsūú cā jā xíhna ñúhún, ncachī ndá dē.

⁶⁵ De nī ncāhān Pilato jíin dē: Yáhá íyó ndá soldado. Cuáhán jíin dē, de sáhá cutú vāha ndá nú yuhú yávī, de coto vāha ndá nú, tú nāsa cuu vāha cā sáhá nú, ncachī dē.

⁶⁶ De cuāhān ndá dē, de nī nsáhá cutú dē yūu jā ndásī yuhú yávī nūū yíyuhū yā, de nī stíin vāha dē. De nī jani dē ndá soldado jā coto.

28

Jā ní natecū Jesús

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ De nī nchāha quīvī nátātú, de nī ncunijīn quīvī domingo. De María ñuū Magdala jíin incā María, nī jēndēhé ña nūū ní nchiyuhū Jesús.

² Ñúcuán de iin sanaā-ni de nī ntāan nīhin ndasí. Chi iin ángel maá Jētohō ō Yāa Dios nī ncuun yā ichi andiví, nī nguenda yā nūū ní nchiyuhū Jesús. De nī stáá yā yūu jā ndásī yuhú yávī, de nī jēcundeē yā sīquī.

³ De jēndūtē nūū yā modo taja, de sahma ñúhún yā yaa ndasí tá cáá yúhvā volcán.

⁴ De ndá soldado jíto ñúcuán nī nguisi dē jā yúhú dē ndéhé dē yā. De nī ncuu ndá dē modo ndīyi-ni.

⁵ De nī ncāhān ángel jíin ndúū ñahan ñúcuán: Mā cúyuhú nú, chi jíinī ní jā nánducú nú Jesús, Yāa nī jīhī yīcā cruz.

⁶ Nduú cā yā yáhá, chi ja nī natecū yā, tá cúu nūū ní ncachī yā. Nehēn de cunī nū nūū ní jaquīn ndá dē yā.

⁷ De ñamā quīnohōn nū, de cachī nū nūū ndá tēe scuáha jíin yā jā ní natecū yā. De xihna cā maá yā jīnū Galilea, sá de cuēē ndá máá nú, de ñúcuán cunī

nū nūū yā, cachī nū nūū ndá dē. Ja nī ncachī tūhun nī nūū nū, ncachī ángel.

⁸ Ñúcuán de nī nquee ndúū ña nūū ní nchiyuhū yā, de ñamā cuāhān ña. De yúhú ña, de suni cúsiī ndasí inī ña. De nī jinu ña cuācachī tūhun ña nūū ndá tēe scuáha jíin yā.

⁹ De juni cuāhān ña, de nī nquenda-ni Jesús nūū ña, de nī ncāhān yā jíin ña. De nī ntandeē ña nūū yā, de nī numi ña sūcūn jéhē yā, de nī nchiñúhún ña yā.

¹⁰ De nī ncāhān yā jíin ña: Mā cúyūhú ndúū nū. De cuáhán de cachī tūhun nú nūū ndá hermano ni, tēe nī scuáha jíin nī, jā ná quínohōn ndá dē Galilea, de ñúcuán cunī dē nūū ni, ncachī yā.

Tūhun jā ní ncāhān ndá soldado

¹¹ De juni cuāhān ndúū ña, de sava soldado jā ní jito ñúcuán, cuānohōn dē jondē ciudad. De nī ncachī tūhun dē nūū ndá sūtū cúñáhnú ndācá tiñu jā ní ncuu.

¹² De ndá sūtū cúñáhnú nī ndutútú dē nūū ndá tēe ñáhnú jā ndácu tiñu, de nī scáni táhán dē tūhun. Ñúcuán de nī jēhe dē cuāhā xūhún nūū ndá soldado.

¹³ De nī ncāhān dē: Cachī ndá nú jā ndá tēe scuáha jíin dē nī nquiji jacuáā, de nī natavā cuíhná ndīyi ñúcuán juni quíxīn ndá nú, cachī nū.

¹⁴ De tú cuni gobernador tūhun yáhá, de ndá máa nī quíscāhān ni dē, tácuā mā níhīn ndá nú castigo, ncachī dē.

¹⁵ De ndá soldado nī nquehen dē xūhún, de nī ncāhān dē tá nī ncachī ndá nūū dē. De jondē mitan chí súcuán cáhān ndá nchivī hebreo tá cúu nūū ní ncāhān ndá soldado.

*Jā ní ntetíñú yā dē jā nacani dē tūhun
(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)*

¹⁶ De ndihúxī iin tēe nī scuáha jíin yā, cuānohōn dē Galilea, jondē yucu nūū ní ncachī Jesús jā quíhīn dē.

¹⁷ De tá nī jinī ndá dē nūū yā, de nī nchiñúhún dē yā. Sochi sava dē nduú cándíja vāha dē jā maá yā cúu.

¹⁸ De nī ntandēē yā nūū dē, de nī ncāhān yā jíin ndá dē: Ja nī ntaji Yāā Dios ndihi poder nūū ní jā tatúnī ní inī andiví jíin ñayīví.

¹⁹ Túsaá de cuáhán ndá nú nūū nchivī ndācá nación, de stéhēn nū tūhun nī nūū ji tácuā candíja ji. De scuénduté nú ji jā ní ncandíja ji maá Tatá jíin Sēhe jíin Espíritu Santo.

²⁰ De stéhēn nū nūū ji jā ná cuétáhví ji ndācá tiñu jā ní ndacu nī nūū nū. De cuhun inī nū jā maá nī íyó nī jíin nú ní cání jondē quíví jā jīnu ñayīví, ncachī yā. De nī ncuu. Amén.

Nuevo Testamento en mixteco de Ocotepec New Testament in Mixtec, Ocotepec (MX:mie:Mixtec, Ocotepec)

copyright © 1977 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Ocotepec

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Ocotepec [mie], Mexico

Copyright Information

© 1977, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Ocotepec

© 1977, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

61c6fffd-2562-5253-8242-3993f51527e9